

Papasakok savo istorijā prieš kamera!

Video kūrimas kartu socialinē atskirtj patiriančij,
nejgaliu ar kitaip pažeidžiamu asmenu grupese

Lifelong
Learning
Programme

VISTA projektas – video kūrimas kartu ir socialinių įgūdžių formavimo metodo naudojimas apmokant socialiai pažeidžiamus suaugusiuosius

(Projektas Nr.. 517865-LLP-1-IT-GRUNDTVIG_GMP)

Papasakok savo istoriją prieš kamerą!

Video kūrimas kartu socialinę atskirtį patiriančių, neįgalių ar kitaip pažeidžiamų asmenų grupėse

Redaktoriai:

Fabrizio Boldrini

Maria Rita Bracchini

Pirmą kartą paskelbta 2013 lapkričio mėn.

VISTA projektas – video kūrimo kartu ir socialinių įgūdžių formavimo metodo naudojimas apmokant socialiai pažeidžiamus suaugusiuosius (Projekto Nr. 517865-LLP-1-IT-GRUNDTVIG_GMP; Sutarties Nr. 2011-3304/001-001) vykdomas įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą Grundtvig programą.

Redagavo: Fabrizio Boldrini & Maria Rita Bracchini.

Projekto partneriai

Centro Studi e Formazione Villa Montesca - Italija (Koordinatorius)

PATER - Territorial Employment Pact in the Ribera county - Ispanija

Health Psychology Management Organisation Services – Jungtinė Karalystė

Center of Physical Medicine and Rehabilitation - Graikija

Chancengleich in Europa e.V. - Vokietija

Viešoji įstaiga „Romų visuomenės centras“ - Lietuva

Granaforma S.L. - Ispanija

Projekto personalas: Fabrizio Boldrini (koordinatorius), Maria Rita Bracchini, Virginia Marconi, Mercy Maclean, Sara Asadullah (įžvalgų pasidalijimas), Gema March, Laura Bas Marián, Fortunato Tapia Cascales, Lluís Escartí Carrasco, Ernest Llorca Ulzurrun de Asanza, Svetlana Novopolskaja, Andrejus Timko, Konstantin Stech, Zoi Chantzi, p. Zoi Vourlumi, p. Marina Spyropoulou, Theodoros Bertsatos, Györgyi Túróczy, Ingibjörg Pétursdóttir, Lisa Glahn, Javier Morales, Emiliano Guiote Moreno.

Video kūrimo kartu patirtis Europoje

Romų suaugusieji (Lietuva); Moterys – pabėgėlės, prašančios prieglobsčio (Jungtinė Karalystė); Vyresnio amžiaus žmonės, gyvenantys kaimynystėje (Italija); Ilgalaikiai bedarbiai, turintys socialinių sunkumų (Ispanija); Imigrantės moterys iš Turkijos (Vokietija), Suaugusieji, turintys fizinių ir psichinių negalių (Graikija)

Teksto anglų kalba redakcija: Flavia Tulli

Projektas yra finansuojamas remiant Europos Komisijos Grundtvig mokymosi visą gyvenimą programai.

Šis leidinys atspindi tik autorių ir partnerių požiūrius, todėl Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos panaudojimą.

RODYKLĖ

Padėkos žodis

Įvadas

PIRMA DALIS – Video kūrimas kartu: reali priemonė suaugusiųjų švietimui

1. Video didaktikos suaugusiųjų švietime naudojimo plėtra
 - 1.1 *Video technologijų ir video kūrimo kartu naudojimas suaugusiųjų švietime*
 - 1.2 *Video, kaip terapinės priemonės, panaudojimas projektuose, susijusiuose su suaugusiais, turinčiais socialinės atskirties problemą*
2. Įvadas į video kūrimą kartu
3. Dalyvavimo procesai socialinių gebėjimų vystymui
 - 3.1 *Socialinių įgūdžių reikšmė ir su ja susiję terminai*
 - 3.2 *Socialiniai gebėjimai ir video kūrimas kartu kaip atsinaujinimo priemonė*
4. Video kūrimo kartu (VKK) įtvirtinimas: dalyvavimo procesas
5. Pagrindiniai video kūrimo kartu modeliai
6. Video kūrimas kartu kaip mokymosi procesas
7. Kai kurie techniniai patarimai

ANTRA DALIS – Video kūrimas kartu VISTA projekte: pritaikymo socialiai atskirtoms, neigaliųjų ir kitai pažeidžiamoms grupėms, vadovas

8. Video kūrimo panaudojimas socialiai atskirtiems suaugusiems
9. VKK proceso modelis VISTA projekte
10. VKK aktoriai
11. Procesas
 - 11.1 *1 žingsnis - Grupės formavimas pasakojimu*
 - 11.2 *2 žingsnis– Nuo istorijos pasakojimo iki siužetinės linijos kūrimo*
 - 11.3 *3 žingsnis –Istorijos/istorijų filmavimas*
 - 1 etapas – *Kaip naudotis kamera*
 - 2 etapas – *Rolės grupėje: vaidmenų ir pareigų paskirstymas*
 - 3 etapas – *Darbo aplinka: dalyviai režisuoja ir filmuoja video*
 - 4 etapas – *Nufilmuotos medžiagos peržiūra*
 - 11.4 *4 žingsnis– Montavimo procesas*

TREČIA DALIS – VISTA gyvoji patirtis: Europos video kūrimo kartu laboratorijos

12. Kelios įžanginės pastabos
13. Lietuva - „Aš turiu svajonę“: VKK keičiant stereotipus apie romus
14. Jungtinė Karalystė - „Prieglobstis yra žmogaus teisė“: VKK suteikiant galimybę pasisakyti pabėgėliams
15. Italija - „Kai mano kaimynystėje buvo gera gyventi“: individualūs prisiminimai kolektyvinėje atmintyje
16. Vokietija - „Tarp pasaulių“: imigrantų žmonių iš Turkijos istorijos
17. Ispanija - „Pabandykime dar kartą“: motyvacija rasti naują darbą bei pradėti gyvenimą iš naujo
18. Graikija - „Diena be apribojimų...“: įvairovė - istorija, kurią reikia papasakoti

Bibliografija

Padėkos žodis

Pažeidžiami ir atskirti suaugusieji yra tikslinės grupės, kurios turi labiau dalyvauti mokymosi visą gyvenimą programoje (LLL). Nepaisant to, kad daugelis ES šalių savo politinėje darbotvarkėje siekia atnaujinti savo įgūdžius, dauguma atliktų tyrimų rodo, kad kuo prastesnė socialinė situacija, tikėtina, tuo mažiau žmonių dalyvaus LLL. Ši struktūra įrodo, kad suaugusiųjų švietimas yra sudėtingas procesas pažeidžiamoms grupėms: atskirtis nuo švietimo yra reiškinys, susijęs su atskirtimi nuo visuomenės. Reikia procesų, palengvinančių prieigą prie LLL (motyvuojančių ir suteikiančių jiems daugiau augančio pasitikėjimo ir tikėjimo savimi) ir suteikiančių jiems pagrindinius (asmeninius, socialinius ir savęs valdymo įgūdžius), kurie yra bet kokio mokymosi proceso pagrindas. VISTA (Video kūrimas kartu ir socialiniai įgūdžiai apmokant socialiai atskirtus suaugusius) projektas naudoja ir eksperimentuoja su video kūrimu kartu (VKK) siekiant konkrečiai padėti atskirtiems žmonėms. Iš praktinės pusės, VKK projektas gali būti apibūdinamas kaip „video procesas, neturintis scenarijaus, režisuojamas eilinių žmonių, judantis į priekį filmavimo - peržiūros pasikartojančiais ciklais. Šio proceso tikslas yra sukurti video pasakojimus, kurie perteiktų tai, ką dalyvaujantys procese iš tikrųjų nori pasakyti ir tokiu būdu, kuris jiems atrodo tinkamas“. (Johansson *et al.* 1999, 35). Idėja yra tokia, kad video kūrimas gali būti lengvas ir prieinamas (video yra besiplečianti technologija, naudojama mokymui/mokymuisi) ir tai yra būdas suburti žmones kartu aptariant klausimus, suteikiant jiems galią ir leidžiant imtis veiksmų bei bendrauti. Tokiu būdu, VKK (kuris savyje turi daug kitų kalbų, tokių kaip ironija, pasakojimas, pagrindas ir muzika) gali būti labai efektyvi priemonė patraukti ir mobilizuoti atskirtus žmones ir padėti jiems atkurti jų socialinius ir aktyvius procesus, pagal kuriuos jie gali kurti naujas idėjas ir sąvokas bei įgyvendinti savo tvaraus vystymosi formas.

Projekto tikslinės grupės sudaro suaugusieji, turintys skirtingas atskyrimo patirtis: pradedant žmonėmis, paprastai turinčiais viso gyvenimo atskyrimą (t.y. žmonės, turintys stiprių sutrikimų nuo gimimo arba tie, kurie gimė ypač atskirtose bendruomenėse, kurios patiria diskriminaciją, pvz.: romai) baigiant tais, kuriems atskyrimas yra įgytas dėl vėlesnio neįgalumo ar pasikeitimų socialinėje ir ekonominėje sistemoje (t.y. ilgalaikis nedarbas, suaugusieji, turintys psichinių sutrikimų..). Kokios bebūtų atskyrimo ištakos ir procesai, šios grupės turi ribotas galimybes atlikti socialinį įnašą, netenka socialinių pozicijų, praranda pasitikėjimą savimi ir savigarbą.

Video kūrimo kartu laboratorijos padėjo jiems visiems atgauti vilties, pradedant kiekvieną dieną naujai. VISTA projektas padėjo žmonėms, paveiktiems socialinės atskirties per šį naujovišką požiūrį, kuriame atsižvelgiama į visuomenės vystymąsi ir didėjantį žiniasklaidos ryšių technologijų vaidmenį, kuris šiandien lengvai ir pigiai prieinamas kiekvienam. Dalyviai buvo filmo aktoriai ir režisieriai, ir galiausiai patys sau auditorija, apsistodami ties faktu, kad būti auditorija pačiam sau, reiškia apsistoti ties *savęs stebėjimu*, atspindėjimu ir kontroliavimu, susijusiu su pasauliu, kitais objektais, mumis ir socialiniu dalyvavimu, kurį mes įprasminame. Dabar jie gali pamatyti save ir savo emocines reakcijas taip, kaip niekada to nebuvo patyrę anksčiau, o tai padeda jiems atpažinti ir giliau pasinerti į asmenines problemas.

Video kūrimas kartu, atliktas tokiu būdu, gali tapti galinga priemone dokumentuojant žmonių patirtį, poreikius ir viltis iš jų pačių perspektyvų. Jis gali inicijuoti analizės ir pokyčių procesą, kuris aukština žinias ir praktiką, tuo pačiu skatindamas kūrybiškumą tiek bendruomenės viduje, tiek išorėje.

Galiausiai aš galiu pasakyti, kad Vista projektas suteikė balsą ir veidą tiems, kurie paprastai yra negirdimi ar nematomi.

Už tai norėčiau padėkoti visiems projekto partneriams, žmonėms, kurie bendradarbiavo seminaruose, psichologijos, sociologijos ir suaugusiųjų švietimo tyrinėtojams ir tiems, kurie dirba su neįgaliais žmonėmis ar tiems, kurie yra socialiai atskirti. Partneriai, kuriems norėčiau neformaliai padėkoti, yra:

Health Psychology Management Organisation Services (Jungtinė Karalystė); PATER - Territorial Employment Pact in the Ribera county (Ispanija); Center of Physical Medicine and Rehabilitation (Graikija); Chancengleich in Europa e.V. (Vokietija); Viešoji įstaiga „Romų visuomenės centras“ (Lietuva); Granaforma S.L. (Ispanija)

Fabrizio Boldrini
Projekto koordinatorius

Įvadas

Terminas „video kūrimas kartu“ reiškia daugybę novatoriškų video technologijos būdų panaudojimo galimybių, kurios tampa vis labiau populiarios daugelyje pasaulio šalių. Po pirmųjų bandymų 1960-ųjų pabaigoje, video kūrimas kartu išsivystė į keletą skirtingų krypčių ir nėra bendro susitarimo ką iš tiesų reiškia šis terminas.

Video kūrimas kartu neturi visuotinai pripažinto apibrėžimo, tačiau yra keletas „tvirtinimų“, ką video kūrimas kartu reiškia. Beveik kiekvienas literatūros kūrinys, kuris apibūdina video kūrimo kartu projektą siūlo tam tikrą apibrėžimą ir „bazinę“ filosofiją. Pastarajai, Freire pedagogika (1970) yra dažnai pasirenkama pagrindine nuoroda. Freire buvo vienas pirmųjų, pabrėžęs dalyvavimo svarbą. Jo kūryba neabejotinai turėjo įtakos; nuo „Engiamųjų pedagogikos“ išleidimo buvo išleistas stulbinantis skaičius leidinių apie dalyvavimą ir dalyvavimo komunikaciją, kuriuose yra daug apibrėžimų ir kategorijų, susijusių su dalyvavimu.

Tik keletas knygų yra išleista, kuriose apibūdinamas išimtinai video kūrimas kartu¹, dažnai naudojamas paaiškinti ir pateisinti kai kurias procedūras, esančias video kūrimo kartu projekte.

Vista projekte video kūrimas kartu buvo suvokiamas kaip įrankis teigiamam socialiniam pokyčiui, efektyvus įrankis įtraukti ir mobilizuoti atskirtus žmones ir padėti jiems įgyvendinti savo darnaus vystymosi formas.

Tai yra procesas, kuris paskatino individus ir bendruomenes pradėti kontroliuoti savo likimus.

Mes dirbome su skirtingomis socialiai atskirtų, neįgalių ar kitaip pažeidžiamų asmenų grupėmis

šiose šešiose Europos šalyse: *Jungtinėje Karalystėje – moterys pabėgėlės; Ispanijoje – ilgalaikis nedarbas; Graikijoje – žmonės su psichine ir fizine negalia; Vokietijoje – moterys imigrantės iš Turkijos; Lietuvoje – romai; Italijoje – vyresni žmonės, gyvenantys rajonuose.*

¹ Šios knygos yra laikomos „tradicinėmis“ kuriant video kartu:

_ Shaw and Robertson (1997), *Participatory Video* (Video kūrimo metodas)
_ Harding (1997), *The Video Activist Handbook* (Video aktyvisto vadovas)
_ Braden and Huong (1998), *Video for Development* (Video vystymuisi)

Dėka kolektyvinio savęs suvokimo ir pasakojimo proceso, video kūrimas kartu tapo galinga priemone dokumentuojant žmonių patirtį, poreikius ir viltis iš jų pačių perspektyvos. Jis inicijuoja analizės ir pokyčių procesą, kuris aukština žinias ir praktiką, tuo pačiu skatindamas kūrybiškumą tiek bendruomenės viduje, tiek išorėje.

Vista projektas suteikė balsą ir veidą tiems, kurie paprastai yra negirdimi ar nematomi.

PIRMA DALIS – Video kūrimas kartu: reali priemonė suaugusiųjų švietimui

1. Video didaktikos suaugusiųjų švietime naudojimo būdo plėtra

1.1 Video technologijų ir video kūrimo kartu naudojimas suaugusiųjų švietime

Video griaua mūsų intelektualinę ir socialinę atskirtį. Jis suteikia platformą susieiti su žmonėmis, kurie susiduria su panašiomis problemomis, panašiomis kliūtimis ir galbūt turinčiais panašius socialinius tikslus ar siekius. Todėl video komunikacijos naudojimas turi potencialą augti grupėse, turinčiose panašių pomėgių nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.
(Hall, 1991: 44)

Pagal Malcom Knowles², kuris buvo vienas garsiausių suaugusiųjų švietėjų, žmogus atsimena 10% to, ką jis mato, 20% to, ką jis girdi, 50% to, ką jis mato ir girdi, ir 80% to, ką jis mato, girdi ir daro. Todėl video, ypač sujungiant su tam tikro lygio sąveika, leidžia įsiminti greičiau ir efektyviau.

Be to, žmogaus suvokimo tyrimai rodo, kad 83% to, ką mes jaučiame, keliauja į smegenis per regą, tuo tarpu visi kiti pojūčiai (uoslė, klausa, lytėjimas ir skonio jutimas) perteikia tik 17% to, ką mes jaučiame. Todėl rega yra pats stipriausias žmogaus pojūtis.

Dėl šios priežasties, „žiniasklaidos eroje“ (nuo kino iki televizijos ir interneto) video ir švietimui buvo lemta susitikti.

Pastaruoju metu filmavimo, kalbos ir suaugusiųjų švietimo procesų palyginimo klausimas dažnai tampa tiek teorinių studijų, tiek praktikos iniciatyvų objektu. Jis keliamas edukologinių organizacijų ar profesinių asociacijų iniciatyva universiteto konferencijose, seminaruose, susitikimuose ir praktiniuose užsiėmimuose instruktoriams, o pastaraisiais metais net festivaliuose, skirtuose mokymui per kiną.

Augantis mokytojų ir pedagogų susidomėjimas šios medijos panaudojimu yra skatinamas jo nuolatinės plėtros ir mokymo metodikų įvairove: reportažais, video klipais, video menu ir paskutiniu, bet ne mažiau svarbiu aspektu, socialine medija ir visais naujais komunikacijos įrankiais internete ir tinklapiuose.

² Malcolm Shepherd Knowles (1913 rugpjūčio 24– 1997 lapkričio 27) buvo Amerikos suaugusiųjų pedagogas, išgarsėjęs andragogikos teorijos priėmimu.

Žr. Knowles, M. S. (1989). *The making of an adult educator: An autobiographical journey*. San Francisco: Jossey-Bass.

Pradedant McLuhan³ buvo atlikta keletas tyrimų istoriniu, sociologiniu ir antropologiniu technologijos aspektu, kurie iš esmės pakeitė mūsų kultūrą ir gyvenimo būdą. Nuo tada technologija laikoma kaip tam tikra žmogaus protinių, psichinių ir fizinių gebėjimų tąsa. Tai reiškia, kad „medija yra pripažįstama kaip žinių, darbo, buvimo ir jutiminė aplinka, o ne kaip įrankis“⁴.

Štai kodėl garsinės ir vaizdinės priemonės yra ypač svarbios atnaujinant gebėjimus, tolygiai besivystant darbo rinkai ir mokymuisi visą gyvenimą, kadangi jų tikslas yra garantuoti geresnę gyvenimo kokybę, kuri savo ruožtu pavirsta į demokratijos tęstinumą, numatomą kaip kritišką ir sąmoningą dalyvavimą.

Šiandien mokymasis visą gyvenimą reikalauja sugebėjimo integruoti atvirą ir lanksčią didaktiką į struktūrinį ir daugiamatį žiniatinklio rėmą tam, kad užtikrintų mokymosi kelią, kuriame individas aktyviai ir atsakingai įgyja žinias, dirba ir gyvena. Todėl skaitmeninė komunikacijos kodų (vaizdų, tekstų, audiovizualinės medžiagos, interneto, ir kt.) integracija yra svarbi norint sukurti taip vadinamą „mokslingumą“, aktyvų mokymąsi, paremtą bendradarbiavimu, mokymo metodų integravimu, video ir kitų medijų panaudojimu žinių transformavimui.

Žmonės mokosi skirtingai. *Turinčiuosius regimąją atmintį* stimuliuoja vaizdiniai, *girdimąją* – garsai, o *kinestetinę (arba lytėjimo)* mokosi liesdami, jausdami ir patirdami. Tinkamai panaudotas švietime video gali stimuliuoti pojūčius, sukuriant mokymosi aplinką, kurioje nauja informacija gali būti išsaugoma efektyviau.

Pagal Clarks & Lyons⁵ egzistuoja tam tikros fiziologinės funkcijos, kurios pagrindžia video naudojimą suaugusiųjų švietime:

- Padeda dėmesingumui: sutelkia dėmesį į aspektus, kurie yra svarbūs
- Aktyvuoja arba sukuria išankstinį žinojimą: aktyvuoja išankstinius protinius modelius arba suteikia turinį, kuris padeda suvokti naują informaciją
- Sumažina pažinimo našumą: mokymosi metu reikia įsiminti mažiau informacijos

³ Kanadietis Herbert Marshall McLuhan (1911 liepos 21 – 1980 gruodžio 31) buvo bendravimo teorijos filosofas. Jo darbas yra laikomas kaip vienas esminių medijos teorijos tyrimuose, o taip pat ir turintis praktinį pritaikymą reklamos ir televizijos pramonėje.

Žr. McLuhan H.M. (1967), *The Medium is the Message: An inventory of Effects*, su Quentin Fiore, išleista Jerome Agel; 1st Ed.: Random House; naujai išleista Gingko Press, 2001

⁴ Ibidem

⁵ Clark R.C. e Lyons C. (2004), *Graphics for Learning. Proven Guidelines for Planning, Designing, and Evaluating Visuals in Training Materials*, San Francisco, Pfeiffer.

- Sukuria protinius modelius: padeda suaugusiems įsiminti naują informaciją ilgalaikėje atmintyje tam, kad galėtų geriau suprasti turinį
- Padeda perduoti žinias: skatina geresnį supratimą
- Skatina motyvaciją: paverčia mokymąsi patrauklesniu ir labiau motyvuojančiu

Dažnai video skirti mokymo tikslams yra laikomi paprasčiausiomis improvizuotomis ir paviršutiniškomis priemonėmis, pamirštant kokia meninė ir išraiškinga, galinga ir turtinga jų kalba gali būti, jau nekalbant apie tai, koks svarbus yra jų daugiareikšmiškumas, išnaudojant daugelį jų kodų ir simbolinių bei metaforinių reiškinių psichologinėje dinamikoje.

Vaizdo įrašas yra geras būdas stimuliuoti ir stiprinti mokymąsi ypač suaugusiųjų švietime dėl savo teorinio ir metodologinio pobūdžio.

Vienas iš video tipų yra edukacinis video, kuris paprastai naudojamas:

- Pristatyti temą
- Aktyvuoti iš anksto turimas žinias apie dalyką
- Detaliau analizuoti temą
- Sukurti mokymosi būdą

Vaizdo įrašo pasirinkimą diktuoja išsami mokymosi ir pamokos tikslo analizė.

Toliau seka redakcinis video, kuris reikalauja planavimo ir gali būti:

- Socialinis: skatinantis socializaciją ir darbą grupėje
- Didaktinis: sustiprinantis idėjas, sąvokas, kalbinius gebėjimus, ir t.t.
- Formuojamasis (plačiąja prasme): plėtojantis gebėjimus, reikalingus sukurti video, tokius kaip: organizaciniai/bendravimo, verbalinės ir neverbalinės kalbos, loginiai, techniniai, meniniai ir t.t.

Apibendrinant, yra keletas būdų kaip galima panaudoti vaizdo įrašus suaugusiųjų švietime:

- Suaugusių studentų motyvavimas yra viena iš kliūčių, kurias turi įveikti mokytojai: vaizdo įrašai gali būti įdomesni, jei jie atspindi studentų „realybę“;
- Vaizdo įrašai sujungia keletą kodų (portretinį, regimąjį, žodinį, girdimąjį, ir kt.) visai kaip kasdieniniame gyvenime: todėl jie siūlo tiek kalbinius, tiek kultūrinius elementus, esančius daug arčiau realybės nei rašytinis tekstas;

- c. Vaizdo įrašai leidžia suprasti skirtingas sąvokas (tik vaizdus, tik kalbą, vaizdus ir garso takelį, kai kuriuos žodžius ir pasakojimo kontekstą, vaizdų kalbą ir kultūrinę prasmę, ir kt.) ir dažnai tampa efektyvia priemone suaugusiųjų švietime kai dažnai arba nedažnai tiek lingvistiniai, tiek kognityviniai gebėjimai būna skirtingo lygio;
- d. Audiovizualiniai pranešimai, kurie dažnai yra priimami pasyviai būna nukreipti į besimokančiuosius, taip pat į besimokančiuosius suaugusius. Štai kodėl jiems trūksta pagrindinių sąvokų skaityme, reikalingų norint suprasti tikslus, motyvaciją, meninį ir kultūrinį gylį, naujovių ir dokumentacijos vertę... Naudoti vaizdo įrašus suaugusiųjų klasėse reiškia vesti besimokančiuosius per skaitymą, siūlant reikalingas priemones gauti informaciją ir paversti ją žiniomis.

1.2 Video kaip terapinės priemonės panaudojimas projektuose, susijusiuose su suaugusiais, turinčiais socialinės atskirties problemą

Video sujungia jausmus ir provokuoja besimokančiuosius jutimine ar emocine patirtimi. Dėl šios priežasties jis dažnai naudojamas pažeidžiamų žmonių ir suaugusiųjų grupėse, turinčių socialinės atskirties problemų, Jo tikslas yra suteikti įžvalgą, kaip jie turėtų suvokti savo padėtį ir jų viltis ateičiai
Iš "The Problem of Student Engagement," - Shelley Wright

Video ir neverbalinės kalbos, kaip terapinės paramos panaudojimas suaugusiems, turintiems socialinės atskirties problemų, yra augantis reiškinys. Pastaraisiais metais video taikymas ir mokymo kursai tampa vis dažnesni, net jeigu jie yra praktikuojami plačioje išraiškingos meno terapijos srityje.

Žemiau yra pateikiama kai kurių video terapijos taikymo metodų santrauka:

Audiovizualinis konsultavimas: naudojamas struktūrinėse grupėse (darbo vietose, mokyklose, mažose bendruomenėse).

Darbas yra paremtas audiovizualinės pagalbos vystymu ir organizavimu. Procesas tampa menine sąveika rengiant grupės dinamiką, tarpusavio sąveiką ir santykinų įgūdžių įgijimą, norint pasiekti bendrą tikslą.

Siužetas ir scenarijus tampa dalyvių gyvenimo metafora; veikėjų apibūdinimas, galimybė analizuoti veikėjo gyvenimą užsimenant apie veikėjų vidinę dinamiką, neliečiant jų tiesiogiai. Gamyba ir pogamybinis procesas siūlo galimybę nedelsiant imtis kūrybinio socialinių, santykinų ir bendradarbiavimo gebėjimų proceso vystymo.

Filmo terapija: šiuo atveju darbo tikslas yra terapijos vadovo parinktų filmų ar jų epizodų demonstravimas individams ar grupėms. Šis metodas yra dažnai naudojamas mokyklose daugiausiai prevencijos kampanijų metu.

Svarbu, kad po demonstracijos vyksta debatai, skatinantys nuomonių, jausmų ir emocijų apsikeitimą. Terapiniams tikslams, gydymo metu vieno filmo epizodai, susiję su konkrečiais atvejais, gali būti rodomi naudojant filmo terapiją kaip priemonę, nustatyti terapinį turinį, kuris kitaip būtų sunkiai paaiškinamas tradiciniame terapiniame kontekste.

Video-genealogija: kiekvienas dalyvis atsineša keletą jam reikšmingų nuotraukų, kurios yra rodomos ekrane ir aptariamos grupėje.

Svarbu, kad dalyviai pasirinktų 5 ar 6 nuotraukas. Šios sesijos metu, nuotraukos yra rodomos stambiu planu ir individas jas apibūdina pristatydamas save, savo šeimą, smulkiai papasakodamas savo asmeninę istoriją.

Tai būtų susitikimas, lydimas video, tarp asmens idealizuotos (praeities) ir realiosios (dabarties) dimensijų.

Video-biografija: vaizdai, primenantys individo gyvenimą (taip pat abstraktūs vaizdai) atgaivina emocijas ir praeities epizodus. Iš pradžių individas duoda interviu prieš kamerą; vėliau jo išsirinkti vaizdai yra iškerpami pagal seką prieš grupę ir tada kiti dalyviai suvaidina šią „biografiją“ prieš autorių, kol bus nufilmuota visa scena.

Vaidinimo pabaigoje autorius susiduria su sukurta medžiaga. Šio etapo tikslas yra susikonsultuoti į dialogą su savimi prieš tai, kai grupė suvaidins kitas istorijos dalis.

Psichologinis-video klipas kuriamas grupėje su pritvirtinta kamera, kurioje yra apribojimai vaizdinei erdvei. Dalyviai improvizuoja trumpą spektaklį vaidindami eksromptu pagal prieš tai nustatytas lanksčias gaires.

Svarbu yra tai, kad šiame etape terapijos vadovas nedalyvauja veiksmo. Po įrašo grupė analizuoja rezultatus ir pateikia savo atsiliepimus. Kadangi video konfrontacijoje, veiksmai yra nukreipti savęs pavaizdavimo link, psichologiniame video klipe dalyvių veiksmai ir sąveika yra antrame plane.

Šios technikos variacija yra „1-2-3 psichologinis video klipas“, kuriame individas sukuria tris vaizdo sekas. Pirmoje sekoje jis pristato save savo paties filmuojamam vaizdui. Šis etapas pristato svarbią žmogaus, esančio savo paties erdvėje, metaforą. Sekančioje sekoje, individas pasirenka antrą žmogų, kurį jis pats režisuos; šis antrasis žmogus dalyvaus vaidinime tik pagal poreikį. Paskutinėje sekoje individas pasirenka du ar daugiau žmonių (bent vieną kitą dalyvį ir terapijos vadovą).

Šiuo atveju yra keletas tarpusavio ryšio galimybių: tai gali būti simbiozė, konkurencija ar net trianguliacija.

Video-konfrontacija: ją galima stebėti gyvai arba rodyti per uždelstą transliaciją.

Abiem atvejais yra būtina, kad būtų naudojama viena ar daugiau kamerų ir televizorius. Individas sėdi prieš kamerą, o terapijos vadovas (ar operatorius)

filmuoja. Gyvos video–konfrontacijos atveju individas vaidina, kai yra filmuojamas, uždelstos transliacijos metu jis gali naudoti nuotolinio valdymo pultą (atsukti, sustabdyti vaizdą ir kt.), pasirinkti vaizdus, kurie jam įdomesni. Konfrontacijos metu, dėmesys yra sutelkiamas į skirtingus aspektus, kai kuriais atvejais į individo specifinę elgseną ar veiksmus, kuriuos nori pabrėžti terapijos vadovas (pvz.: individo nesąmoningą elgesį).

Nesvarbu, koks aspektas yra rodomas, šio metodo terapinis veiksmingumas yra neatitikimas tarp patirties atminties ir vaizdų, rodomų video (laiko neatitikimas) arba tarp individo įvaizdžio, kurį jis turi mintyje ir to įvaizdžio, kuris yra rodomas video (vaizdo neatitikimas).

Savęs matymas ekrane taip pat leidžia individui pastebėti savo laikysenos kalbą ir neatitikimus, kurių jis nepastebėjo anksčiau. Tai paskatina sąmoningumo, gimstančio iš konfrontacijos, įgijimo procesą.

Video-mikroanalizė yra naudojama su 0-18 metų individais, padėti pacientams, kurie kenčia nuo vystymosi amžiaus problemų.

Po pirmojo atvejo istorijos (anamnezės) aptarimo, tėvų paprašoma nufilmuoti namų video, parodantį tėvų/vaiko tarpusavio bendravimą (svarbu, kad matytųsi kūnai ir veidai), kurį vėliau terapijos vadovas išanalizuoja asmeniškai; vėliau video būna peržiūrimas kartu su tėvais. Per peržiūrą, dėmesys yra sutelkiamas tiek į verbalinius, tiek į neverbalinius bendravimo aspektus. Konkrečiai vidiniai šeimos resursai yra vertinami, ir tėvams padedama apibrėžti tas sritis, kurios trukdo vaiko vystymuisi. Vėliau dėmesys kreipiamas į tėvų tarpusavio sąveiką, į jų patirtis ir veiksmus, o taip pat ir į vaizduotę, kuri yra svarbi vystant jų tarpusavio bei tėviškus gebėjimus.

2. Įvadas į video kūrimą kartu

.....skirtumas tarp video kūrimo kartu ir dokumentinio stiliaus video yra labai paprastas; "Kuriant dokumentiką, darbas yra baigtas, baigiasi filmavimas. Kuriant video kartu, procesas užtrunka. Tu pabaigi tik tada, kai tavo tikslas yra pasiektas."
(Riano 1994)

Pirmasis video kūrimas kartu buvo atliktas daugiau nei prieš 40 metų, 1969-aisiais, tačiau jis vis dar neturi bendro apibrėžimo ar teorijos, suformuojančios jo sąvoką, paremtą nuoseklia patirtimi; taip pat literatūros šiuo klausimu yra mažai: Ferriera 2006; Gilbert s.d.; Gonzalo Olmos and Ramella 2005; Lunch 2004; Molony, Zonie, and Goodsmith 2007; Odutola 2003; Riaño 1994; Rose 1992; Snowden 1983; Lunch 2004, 2006a, 2006b; Nathaniels, 2006; ir kt.

Tarp prieinamų šaltinių yra Shirley Whites' "Participatory Video: Images that Transform and Empower"⁶. Nors tai yra išsamus tekstas, jam trūksta teorinės analizės. Jis yra labiau praktinis nei teorinis, ir todėl jame atvejo analizės nėra sugrupuotos pagal integruotą teorinę struktūrą.

Šis apribojimas yra suprantamas, kadangi VKK yra operacinių, situacinių ir išskirtinai praktinių užsiėmimų taikymas, reikalaujantis trumpo įvado suvokti VKK reikšmę, o ne teorinį apibrėžimą prieš pradėdant tyrinėti atvejo analizę. Praplečiant apibrėžimą, pateiktą su Braden ir Victor Young⁷, VKK galima apibūdinti kaip „alternatyvių audiovizualinių programų ir plėtros projektų rinkinį“ arba socialiniuose ir politiniuose projektuose "siekiantį sukelti socialinius pokyčius" ar individualų vystymąsi.

Šių pritaikymų bendras bruožas yra pabrėžti dalyvavimą audio-vizualinėje gamyboje⁸. Socialinis video poveikis neatsiranda dėl savo „socialinio“ objekto, bet pasireiškia dėka socialinio ir kolektyvinio dalyvavimo⁹.

Praktiniu požiūriu VKK projektas gali būti apibūdinamas kaip:

video procesas be scenarijaus, kuriamas pradedančiųjų grupės, judantis link pasikartojančių filmavimo-peržiūrų procesų. Šio proceso tikslas – sukurti video, kuris

⁶ Shirley A. White, Participatory Video: Images that Transform and Empower. Thousand Oaks: Sage Publications, 2003

⁷ Braden, Su and Thi Thien Huong Than. 1998. Video for Development. A casebook for Vietnam. Oxford - London: Oxfam Press.

⁸ Johansson, L. (1999) 'Participatory Video and PRA: Acknowledging the politics of Empowerment', in Forests, Trees and People, Newsletter No. 40/41, December 1999

⁹ Huber, B. (1998) Communicative aspects of participatory video projects: An Explanatory Study. Download: www.zanzibar.org/maneno/New%20Pages/articles.htm

perteiktų tai, ką procese dalyvaujantys žmonės iš tikrųjų nori perduoti jiems tinkamu ir suprantamu būdu¹⁰.

Video yra istorijos pasakojimas, kuris yra galinga bendravimo priemonė, kuri gali aktyvuoti mūsų vaizduotę ir išlaikyti mūsų dėmesį. Kai mes girdime pasakojimą, mes natūraliai galime įsivaizduoti kontekstą ir veikėjus, ir mintyse kartoti besirutuliojančius veiksmus. Iš dalies būdami instrukcija, iš dalies - pramoga, pasakojimai gali padėti dalyviams mintyse pasiruošti skirtingoms (taip pat netikėtoms) situacijoms.

VKK yra bendras istorijos pasakojimas ir ekspresijos, pasakojimo ir tapatumo poreikių išreiškimas per bendrą audio-vizualinį produktą, kuris pabrėžia video naudojimą kaip socialinį kolektyvinį procesą, turintį stiprius, socialinio, kultūrinio ir simbolinio sąveikavimo bruožus.

Taip pat pasakojimų kūrimas ir perkūrimas įprastai skatina socialinius ir individualius pasikeitimus. Video panaudojimas VKK yra labiau skirtas refleksijai, o ne pačio filmo kūrimui, kadangi viso proceso esmė yra dalyvavimas jame¹¹. VKK naudojimas yra įvairiapusiškai naudingas: jis skleidžia technologines žinias, leidžia bendrą realizaciją ir veiksmus; ugdo kūrybiškumą; kuria ir skleidžia nenumatytus ir nenuspėjamus dalykus vizijose, kylančiose kolektyviniame savęs suvokimo ir pasakojimo procese.

Štai kodėl vyrauja keletas VKK vystymosi sričių: terapija, socialiniai VKK gamybos rezultatai; gynimas, VKK kaip priemonės skatinti teisingumą ir socialinę apsaugą naudojimas; įgaliojimas, audiovizualinės gamybos panaudojimas, leidžiantis grupei ar bendruomenei tapti galimo pasikeitimo pagrindiniais veikėjais.

Daugelyje literatūros šaltinių apie dalyvavimo komunikaciją, „Fogo procesas“ yra nurodomas kaip video kūrimo kartu atsiradimo vieta. Fogo procesas išsivystė iš keleto įvykių, nutikusių 1967 metais Fogo saloje, mažoje salelėje uosto žvejybos bendruomenėje, įsikūrusioje rytinėje Niufaundlendo pakrantėje, Kanadoje. Kūrybinis paprastų žiniasklaidos priemonių, daugiausiai video, panaudojimas pateikė komunikacijos vystymosi modelį, kuris gerokai pralenkė savo laiką. „Retorika“ apie dabartinius video kūrimo kartu projektus gan dažnai turi panašumų su Fogo proceso vizijomis ir tikslais (Don Snowden komunikacijos vystymo programa 1998)¹².

¹⁰ Johansson *et al.* 1999, p. 35 – op.cit

¹¹ *Ibidem*

¹² Snowden, D. Eyes see; ears hear By Memorial University, Newfoundland, Canada. Download: www.fao.org/waicent/faoinfo/sustdev/cddirect/cdre0038.htm

.....Kas atsitiko?

1965 metais, Donald'as Snowden'as, tuometinis Niufaundlendo memorialinio universiteto Plėtros skyriaus vedėjas, perskaitė Kanados ekonomikos tarybos ataskaitą apie skurdą Kanadoje. Įsiutęs, nes jam pasirodė, kad ataskaitoje yra nagrinėjamas skurdas, besiremiantis išimtinai miesto vertinimu, Snowden'as išvystė idėją sukurti seriją filmų, parodančių, kaip Niufaundlendo žmonės reaguoja į skurdą ir kitas svarstomas problemas. Jis norėjo parodyti, kad skurdas neturėtų reikšti ekonominio nepritekliaus. Jis gali reikšti izoliaciją ir informacijos bei komunikacijos priemonių neprieinamumą, o taip pat ir organizacijos stoką. Susikooperavęs su filmų režisieriumi Colin'u Low'u, Snowden'as nusivežė jį į keturias ar penkias skirtingas Niufaundlendo vietas potencialiam filmavimui. Galiausiai Fogo sala buvo pasirinkta kaip tinkamiausia vieta pradėti tai, kas vėliau tapo žinoma „Fogo procesu“.

1967 – ašias Fogo saloje gyveno mažiau nei 5,000 žmonių. Tačiau jie gyveno dešimtyje atskirų gyvenviečių, mažai bendraudami tarpusavyje. Sala atspindėjo tokią izoliacijos ir informacijos bei organizacijos stoką, kurią Snowden'as norėjo parodyti kaip alternatyvius skurdo rodiklius provincijoje. Fogo sala taip pat išgyveno ekonominį nuosmukį. 300 metų būdama priklausoma nuo žvejybos pramonės, pakrančių žvejyba palaipsniui žlugo, priversdama 60% vyrų gyventi iš pašalpų. Tai atvėrė galimybę perkėlimui (Vyriausybė buvo nusprendusi, kad uosto bendruomenės nesugebės daugiau pragyventi iš žvejybos ir jas reikėtų perkelti į ekonomiškai stipresnes Niufaundlendo vietas). Tačiau salos gyventojai nenorėjo kraustyti. Nepaisant to, esant minimaliam bendravimui tarp bendruomenių narių, silpnai organizacijai, vietinės savivaldos stoka daugelyje bendruomenių, profesinių sąjungų ar augintojų kooperatyvų stoka, ir bendram pasitikėjimo trūkumui, vaizdas atrodė niūrus.

Snowden'as tikėjo, kad salos gyventojai galėtų sukurti kooperatyvą ir tapti organizuoti tam, kad galėtų išlaikyti savo gyvenimo būdą. Jis nusivežė Colin'ą Low'ą į salą ir supažindino su Fred'u Earle'u, memorialinio universiteto plėtros darbuotoju. Earle ir Low kartu nuvažiavo į Fogo salos vystymosi komitetą. Jie pristatė filmavimo saloje idėją, kuriai komitete buvo pritarta. Tai turėjo būti projektas, kuriame filmas būtų panaudotas padėti bendruomenėms išspręsti kai kurias jų problemas.

Jis buvo skirtas padėti žmonėms suvokti, kad jie turi bendrų problemų ir paskatinti kurti bendradarbiavimą ir plėtrą. Interviu metu bendruomenės nariai aiškiai įvardijo nemažai salos problemų: nesugebėjimą organizuoti, komunikacijos poreikį, apmaudą, jaučiamą dėl perkėlimo idėjos ir pyktį, kad Vyriausybė ketino priimti sprendimus dėl jų ateities, nepasikonsultavusi su bendruomene. Low'as nusprendė parodyti filmus Fogo žmonėms ir 35 atskiri seansai sukviestė 3000 žiūrovų. Tai tapo svarbia proceso dalimi. Buvo suvokta, kad žmonės nesijautė patogiai, aptardami klausimus tarpusavyje akis į akį. Vietoj to, jiems buvo patogų paaiškinti savo asmenines pažiūras filme ir jas parodyti kitiems bendruomenės nariams. Žiūrėdami filmus, salos gyventojai pradėjo suprasti, kad visos bendruomenės susidurdavo su tomis pačiomis problemomis; jie tapo labiau informuoti apie problemas ir kaip jas reikėtų spręsti.

Universitete vėliau kilo nesutarimų dėl to, kokios politinės pasekmės grėstų institucijai dėl didžiulės Vyriausybės kritikos, kuri buvo parodyta filmuose. Po diskusijų, buvo nuspręsta parodyti filmus Ministrui Pirmininkui ir jo kabinetui. Tai buvo fenomenalu, nes žvejams buvo leista kalbėti su kabineto ministrais. Tai taip pat atnešė sėkmę: Žuvininkystės reikalų ministras Aiden'as Maloney, paprašė galimybės atsakyti į komentarus. Jo dėka Vyriausybės požiūris buvo nufilmuotas ir parodytas bendruomenėms. Tai lėmė dvipusį žinių pasikeitimą tarp bendruomenės narių ir sprendimą priimančių asmenų. Nuo tol įvykiai ėmė klostytis sava eiga.

Filmai paprasčiausiai prisidėjo prie salos bendruomeniškumo ir padėjo žmonėms ieškoti alternatyvų perkėlimui.

Tiksliai nežinoma, kas būtų nutikę Fogo salai, jei nebūtų buvę filmavimo. Tikra yra tai, kad žvejai suformavo visos salos gamintojų kooperatyvą, kuris tvarkė ir apdorojo didelius laimikius, tokiu būdu išsaugodami pelną saloje. Nedarbas tarp darbingų vyrų išnyko, o Vyriausybė ėmėsi pastangų padėti žmonėms likti. Filmai sukūrė sąmoningumą ir pasitikėjimą savimi, kuris leido atsirasti žmonių vadovaujamam vystymuisi (pagrindė remiamasi Don'o Snowden'o komunikacijos vystymo programos santrauka 1998).

Snowden'as, šio nuostabaus video eksperimento globėjas, transformavo Fogo procesą į naujovišką „Iššūkių pasikeitimui programą“ ir „Karo su skurdu Kanadoje programą“. Iki 1970-ųjų vidurio, Snowden'o ir jo kolegų buvo paprašyta eksperimentuoti su Fogo procesu įvairiose Arktikos ir Aliaskos, Afrikos ir Azijos vietovėse. Snowden'as mirė staiga, 1984 metais, dirbdamas su projektu Bangladeše. Šiandien „Don Snowden komunikacijos vystymo programa“ išlaiko Snowden'o palikimą gyvu ir tęsia Fogo proceso taikymą įvairiose veiklose.

.....Tolimesnis vystymasis

1970-aisiais ir 1980-aisiais video kūrimas kartu buvo plačiai taikomas pasaulyje. Kadangi veikla buvo išblaškyta ir netinkamai dokumentuojama, sunku nustatyti jos plėtros „tendenciją“. Dauguma projektų buvo atliekami nedideliu mastu, turint mažą biudžetą, dažnai nekreipiant dėmesio į kitus, turinčius panašių tikslų, vykdomus projektus. Dalijimasis patirtimi vykdavo, jei apskritai vykdavo, konferencijose, seminaruose ir neformalių aptarimų metu.

Susidaro įspūdis, kad kai kurie video projektų kūrėjai išplėtojo savo „geros video kūrimo kartu praktikos“ sąvokas visiškai savarankiškai. Galbūt jie praleido galimybę kai kuriais atvejais semtis vertingos patirties iš video projektų. Gindami save, praktikai teigia, kad toks lankstus ir kultūriškai jautrus metodas kaip video kūrimas kartu draudžia naudoti standartines, apibrėžtas atlikimo gaires. Jie teigia, kad kiekvienas kontekstas reikalauja labai specifinio požiūrio, kurį sunku įgyti iš kitur gaunamos patirties (Žiniasklaidos plėtra 1989).

3. Dalyvavimo procesas socialinių kompetencijų vystymui

Mane visuomet erzina tie „švietėjiški romanai“, kuriuose pagrindinis veikėjas tuščiai sėdi su piltuvu ant galvos, laukdamas kol kiti ir gyvenimas supils patirtį ir išmintį vidun. . Individas yra įtakojamas ir tuo pačiu pats įtakoja jį supančių aplinką, mokosi ir moko, kitaip jis nėra žmogus. Romanas, kuriame tai nevyksta negali būti laikomas romanu, nors tokių yra parašyta tūkstančiai.
(Italo Calvino, *I libri degli altri*, p. 43)

3.1 Socialinių įgūdžių reikšmė ir su jais susiję terminai

Bendrai ir pagal naujausias teorijas, terminas – socialinis vystymasis apibūdina procesą, kurio metu individai įgyja įgūdžių, elgsenos, motyvacijos ir „naudingų“ vertybių rinkinį tam, kad galėtų pritapti prie visuomenės ir kultūros, kuriai jie priklauso¹³ (Maccoby, 2007).

Norint apibūdinti šį socialinį veiksmą, taip pat turėtume apibūdinti šių įgūdžių, požiūrių, vertybių ir motyvacijos rinkinį, siejantį jį su bendrųjų socialinių gebėjimų visuma.

Socialiniai įgūdžiai leidžia individams surasti savo vietą savo pačių socialiniame kontekste.

Kaip adaptacinis procesas suvokiamas socialinis vystymasis leidžia individams įgyti savo asmeninį socialinių įgūdžių rinkinį ir teigiamai įgyvendinti socializacijos procesą, kuris sukuria asmeninį „Aš“.

Neseniai priimtas socialinių gebėjimų apibrėžimas apibūdinamas kaip sugebėjimas efektyviai pritapti aplinkoje ir pasiekti asmeninius socialinius tikslus (pvz.: populiarumą ir pripažinimą), kurie lemia socialinių ryšių vystymąsi. Tai taip pat reiškia galimybę priimti sprendimus ir įvertinimus, o taip pat parodyti empatiją ir emocijų reguliavimą, todėl individas geba rasti socialinių problemų sprendimus ir visapusiškai naudoti kitus specifinius įgūdžius, kuriuos jis turi.

Kai kurie autoriai reikalavo, kad socialiniai įgūdžiai taip pat atspindėtų palankią visuomenei dimensiją, kaip faktas, kad socialinės charakteristikos skatina teigiamus ir altruistinius veiksmus¹⁴ (Rubin, Bukowski ir Parker) ir slopina neigiamą elgseną

¹³ Maccoby, M. (2007) - *The Leaders We Need and What Makes Us Follow*; . Boston, MA: Harvard Business School Publishing

¹⁴ *Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups* - Edited by Kenneth H. Rubin, William M. Bukowski, Brett Laurs, 1998

surandant skirtingas ir tinkamas priemones inicijuoti, palaikyti ir sudaryti sąveiką tuo pačiu taip pat suvokiant individo veiksmų pasekmes.

Šis elementas turi operatyvinį aspektą, kuris nėra nereikšmingas: gebėjimas pasiūlyti moralinius sprendimus, kurie gali įtakoti elgseną ir nustatyti perspektyvinį požiūrį, kurie gali padėti suprasti individo veiksmų reikšmę yra įdomaus eksperimento, atlikto Brazilijos kalėjimuose, pagrindas.

Eksperimentas susideda iš nuosprendžio sumažinimo nuteistajam už kiekvieną perskaitytą knygą (4 dienos nurašomos nuo bausmės laiko, maksimaliai 48 dienos per metus).

Eksperimento tikslas yra socialinių gebėjimų skatinimas per teksto skaitymą ir suvokimą (kurį tikrina operatorius) - „sugebėti suprasti individo veiksmų reikšmę“.

Šie požiūriai rodo struktūrų įvairovę ir bandymą analizuoti socialinius gebėjimus, paremtus skirtingu abstrakcijos lygmeniu. Norėdamas gauti pilną ir išsamų socialinių įgūdžių apibrėžimą, amerikiečių psichologas Rose-Krasnor¹⁵ pasiūlė PRISMĖS MODELĮ.

Pagal šį modelį, gebėjimai yra daugiasluoksnės struktūros, apibūdinamos trimis hierarchiškai organizuotais lygiais:

- socialinių gebėjimų ir socialinių įgūdžių (pažinimo ir /arba elgsenos) įvardijimas;
- socialinių gebėjimų pagal vidaus ir tarpusavio rodiklius (savigarbos, veiksmingumo, tarpusavio pripažinimo, sociometrinio statuso) įvardijimas;
- socialinių gebėjimų įvardijimas per asmenines savybes

Teoriškai pagal šią gebėjimų apibrėžimo schemą, mes nustatome asmeninę strategiją tarpasmeninių santykių valdymui (mes „mokomės“ kurti santykius), tada apibrėžiame santykių „indeksus“, nukreiptus į elgsenos atpažinimą ir rezultatus, sekančius iš „savikontrolės“ ir „kitų kontrolės“. Trečias tarpsnis apibūdina tikslo realizavimą. Šiame etape, socialinių įgūdžių dinamika yra orientuota ir nukreipta į praktinius tikslus (padėti draugui ar gauti paaukštinimą).

Mes privalome niekada nepamiršti, kad socialinių gebėjimų sistema yra laikoma svarbia, kadangi vyrauja plačiai paplitęs įsitikinimas, kad tai yra visų individo

¹⁵ Kose-Krasnor, L. (1997). "The nature of social competence: A theoretical review". *Social Development* 6: 111–35.

socialinių veikslių pagrindas, kuris leidžia jiems gyventi socialiai santykiname kontekste.

Kaip Rose-Krasnor aiškiai parodė, socialiniai gebėjimai įgūdžių ar išmanymo prasme yra labiau tinkami sugebėjimai, o ne elgsenos savybės, kylančios iš sąveikos tarp individų.

Tačiau dabartinė socialinių gebėjimų samprata sutelkia dėmesį ne tiek į individualius elgsenos aspektus, kiek į visą veikslių organizavimo sistemą, siekiančią įgyvendinti asmeninius ir profesinius tikslus. Sprendžiant iš šios perspektyvos, veiksmai, kurie gali būti laikomi socialiai tinkamais, jei atliekami pavieniui, potencialiai negali būti galutinai patvirtinti, jei paimti iš susijusio konteksto.

Jei tokia perspektyva, sutelkiant dėmesį į „konkretų išmanymą“ yra teisinga, tuomet siekiant išvengti bet kokio savavališko vertinimo, gebėjimai turi būti vertinami kaip sąveikaujančios elgsenos rinkinys, kuriuo siekiama įveikti konfliktus (apskritai arba ne) ir pasiekti socialinius tikslus (arba kitaip vadinamus palankius visuomenei tikslus). Šis siekis yra individo pozicijos sustiprinimas santykių sistemoje arba sustiprinimas, kuris yra naudingas grupei, taip pat suteikiantis erdvės „altruistiniams“ veiksliams.

Šis apsvaistymas taip pat lemia priemonių, reikalingų įveikti sunkumus, kylančius nustatant elgsenas, susijusias su socialinių įgūdžių vystymu ir naudojimu, pasirinkimą.

Kuriant dinamišką socialinių įgūdžių atkūrimą, procesas negali būti toliau vystomas neatsižvelgiant į individų sociometrinius bruožus. Jie turi istoriją. Dažnai tai yra istorija, persunkta prieštaravimų ir kančių. Buvimo „užkampyje“ pasekmės atspindi sunkumas tikintis atkurti laimėtojo situaciją. Tokiais atvejais, sociometriniai bruožai paverčia diskusijas šiuo klausimu sudėtingomis, kadangi per kruopštų, priverstinį autobiografinį pasakojimą ne visada lengva suprasti, ar socialiniai sunkumai sukelia socialinių įgūdžių trūkumą ar atvirkščiai.

3.2 Socialiniai gebėjimai ir video kūrimas kartu kaip atnaujinimo priemonė

Autobiografinės atminties rekonstrukcija yra viena iš seniausių psichologijos studijų sričių. Vaizdo įrašymo technologijų plėtra padėjo praktiniais terminais apibrėžti ryšį tarp žmogaus funkcijų, kurios leidžia sujungti į visumą individo¹⁶ mintis, vaizdus, jausmus, poreikius, ketinimus ir ambicijas su sugebėjimu reziumuoti ir pateikti istoriją.

Jei autobiografinė atmintis parodo dinamišką ir potencialiai aktyvų socialinį žmogaus patirčių pavaizdavimą ir jo vaidmuo asmenybės apibrėžime ir struktūroje yra žinomas ir priimtinas, vis dar reikia išnagrinėti galimybes, kurias siūlo socialinių santykių sistema, pagrįsta naujosiomis technologijomis (taip vadinamaisiais socialiniais tinklais).

Pasak Karl A. Pillemer¹⁷, asmeniniai prisiminimai taip pat atlieka „psichodinaminę funkciją“ grupės dinamikoje, rekonstruojant individų ar grupių kultūrinę atmintį. Tai leidžia sustiprinti ryšius, užtikrinant individo asmeninę ir kultūrinę esmę (savąjį Aš) arba grupės praeities tęstinumą. Šis veiksmas yra svarbus individo asmeninės patirties kūrimui ir atkūrimui, siekiant suformuoti nuoseklią visumą. Tačiau šis nuoseklumas negali būti taikomas tik praeičiai, bet gali būti „projektuojamas“ dabarčiai, suteikiant prasmę gyvenimui ir „tam, kas yra dabar“. Video kūrimas kartu, apibūdintas praeitame skyriuje, yra pavyzdys kaip autobiografinė atmintis ir savęs pažinimas yra persipynę. Fogo salos istorija, pirmasis autobiografinio kultūrinio pasakojimo eksperimentas, naudojant spektrines technologijas, kuris atrodo beveik psicho-draminis, kad taptų „metodu“, parodo kaip žūtbūtinėje padėtyje patirtis pasikliauja pasakojimu kaip fizinės bei socialinės tikrovės suvokimo elementu.

Iš tiesų, Fogo projekto tikslas buvo parodyti planą kaip suprasti prasmę ir jausmus, kurie sudaro žmonijos istoriją.

¹⁶ Maccoby, E.E.; Martin, J.A. (1983). P.H. Mussen & E.M. Hetherington, ed. *Handbook of child psychology*. Vol. 4. Socialization, personality, and social development (4th ed.). New York: Wiley. pp. 1–101

¹⁷ 30 Lessons for Living: Tried and True Advice from the Wisest Americans by Karl Pillemer Ph.D.

Praktinis metodo, apibūdinto Vista projekte, taikymas mėgina naudoti šią socialinę metodiką patenkinti poreikį (išreikštą ar ne) turėti naują arba iš naujo aktyvuoti seną socialinių ir emocinių įgūdžių rinkinį, padedantį sprendžiant neišspręstą suaugusiųjų integraciją į užimtumą ir praktinį mokymą.

Šiame procese taip pat buvo bandyta naudoti dinامينius patirtinius prisiminimus, siejamus su įvykiais, laikomus tinkamais, kuriems būdingas daugelio procesų ir mechanizmų buvimas, kaip nurodė Rubin'as savo sistemos, paremtos taip vadinamu multi-sensoriniu vaizdavimu, analizėje, kur yra būtinas autobiografinės atminties elementas, galintis palengvinti protinį duomenų valdymą atminties sistemose, ilgainiui palengvinant protinių vaizdinių kūrimą ir saugojimą.

Pasakojimui remiantis tokia praeities pavaizdavimo dinamiškos tikrovės kontekste suvokimo galimybe, individai analizuoja pagrindinius savęs suvokimo elementus ir projektuoja juos pagal savo įgytą patirtį; socialinio būtinumo patirtį, darbą, kurio nėra ir galbūt niekada nebus, kultūrinės tapatybės praradimą, neigiamą savo profesinio gyvenimo įvertinimą.

Kaip video kūrimo kartu projektas aiškiai parodo, šio metodo įgyvendinimas eina per „drumstus vandenį“, tačiau nėra beviltiškas. Ši viltis atsispindi vyrų ir moterų šypsenose; prisipažintose ambicijose; troškime integruotis ir atgauti socialinę tapatybę; pyktyje, neturint darbo ir tikintis greitai jį turėti. Vyrų ir moterų, kurie nori atgauti savo vietą istorijoje, patirtyje ir pasakojimuose.

4. VKK įtvirtinimas: dalyvavimo procesas

"Video kūrimas kartu yra teigiamo socialinio pokyčio įrankis, tai yra atstumtųjų įgaliojimo priemonė ir procesas, kuris skatina individus ir bendruomenes imtis kontroliuoti savo likimus" Lunch & Lunch, 2006

Yra įrodymų, kad video kūrimas kartu plėtros projektuose didėja. Video kūrimas kartu tampa svarbia priemone siekiant palengvinti komunikaciją plėtros veikloje. Kadangi iki šiol vis dar nėra aišku, kokia yra „video kūrimo kartu“ reikšmė, patirtis ir žinios yra išsibarsčiusios skirtingose vietose, skirtingų žmonių galvose, trumpalaikėje literatūroje, pavyzdžiui, projektų vertinimuose, seminarų ataskaitose ar neskelbtuose darbuose ir griežtai teorinėje literatūroje, kuri dažnai apima platesnius aspektus. Pagal bendrą vaizdą susidaro įspūdis, kad trūksta patikslinimo, koku tikslu gali būti panaudojamas video kūrimas kartu, kokių pavojų ir spąstų jame yra ir kokiais tikslais jis pasirodė tinkamas.

Ši sfera nėra pilnai apibrėžta ir sociologiniais terminais. Įvairūs VKK tipai, teoriniai skirtumai (nors ir numanomi daugeliu atvejų), susijusių profesinių gebėjimų skaičius ir sąsajos su kitomis sritimis (švietimo mokslu ir metodologija; tarptautiniu bendradarbiavimu, psichoterapija; antropologiniais tyrimais; politiniu ir socialiniu aktyvumu) sukuria plačią ir fragmentišką, neturinčią aiškių ribų, sritį. Sritis yra miglota, kadangi senesnės patirtys, susijusios su dalyvavimu ir video kūrimu, vyko skirtingu metu skirtingose vietose būdais, kuriuos galima pavadinti „kaleidoskopiškais“¹⁸, dažnai be jokios abipusės informacijos¹⁹ (Huber, 1998).

Mes žinome tik tai, kad video kūrimas kartu yra kartotinis procesas, kurio metu žmonės ir/ar bendruomenės naudoja vaizdą dokumentuoti naujoves ir idėjas ar sutelkti dėmesį į klausimus, susijusius su jų aplinka, jų vidinėmis situacijomis ir jų bendruomene. Dalyviai dirba kartu, siekdami sukurti video apie jų bendrą patirtį kaip būdą ištyrinėti iššūkius jų gyvenime.

Pripažįstama, kad pasiruošimas VKK procesui gali:

- atverti naujus komunikacijos kanalus
- skatinti dialogą ir diskusiją

¹⁸ White Shirley A., Participatory Video: Images that Transform and Empower. Op Cit.

¹⁹ Huber, B. (1998) Communicative aspects of participatory video projects: An Explanatory Study.

Download: www.zanzibar.org/maneno/New%20Pages/articles.htm

- nustatyti dinamišką keitimąsi idėjomis ir sprendimais.

VKK proceso įgyvendinimas reiškia Dalyvavimą ir Procesą, kurie yra pagrindinės vertybės.

.....**Kas yra „dalyvavimas“?**

Pastaraisiais metais dalyvavimo metodo naudojimas padidėjo. Šiandien beveik visuose plėtros projektų planuose dalyvavimas yra numatomas kaip pagrindinis elementas. Kartu su papildančiomis sąvokomis kaip „įgalinimas“, „gebėjimų stiprinimas“ ar „geras valdymas“, tai yra vienas iš specialiųjų terminų šiuolaikiniame vystymosi diskurse. Siejant su video, „dalyvavimo“ požymis reiškia idėją, kad žmonės turėtų būti ne tik pranešimų gavėjai, bet ir kūrėjai. Tai turėtų kontrastuoti su masinėmis informavimo priemonėmis kaip televizija ar laikraščiai, kur žmonės paprastai yra pranešimų gavėjai. Shaw ir Robertson pažymi šį aspektą savo knygoje „Video kūrimas kartu“²⁰. Jie apibūdina kūrimą kartu kaip grupinę veiklą, kuri skatina dalyvių sugebėjimus, įtraukiant juos į kūrybišką video įrangos panaudojimą, įrašant save ir juos supantį pasaulį ir kuriant savo pačių video.

Tai yra viena iš sampratų, susijusių su „kūrimu kartu“ kontekstu video metodologijoje, tačiau, kaip parodyta klasifikacijos skyriuje, egzistuoja ir kitos nuomonės. Vis dėlto šio apibrėžimo prasmė nurodo, kad yra daug elementų, kurie yra bendri daugeliui video kūrimo kartu projektų: tai yra kūrybinis technologijos naudojimas, žmonės yra įtraukti į video gamybos procesą ir tai yra veikla, grindžiama darbu grupėje.

.....**Ką reiškia „procesas“?**

Video kūrimo kartu praktikoje daugiau dėmesio skiriama procesui, o ne produktui. Procesas, kuris atsirado ir vystėsi daugiau kaip 40 metų (pradedant Fogo procesu), šiandien yra plačiai pripažįstamas kaip dinamiškas ir veiksmingas metodas dirbant su socialiai atskirtų, neįgaliųjų ar kitaip pažeidžiamų žmonių grupėmis įvairiais tikslais.

Daug mokslininkų yra pasiūlę skirtingų, savitų, ištestintų video kūrimo kartu apibrėžimų ir kategorijų, norėdami pabrėžti VKK metodologijos skirtumus. Šios kategorijos yra dažnai naudojamos paaiškinti ir pagrįsti tam tikras procedūras

²⁰ Robertson, C. and Shaw, J. (1997) Participatory Video: A Practical Approach to Using Video Creatively in Group Developmental Work (Routledge)

projekte. Bet kokių atveju, skirtumas tarp proceso ir produkto sutinkamas daugelyje literatūros šaltinių apie VKK. Projekte dėmesys gali būti sutelkiamas į gamybos procesą ar į produktą, į patį filmą ar į abu dalykus kartu. Todėl svarbu netraktuoti proceso ir produkto kaip dviejų skirtingų polių, kadangi daugelyje VKK projektų abu aspektai yra svarbūs. Tačiau dažnai projekto kūrėjai teigia, kad jie susitelkia vien į procesą todėl, kad nenori būti „diskredituoti“ kaip dokumentinio filmo kūrėjai (vien orientuoti į produktą) .

Bendri proceso tikslai yra:

- Didinti dalyvaujančių individų ir bendruomenių pasitikėjimą
- Skatinti atskirtų grupių ir individų dalyvavimą
- Ugdyti kritinį sąmoningumą tarp dalyvių
- Didinti palaikymo gebėjimą
- Puoselėti dalyvaujančių bendruomenių savitarpio supratimą ir sąmoningumą
- Vertinti, remti ir skleisti vietines žinias ir sprendimus
- Leisti dalyviams aiškiai bendrauti su tiksline auditorija (auditorijomis)
- Įgalinti bendruomenes tęsti kaitos ir plėtros procesus
- Prieštarauti neteisybei ir nelygybei

.....**Forma / Turinys**

Forma ir turinys yra susiję su skirtumu tarp proceso ir produkto. Video kūrime, dėmesys gali būti skiriamas tiek „formai“, tiek „turiniui“, kurie abu yra kompromisiniai. Sutelkiant dėmesį į formą, turinys yra „pritaikomas“ iš anksto numatytai struktūrai. Struktūriniai elementai gali atsirasti kaip scenarijaus forma, tam tikras siužetas, reikalavimai dėl trukmės, kalbos ir vaizdo kokybės, ir kt. Sutelkiant dėmesį į turinį, minėtieji elementai nėra nei nuspręsti iš anksčiau, nei tokie svarbūs. Gali paaiškėti, kad „nepagražintas“ neredaguotas video geriau pateisina tikslą nei „formalusis“ redaguotas video.

..... **Nauda individui / kolektyvui**

Video kūrimas kartu gali sutelkti dėmesį į individų ar žmonių kolektyvinių grupių („bendruomenės“) įgalinimą. Gamybos procesas neabejotinai pagerina santykius tarp žmonių bendruomenėje ir pagerina bendravimą tarp bendruomenės ir politikos strategų. Vėlgi, šis skirtumas neapibūdina išskirtinių kategorijų, bet suteikia analitinį

įrankį išanalizuoti skirtingus atvejus. *Braden ir Huong (1998)*²¹ atkreipia dėmesį, kad asmeninių santykių pasikeitimas bendruomenėje gali būti nepastebėtas. Sąmoningumas ir atsargumas dėl vidaus pokyčių yra labai svarbus ne tik etiniu požiūriu. *Braden ir Huong* pabrėžia, kad kruopštus socialinių ir kultūrinių ribų tyrimas yra būtinas, norint suprasti galios santykius darbe dėl asmens individualios/kolektyvinės naudos. Mokslinių tyrimų vertinimai turi apimti bendrijos vidaus pokyčių nagrinėjimą ir netraktuoti bendruomenės kaip vieno vientiso kūno. Skirtinguose kontekstuose bendruomenės gali būti labai suskilusios į socialines klases ir turėti prieštaringų interesų, tokių kaip skirtumai tarp turtingų ir vargšų ar tarp moterų ir vyrų.

.....Refleksija ir teigiami veiksmai

Refleksija yra patirtinio mokymosi proceso video kūrimą kartu pagrindas. Grupės sužino daugiau apie problemas ir jų priežastis, ir sukuria savo sprendimus per tyrimą, refleksiją ir diskusiją. Atskiri dalyviai sužino apie save ir savo sugebėjimus savistabos ir refleksijos, įtraukimo į procesą dėka. Bendruomenės ir plačioji visuomenė suvokia save, sau lygius ir kaimynus atspindėtų kitų perspektyvų dėka.

Taigi video kūrimo kartu procesas gali atverti komunikacijos ryšius, sukurti galingus tiesioginio atstovavimo pranešimus, „uždegti“ solidarumo judėjimą, informuoti daugialypes auditorijas, įtakoti sprendimų priėmėjus ir suteikti priemonę žinių išsaugojimui ir perteikimui tarp kartų ir kultūrų. Visa tai vyksta per konstruktyvų, teigiamą ir taikų procesą.

²¹ Su Braden, Than Thi Thien Huong; *Video for Development: A Casebook from Vietnam*; Oxfam Publishing, 1998 - Social Science

5. Pagrindiniai VKK modeliai

Socialiniai pokyčiai vyksta žmonių dėka.

Koks gali būti filmo poveikis (nesvarbu, ar tai yra video, kurį žmonės sukūrė patys ar profesionalų sukurtas darbas), jis gali atverti naujus horizontus.

Jis gali parodyti žmones, panašius į tuos, į kuriuos jie žiūri, įvardijant smulkmenas.

Jis gali paskatinti žmones išbandyti naujus dalykus tampant savo gyvenimo šeiminkais. (Hénaut, 2009)

Šiandien beveik visuose plėtros projektuose dalyvavimas yra įvardijamas kaip vienas iš pagrindinių elementų. Kartu su „įgalinimo“ ir „gebėjimų ugdymo“ sąvokomis, tai yra vienas iš šiuolaikinio plėtros diskurso specialiųjų terminų.

Kaip jau buvo minėta, video kūrimo kartu apibrėžimas akcentuoja daug „dalyvavimo“ elementų: tai yra kūrybinis technologijos naudojimas, žmonės yra įsitraukę į video kūrimo procesą ir tai yra veikla, paremta darbu grupėje.

Pirmiausia reikia pabrėžti skirtumą tarp dokumentinio stiliaus ir video kūrimo kartu, kuris yra beveik nepaaiškintas literatūroje, nepaisant pasikartojančių „pastangų“ apibūdinti tą skirtumą. Tačiau kai kurie apibūdina skirtumus taip: „Kuriant dokumentiką, tu pabaigi, kai filmavimas yra pabaigtas. Video kūrimo kartu metu, tai užtrunka ilgiau. Tu pabaigi tada, kai tavo tikslas būna pasiektas“ (Riano 1994).

	DOKUMENTINIS FILMAS	VIDEO KŪRIMAS KARTU
Kas filmuoja video?	Režisierius / direktorius / scenarijaus autorius	Bendruomenė, dalyvių/dalininkų grupės ir video pagalbininkai drauge (atoriai ir režisieriai kartu)
Kas rašo scenarijų?	Režisierius	Visų, dalyvaujančių procese bendrai parengtas scenarijus arba jokio scenarijaus nebuvimas
Kas priima sprendimus dėl turinio?	Režisierius	Bendruomenė, dalyvių grupės
Kokia yra auditorija?	Nenustatyta (masinė) auditorija	Kai kuriais atvejais nustatyta (VKK kaip terapinė parama), kitais atvejais nenustatyta (VKK kaip gynimo procesas)
Ar tikimasi atsiliepimų?	Nebūtinai, gali sukelti minčių auditorijai	Taip, žinoma: žmonės yra įgalioti veikti

Procesas ar produktas?	Orientuotas į produktą	Pagrindė orientuotas į procesą
Pagrindinė paradigma?	Monizmas, objektyvumas	Pliuralizmas, subjektyvumas

Išskyrus tai, kas išvardinta, trys pagrindiniai video kūrimo kartu tipai yra pripažįstami: VKK kaip terapijos forma; agitacinis VKK; VKK kaip įgalinančio tipo video.

Video kūrimo kartu tikslas gali būti individų įgaliojimas (dažnai „prieš“ kitus bendruomenės narius) arba kolektyvinių žmonių grupių („bendruomenių“) įgaliojimas.

Sekanti tipologija išskiria tris skirtingus video kūrimo kartu projekto plėtros tikslus, arba tiksliau plėtros tikslus, nustatytus projekto kūrėjų ar donorų.

Jie nėra išskirtiniai, idealus projektas gali apimti keletą toliau aprašytų tikslų. Plėtros tikslai iki tam tikro lygio peržengia ribas tarp video kūrimo kartu ir ne kartu, bet jie neturi nieko bendra su „tradicinio“ video kūrimo tikslu.

1 tipas: „Terapija“

Video yra vertinamas kaip socialinė ir bendruomeninė priemonė individo ir grupės vystymuisi. Tai gali būti galinga priemonė žmonių gebėjimų ir potencialų ugdymui ir įgyvendinimui.

Tai yra VKK apibrėžimas, naudojamas VISTA projekte. Shaw ir Robertson (1997) knygoje yra apibūdinama terapijos samprata video kūrime kartu²²: tai yra darbu grupėje paremta veikla, kuri sukasi aplink dalyvių poreikius. Kaip jau minėta, video yra naudojamas skatinti jų pasitikėjimą ir savigarbą, paskatinti juos kūrybiškai išreikšti save, išsiugdyti kritinį sąmoningumą ir suteikti jiems galimybę bendrauti su kitais.

Video kūrimas kartu daugiausiai yra naudojamas dirbant su patiriančiais sunkumų dėl psichologinių, požiūrio, edukacinių, socialinių ar ekonominių priežasčių, kurie įprastai negali savęs išreikšti per video ar lankyti mokymo kursų.

Aktyvus dalyvavimas yra esminis komponentas. Grupės nariai patys valdo įrangą, ir jų pirminis tikslas yra kontroliuoti savo darbą. „Virpulys laikant kamera“ yra kitas svarbus aspektas šio tipo video kūrime kartu.

²² Reikėtų pabrėžti, kad Shaw ir Robertson nenaudoja termino „terapija“. Jų knygoje esantys pavyzdžiai dažnai peržengia čia apibrėžiamos terapijos idėją. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, kad Shaw ir Robertson parašė savo knygą video praktikams, kurie rengė seminarus pagyvenusiems ar fiziškai neįgaliems žmonėms. Pateikti pavyzdžiai nėra iš plėtros nustatymų.

Gebėjimas valdyti tokį kūrybišką, prestižinį įrankį kaip video kamera ar montuoti juosta, turi teigiamą gydomąjį poveikį dalyvių savigarbai. Skatinami šios patirties, dalyviai sumažina savo „bejėgiškumo jausmus“, kuriuos jie susikūrė per pasikartojančias nepilnavertiškumo patirtis visuomenėje.

Apibendrinant galima teigti, kad „kaip socialinė intervencija, video kūrimas yra linkęs į refleksiją, o ne į tiesioginį politinį veiksmą ar intervenciją“.

2 tipas: „Agitacija“

Šį tipą taip pat sunku trumpai apibūdinti. Terminas „agitacija“ buvo pasirinktas dėl savo plataus vartojimo. „Lobizmo“, „kampanijos“ ir „gynimo“ terminai yra susiję su juo. Hardingo „Video aktyvisto vadove“²³ tik keletas apibūdintų pavyzdžių ir programų patenka į video kūrimo kartu sritį. Jis apibūdina video aktyvistą kaip asmenį, „kuris naudoja video kaip taktinę priemonę siekiant paskatinti socialinį teisingumą ir aplinkos apsaugą“. Kaip didžiausią pavyzdį jis mini Rodney King sumušimą Los Andžele, 1992 metais, kuris buvo nufilmuotas mėgėjo, stovinčio netoliese esančiame balkone. Filmuota medžiaga buvo transliuojama šimtus kartų per TV kanalus visame pasaulyje ir vėliau buvo panaudota teisme, teismo proceso metu. Harding iš šio pavyzdžio daro išvadą, kad „žmonės staiga suprato kameros galią“.

Rodney King pavyzdys neturi nieko bendra su video kūrimu kartu. Tarp filmavimo ir tai, kas nufilmuota, nebuvo jokio dialogo. Tačiau daugelyje panašių pavyzdžių, video aktyvistai lydi masinių judėjimų narius į demonstracijas ir filmuoja renginį, norėdami juos apsaugoti nuo policijos smurto. Video įrodymų turėjimas po ranka gali padėti žmonėms išvengti kaltinimo, pavyzdžiui neteisėto suėmimo. Anglijoje, cituojant kitą pavyzdį iš knygos, organizacija „Povandeninės srovės“ leidžia kasdieninių naujienų žurnalą su šūkiu „Naujienos, kurių jūs nematote per naujienas“. Žurnalo numeriuose yra video, žadantys „90 minučių energijos užtaiso, aistringą, akiplėšišką veiksmą“. Pavyzdžiui, jie praneša apie socialines ir aplinkos apsaugos protesto akcijas. Vėlgi, tai yra labai įdomi auganti iniciatyva, kuri kelia abejonių dėl tradicinės žiniasklaidos, bet vargu ar dalyvaujanti joje.

Pavyzdys, kuris apima dalyvavimą tam tikru mastu: Hardingo grupė sukūrė video laiškus gyventojų grupei, kurie kentėjo nuo triukšmingos ir teršiančios aliuminio gamyklos Velse. Jie surinko vietinių gyventojų liudijimus ir įtraukė vaizdinius

²³ Thomas Harding, *Video Activist Handbook*, 1997, Paperback

įrodymus, nufilmuotus pačių gyventojų. Video laiškai pirmiausia buvo išsiųsti gamyklos savininkui. Kai jie suprato, kad to nepakanka, tada jie išsiuntė laiškus kitiems dalininkams, pavyzdžiui banko pareigūnams, vietiniams žurnalistams, vietinei tarybai ir kitiems, siekdami sukurti spaudimą aliuminio gamyklai. Ar šis pavyzdys galėtų būti laikomas video kūrimu kartu, priklauso nuo apibrėžimo platumo. Kaip bebūtų, esmė yra tame, kad agitacinio tipo video kūrime pagrindinį vaidmenį atlieka aktyvistas, o terapinio video kūrime pagrindiniai aktoriai yra tiesiogiai susiję žmonės ar dalyviai.

3 tipas: „Įgaliojimas“

Įgaliojimas yra įsiterpęs kažkur per vidurį tarp „terapijos“ ir „agitacijos“. Jis integruoja du požiūrius, pilnai išnaudodamas jų abiejų potencialą: žmones ir plėtros komunikatorius. Pagal šį požiūrį ribos tarp individo, statytojo ir žiūrovo išnyksta. Kiekvienas dalyvauja trijose pagrindinėse veiklose: filmavime, vaidyboje (yra filmuojami) ir filmo peržiūroje. Be to, plėtros komunikatorius vaidina svarbų tarpininko vaidmenį. Tuo „įgaliojimas“ labiausiai ir skiriasi nuo terapijos atvejų. Plėtros komunikatorius net tik režisuoja, bet taip pat ir dalyvauja komunikacijos ir mokymosi procese. Be abejo, viskas tampa dar sudėtingiau. Plėtros komunikatorius „patiria nuolatinę kovą, bandydamas surasti pusiausvyrą tarp nurodymų ir to, ar leisti dalyviams imtis iniciatyvos, tarp struktūros kūrimo ir to, ar leisti įvykiams klostytis savaime ir tarp autoritarizmo ir netiesioginių dialoginių požiūrių“²⁴.

Dalyvių užduotis nėra žymiai lengvesnė. Jie turi greitai prisitaikyti prie labai kūrybiško, bet tuo pat metu labai reikliai į tikslą orientuoto požiūrio. Žmonės turi dvigubą atsakomybę: jų aktyvus dalyvavimas yra reikalingas ir filmo gamyboje, ir jo platinime. Jei tokio tipo video kūrimas kartu tampa sėkmingu, galima tikėtis, kad žmonės buvo iš tiesų įgalinti.

Trijų kategorijų išdėstymas lentelėje gali plačiau paaiškinti požiūrių skirtumus. Kategorijos kairiajame stulpelyje iš dalies sujungia prieš tai pateiktus skirtumus.

²⁴ Khawaja, N.G., White, K.M., Schweitzer, R. & Greensalde, J.H. (2008). Difficulties and coping strategies of Sudanese refugees: A qualitative approach. *Transcultural Psychiatry*, 45(3),

	Terapija	Agitacija	Igaliojimas
Pagrindinis pagalbininko vaidmuo	Katalizatorius	Aktyvistas	Tarpininkas ir pagalbininkas
Orientuotas į procesą ar į produktą?	Orientuotas į procesą	Orientuotas į produktą	Orientuotas į procesą ar produktą
Dėmesys formai ar turiniui?	Turinys	Forma ir turinys	Turinys
Ar kuriamas scenarijus?	Dažnai	Kartais	Retai
Jei taip, kas jį kuria?	Dalyviai/grupė	Aktyvistas	Dalyviai/grupė
Kas atlieka redagavimą?	Dalyviai/grupė (padedama pagalbininko)	Aktyvistas	Dalyviai/grupė (padedama pagalbininko)
Kas gauna naudos iš video kūrimo kartu projekto?	Dalyviai/grupė	Visi žmonės, kuriuos liečia „svarstoma problema“	Dalyviai/grupė ir taip pat visi žmonės, kuriuos liečia „svarstoma problema“
Kas yra tikslinė auditorija?	Žmonės	Aktyvistas ir žmonės	Žmonės

6. Video kūrimas kartu kaip mokymosi procesas

Video kūrime kartu, filmo kūrimas nėra savitiksliis, vietoj to, dėmesys yra skiriamas dalyvių mokymuisi, bet nors techninių įgūdžių įgijimas yra mokymosi dalis, pagrindine nauda tampa socialiniai įgūdžiai. Gerosios praktikos metu, technologija tampa metodu, nukreipiančiu dalyvių, o ne auditorijos, dėmesį, o veikla sukasi aplink „...dalyvių poreikius. Video yra naudojama sukurti jų pasitikėjimą savimi ir savigarbą, skatinti juos išreikšti save kūrybiškai, išsiugdyti kritinį sąmoningumą ir numatyti priemones jiems bendrauti su kitais“ (Shaw & Robertson, 1997).

Atsižvelgiant į tai, kad dauguma filmų kūrėjų yra įpratę kurti geros kokybės filmus (o akademikai kreiptis į savo šalininkus su kokybiškai atrodančiais tyrimais), tarp techninių ir socialinių gebėjimų dažnai kyla įtampa, kuri pasireiškia literatūroje apie video kūrimą kartu, diskusijų apie produktą ir procesą, būdu. Tiek White (2003), tiek Shaw ir Robertson (1997) aptaria video naudojimą grupėse pagal tai, ar jie yra procesas ar jo produktas, sakydami, kad abu yra svarbūs. Tačiau, atrodo, procesas yra svarbesnis nei produktas. Pavyzdžiui, Shaw ir Robertson, atskiria dalyvavimą nuo nedalyvavimo technine prasme, o video, kuriame nėra dalyvavimo aspekto, atsiranda tuomet, kai gamybos kokybė tampa svarbesniu dalyku sąveikos su dalyviais sąskaita.

Didelė dalis video kūrimo kartu potencialo kyla dėl dalyvių, kaip besimokančiųjų ir kaip socialinių dalyvių, aktyvinimo. Svarbus teiginys, susijęs su VKK yra tas, kad jis įtraukia žmones į aktyvius vaidmenis per socialinio mokymosi procesą.

Veiksma, refleksijos, bendravimo ir bendradarbiavimo procesai yra svarbiausios socialinio mokymosi sąvokos. Kiekvienas iš šių procesų pasižymi tam tikra įtampa ir prieštaravimais; jie niekada nėra paprasti ar nuoseklūs. Veiksmas persikelia iš grupės pas individą ir atvirkščiai, ir įterpia *poreikį* ir *gebėjimus*, refleksija yra kontrasto tarp *atstumo* ir *atpažinimo* produktas, *bendravimas* svyruoja tarp *vienašališko* ir *daugiašališko* valdymo ir, galiausiai, bendradarbiavimas svyruoja tarp *sutarimo* ir *nesantaikos*.

VKK procesas yra socialinio mokymosi procesas, kadangi jis sukasi apie gebėjimą surasti optimalią ir dinamišką pusiausvyrą tarp priešingų procesų, kurie yra veikiami specifinių sąlygų ir konkrečių kontekstų ir iššūkių poreikių.

Tokiu būdu video kūrimas kartu leidžia saviraišką ir gali ignoruoti kai kuriuos formalius įsigaliojusius žinių standartus, kurie užkerta kelią dalyvio poreikių ir mąstymo

išraiškai. Šis teiginys remiasi idėja, kad individai yra įtraukiami į jiems pažįstamos išraiškos formą, kuri yra paremta jiems būdingu vizualiniu raštingumu: VKK leidžia žmones išreikšti save per jiems artimas formas, o ne per interviu, seminaro ar anketos formalumą.

Kai kurie iš išdėstytų metodologijos privalumų yra apibendrinami žemiau pateiktoje lentelėje, kuri buvo sudaryta Shaw & Robertson (1997: 20-6).

Aktyvus dalyvavimas	<i>„Siekiant sukurti prasmingą dalyvavimą, plėtros veikla negali būti tiesiog primesta iš aukščiau pasyviems gavėjams. Labai svarbu, kad žmonės aktyviai dalyvautų VKK procese ir sprendimuose, įtakojančiuose jų tobulėjimą.“</i>
Individualus vystymasis	<i>„Patirčių ir idėjų įrašymas į juostą padeda savęs suvokimo procesui. Video veikia kaip veidrodis. Įrašytos medžiagos atkūrimas gali skatinti apmąstymus ir plėtoti savąjį aš.“</i>
Bendravimas	<i>„Video gali skatinti abipusį ryšį. Įrangos buvimas sukuria diskusiją, suteikiant progą kalbėtis apie problemas.“</i>
Bendruomenės kūrimas	<i>„Darbas su vaizdo įranga gali savaime skatinti bendradarbiavimą. Vaizdo filmavimas yra komandinė veikla. Dalyviai turi dirbti kartu, norėdami pasiekti vertą rezultatą, apimančią bendrą planavimą ir sprendimų priėmimą.“</i>
Socialinis mokymasis	<i>„Susitarimas dėl video temos ar žinios perteikimo gali padidinti grupės suvokimą apie svarstomą klausimą...Pasidalinta stiprybė gali motyvuoti žmones toliau dirbti kartu, norint įvesti patobulinimų.“</i>
Didėjanti institucinė kompetencija	<i>„Nuo pat projekto pradžios, iš kiekvieno grupėje yra reikalaujama priimti sprendimus ir gerėjant jų planavimo įgūdžiams, projekto vadovavime nuo darbuotojų atsakomybė perkeliama grupės nariams.“</i>
Savigyna	<i>„Projekto eigoje dažnai padidėja grupės noras ką nors pasakyti platesnei auditorijai.“</i>
Įgaliojimas	<i>„...grupė gali progresuoti su padidėjusia jėga ir galia naudoti video kaip priemonę dalyvauti sprendimuose, įtakojančiuose jos gyvenimą, bendrauti ir įtakoti vyraujančias galios struktūras ir sukelti pokyčius organizaciniame, aplinkosaugos ar politiniame lygmenyje.“</i>

7. Kai kurie techniniai patarimai

Per pastaruosius 30 metų, video įranga (tiek kameros, tiek vaizdo įrašymo įranga/grotuvai) tapo pigesni, lengvesni, mažiau pažeidžiami ir mažesni. Vaizdo ir garso kokybė pagerėjo; filmavimo menas visada buvo labiau talento ir įgūdžių klausimas, nei įrangos. Skaitmeninis vaizdas yra viena iš pastarųjų naujovių, kurios pasiekė „plačiai paplitusį perkamumą“ lygį. Už viso to slypi mintis, kad video kūrimas yra lengvas ir prieinamas, o taip pat ir puikus būdas suartinti žmones.

Verta paminėti kai kuriuos skaitmeninio vaizdo privalumus: skaitmeninį vaizdą galima redaguoti kompiuteriu, todėl redagavimas tampa paprastesnis, lankstesnis ir mažiau linijinis. Sekos gali būti keičiamos ir kopijuojamos jų neprarandant; garsas ir vaizdas gali būti lengvai atskirtas ir keičiamas; subtitravimas tampa lengvesnis ir pigesnis. Žmonės, neturintys redagavimo patirties gali dalyvauti redagavimo procese, todėl video kūrimo kartu metodologija tampa labiau prieinama. Reikėtų pabrėžti, kad kadangi video kūrimas numato naudoti vaizdus ir duomenis apie žmones, svarbu laikytis bet kokių taisyklių/įstatymų, susijusių su duomenų apsauga, taip pat ir atsižvelgti į bet kokius opius klausimus ar interesus, kurių gali turėti dalyvaujantys asmenys.

ANTRA DALIS – VIDEO KŪRIMAS KARTU VISTA PROJEKTE: PRITAIKYMO SOCIALIAI ATSKIRTOMS, NEIĞALIŲJŲ IR KITAIP PAŽEIDŽIAMOMS GRUPĖMS, VADOVAS

8. Video kūrimo panaudojimas socialiai atskirtiems suaugusiems

VISTA projektas numato metodą, kuris naudoja video istorijai papasakoti ir yra pagrįstas video kūrimo kartu (VKK) technika tam, kad padėtų žmonių, kenčiančių dėl socialinių sunkumų, atskirties, fizinės ir protinės negalios, socialinei ir darbinei integracijai. VISTA projekte, VKK yra matomas kaip bendras istorijos pasakojimas ir išreiškimas ekspresijos, pasakojimo ir identiteto poreikių per bendrą audiovizualinį projektą, kuris pabrėžia video naudojimą, kaip socialinį kolektyvinį procesą su stipriais socialiniais, kultūriniais ir simboliniais bendravimo ženklais.

Video kūrimo kartu praktikos svarba yra pats procesas, o ne sukurtas produktas: VKK yra labiau skirtas asmeninei refleksijai, o ne paties filmo kūrimui, nes viso projekto esmė yra dalyvavimas jame

Šis procesas gali suteikti daug jėgų ir leisti grupei ar bendruomenei imtis veiksmų ir spręsti savas problemas, ir taip pat išreikšti savo poreikius ir idėjas sprendimus darantiems asmenims ir/ar kitiems grupės ar bendruomenės nariams. Pats VKK metodas gali būti itin efektyvus įrankis atskirtį kenčiantiems žmonėms mobilizuoti ir įtraukti ir padėti jiems taikyti savas nuolatinio tobulėjimo formas.

Šiuo metodu įmanoma pagerinti asmeninius ir socialinius įgūdžius ir komunikacijos vertę šiais žiniasklaidos ir bendravimo įrankių laikais.

Naudos gavėjai bus pasakojamų istorijų autoriai, kurie bus terapeutinio darbo centre: jie bus filmo režisieriai ir aktoriai, bei žiūrovai patys sau (pabrėžiamas faktas, kad stebint save iš šalies galima matyti save santykyje su pasauliu, su aplinkiniais, su daiktais, su savimi, su socialiniu pasirodymu, kurį sugebėjo sukurti, ir tai gali skatinti refleksiją).

Intervencijų spontaniškumas, simetrija ir atpalaiduojantis spontaniškumas atsakant į klausimus (VKK charakteristikos) sumažina nerimą ir palengvina minčių išreiškimą.

Kaip meno formos darinys, VKK skatina naujų ir originalių idėjų reiškimą, tai instrumentas grupių dinamiškumui išryškinti, kas dažniausiai patvirtina individualumą.

Todėl pats svarbiausias būdas, kuriuo VKK skatina sąmoningumą yra periodiškai galimybė peržvelgti veiksmą. Tai - dalis atsiribojimo pratimo fenomeno, sąmoningo atsiskyrimo nuo vaidybos ir perėjimo prie „meta-rolės“: dėl šios galimybės sustoti ir viską apmastyti, įmanoma išsiugdyti netgi įprotį keisti požiūrio „kampą“, palaipsniui išsiugdyti vidinį „stebėtoją“.

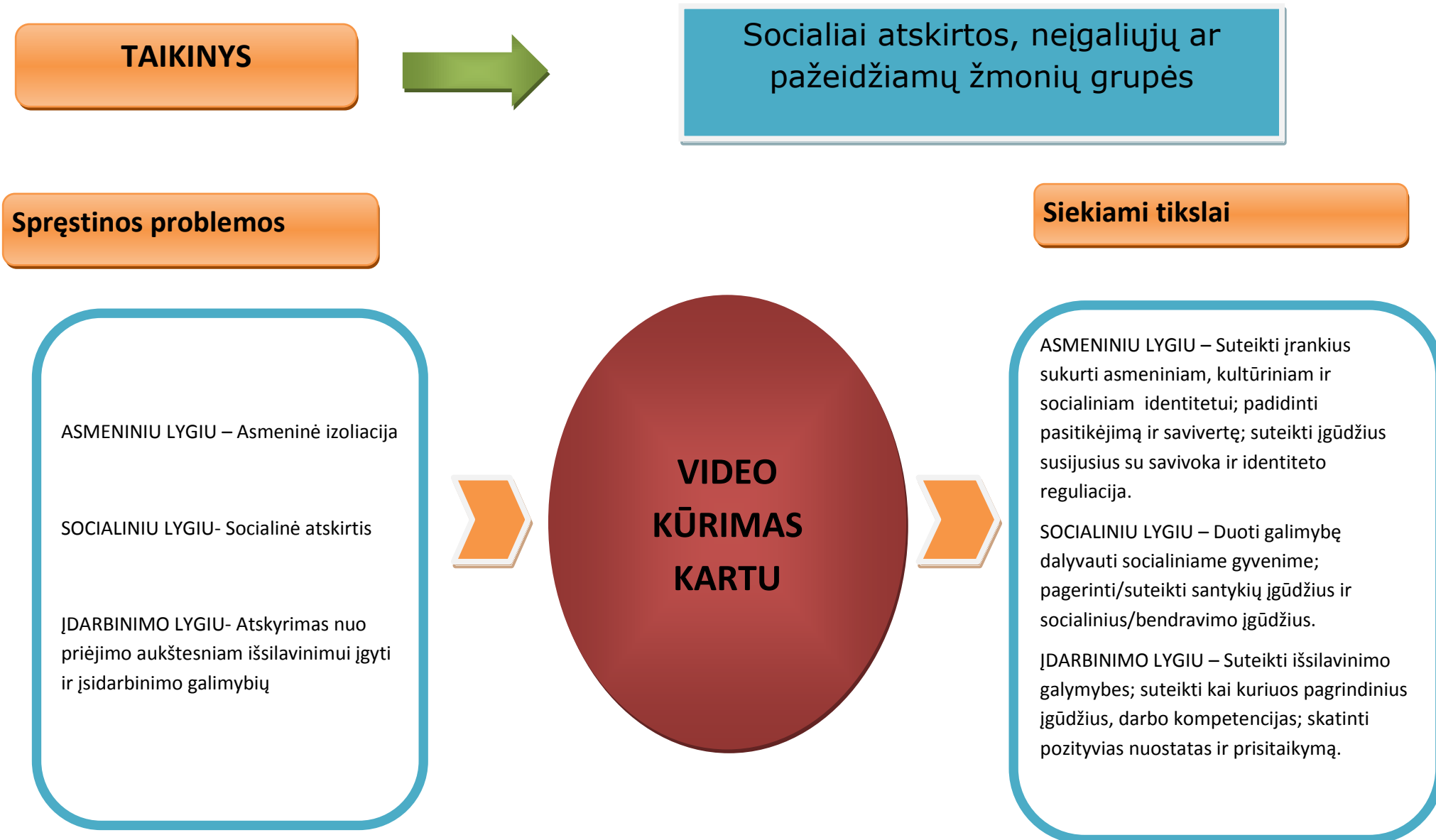
Todėl naudos gavėjai gali sugebėti matyti save ir savo emocines reakcijas dar iki tol nepatirtais būdais. Tai gali jiems padėti atpažinti ir giliau suprasti savo asmenines problemas.

Projekte VISTA, video pasakojimas pradeda dialogą tarp žmogaus ir jo įvaizdžio (matomo video), ir tai skatina žmogaus vidinių resursų ugdymą, savo veiksmų peržiūrėjimą ir galimybę pasitaisyti.

Dėl šių priežasčių, pasiūlyta metodologija veda į santykių ir socialinių kompetencijų įgyjimą, atradimą iš naujo ir įtvirtinimą, nepakeičiamus žmogiškuosiuose santykiuose, kurie padeda žmonėms prisitaikyti ir prie socialinio, ir prie darbinio konteksto:

- ♦ Asmeninis tobulėjimas ir savivoka - asmenybės ugdymas (suvokimas, emocijos, elgesys).
- ♦ Operacinių ir techninių žinių įgijimas - kameros naudojimas, video redagavimas...
- ♦ Interacijos skatinimas - įsitvirtinimo visuomenėje ir darbo rinkoje, parama.
- ♦ Asmeninis tobulėjimas, socialinė integracija, taip skatinant socialinę vienybę ir aktyvų pilietiškumą.

9. VKK proceso modelis VISTA projekte

Spręstina problema

(Pagrindiniai) sukėlėjai ir priežastys

VKK charakteristika problemos sprendimui

Kompetencijos, kurios įgyjamos/aktyvinamos/atnaujinamos VKK metu

ASMENINIŲ LYGIŲ
Asmeninė izoliacija

Asmeninio, socialinio ir kultūrinio identiteto praradimas
Savivertės ir pasitikėjimo savimi praradimas
Bendravimo įgūdžių trūkumas

VKK yra paremtas dalyvių istorijų pasakojimu

VKK yra procesas skirtas asmeninei refleksijai

VKK projekte naudos gavėjai yra pasakojamų istorijų kūrėjai (jie patys yra filmų režisieriai ir žiūrovai)

VKK turi periodiškai pasitaikančią galimybę peržiūrėti veiksmą. Ji leidžia kilti dialogui tarp žmogaus ir jo matomo įvaizdžio

VKK sujungia kelis taisyklių rinkinius (ikoninę, vizualinę, verbalinę, girdimąją ir pan.) kaip kasdiniame gyvenime

VKK skatina žmogaus asmeninių resursų ugdymą atsiželgiant į kitas charakteristikas

Asmeniniai įgūdžiai kaip saviraiška, emocijos, pažinimas ir kūrybiškumas

Savęs supratimas, pasitikėjimas ir tapatybės suvokimas

Motyvacija per aktyvų procesą, kur gavėjai kuria naujas idėjas ir sąvokas remdamiesi turimomis žiniomis

Pasitikėjimas savimi ir savigarba

Kritinis mąstymas remiantis savo patirtimi

Tobulėjimas ir savirealizacija (asmenybės ugdymas, santykiai su kitais)

Spręstina problema

(Pagrindiniai) sukėlėjai ir priežastys

VKK charakteristika problemos sprendimui

Kompetencijos, kurios įgyjamos/aktyvinamos/atnaujinamos VKK metu

SOCIALINIŲ LYGIŲ
Socialinė atskirtis

Bendravimo ir socialinių įgūdžių trūkumas

Ribotos galimybės individualiam dalyvavimui socialiniame gyvenime

Santykio su pasauliu, su kitais, su socialiniu kontekstu, praradimas

VKK yra patirtis, grįsta spontaniškumu ir laisva idėjų ir jausmų raiška

VKK yra grįstas socialiniu ir kolektyviniu dalyvavimu bei dalinimusi

VKK sujungia žmones, kad jie galėtų aptarti problemas ir išreikšti susirūpinimą

VKK suteikia galią bendriems veiksams, grįstiems žmogiškaisiais santykiais

VKK leidžia kitokį suvokimą

VKK duoda balsą ir veidą tiems, kurių paprastai neišgirsta ar nemato, ir šie balsai gali būti plačiai paskleisti pasaulyje

Pasitikėjimas, socializacija ir efektyvus bendravimas tarpusavyje

Klausymo įgūdžiai, stiprinant asmeninius ir tarpasmeninius santykius

Bendravimas ir bendradarbiavimas

Santykiai ir derybos

Santykių ir bendravimo įgūdžiai

Pasitikėjimo ugdymas grupėje ir už jos ribų

Spręstina problema

(Pagrindiniai) sukėlėjai ir priežastys

VKK charakteristika problemos sprendimui

Kompetencijos, kurios įgyjamos/aktyvinamos/atnaujinamos VKK metu

ĮDARBINIMO LYGIU

Atskirtis nuo darbo ir švietimo galimybių

Suvokimo apie asmenines savybes, sugebėjimus, talentus, galimybes, trūkumas
Nedalyvavimas šviečiamojoje veikloje ar kitose ugdymo veiklose
Pagrindinių įgūdžių ir pozityvaus nusiteikimo nebuvimas
Prisitaikymo ir praktinių įgūdžių trūkumas

VKK yra mokymosi procesas

VKK procese, mokymosi programa yra pasidalinama su grupe, kad nariai būtų motyvuoti ir jaustų savo galią

VKK procesas yra paremtas grupės dinamiškumu

VKK sukuria aktyvią rolę dalyviams ir pagerina jų vidines galimybes

VKK yra varginantis, bet smagus procesas, suteikiantis dalyviams kontrolę projektui

VKK suteikia praktinių ir techninių žinių

Klausymo ir mokymosi įgūdžiai

Dalijimosi, supratimo ir žinių skatinimas

Buvimas ir darbas grupėje

Problemų sprendimas

Kognityvinė kompetencija, valdymas ir teisių suteikimas

Tikslų nustatymas

Naudojimasis kamera

10. VKK vykdytojai

a. Naudos gavėjai

VISTA projekte VKK naudos gavėjai yra atskirtį patiriantys, neįgalūs ar kitaip pažeidžiami žmonės.

Kadangi atskirtis yra pačioje negalėjimo gyventi pilno ir pasitenkinimą teikiančio individualaus, bendruomeninio ir visuomeninio socialinio gyvenimo širdyje, naudos gavėjai yra žmonės, kurie turi gana mažai savo gyvenimų ir jiems prieinamų resursų kontrolės. Atskirtis yra „slidus“ ir ne vieną sluoksnį turintis terminas. Peter Leonard (1984, p.180) apibrėžia socialinę atskirtį kaip „*buvimą toli nuo pagrindinės produktyvios veiklos ir/ar socialinio gyvenimo*“. Projekte dalyvauja suaugusieji su skirtingomis atskirties patirtimis: nuo žmonių, kurie atskirtį kenčia visą gyvenimą (pavyzdžiui, žmonės, gimę su ryškiomis negaliomis, ar gimę socialiai atskirtose bendruomenėse, kurios kenčia diskriminaciją, pavyzdžiui romų bendruomenėje) iki žmonių, kurie tampa socialiai atskirti vėlesniuose gyvenimo tarpsniuose, įgiję negalią, ar pasikeitus socialinei ar ekonominei situacijai (pavyzdžiui, ilgalaikiai bedarbiai, žmonės su psichine negali...). Kad ir kokia yra atskirties kilme ir procesas, šios grupės turi nedaug galimybių prisidėti prie socialinio gyvenimo, neturi socialinių įgūdžių, praranda pasitikėjimą savimi, smunka jų savivertė.

Tokių žmonių situacija dažnai būna pilna pasipriešinimo ir atsparumo. Atsparumas suteikia potencialo geresniam, atgautam ir vėl susikurtam identitetui turėti. Vien atskirties faktas, ar pagrindinių žmogaus teisių neigimas ar nepaisymas, gali sukelti bandymus pataisyti situaciją.

VKK, kaip jau minėta, yra grupinis veiksmas, kuris gali padėti žmonėms konstruktyviai susidoroti su atskirties keliamais iššūkiais, ir atverti naujas galimybes imtis veiksmų.

VKK gali suteikti galimybę dokumentuoti asmenines patirtis ir išreikšti jų pačių norus ir viltis, leisti įrašyti ir papasakoti savo istoriją, ir būti išgirstiems.

b. Prižiūrėtojai/lektoriai/video kūrėjai

Mokymo metodai, paremti video, yra sudėtingi ir naudoja tam tikrą pasakojimo techniką, kuri paliečia suvokimą, simbolizmą ir emocijas. Be to, svarbu atsiminti, kad

dalyviai gyvena tam tikroje situacijoje, ir prižiūrėtojas turi vertinti jų gyvenimo atskirtyje patirtį.

Tai reiškia jų gyvenimo ir patirties, izoliacijos pagrindinių priežasčių ir lygio, socialinės atskirties, ir atskirties nuo priegios išsilavinimui ar darbui gauti, vertinimą

Lektorius ar mokytojas, kuris dirba dalyvavimo kartu būdu, turi būtinai išreikšti grupei, kad visi gali mokytis, ir visi turi kuo pasidalinti.

Jis ar ji turi būti jautrus ir mokėti spręsti problemas, kurios iškyla grupei ar grupės dalyviams.

Grupės mokytojas/prižiūrėtojas VKK procese turi turėti svarbių savybių ir įgūdžių, pavyzdžiui:

- „šiltą“ asmenybę ir sugebėjimą parodyti pritarimą bei dalyvių priėmimą
- entuziazmą išsirinktoms temoms, ir sugebėjimu jomis dalintis
- socialinius įgūdžius, sugebėjimą suvienyti grupę ir ją vesti
- vykdymo įgūdžių, kurie skatintų dalyvius įsitraukti ir aktyviai naudotis savo idėjomis ir sugebėjimais
- įgūdžių pastebėti ir spręsti problemas ar iššūkius, su kuriais gali susidurti dalyviai
- lankstumą prisitaikyti prie besikeičiančių dalyvių poreikių, darbo greičio pasikeitimams pagal aplinkybes ir bandyti dirbti dalyviams tinkamu tempu.

(Pritaikyta iš Pretty, Guijt et al., IIED 1995: Participatory Learning and Action: A Trainer's Guide)

Be to, prižiūrėtojas turi:

Padėti

Dalyviai turėtų matyti lektorių/prižiūrėtoją kaip pagalbininką, o ne „ekspertą“ su specialiai įgūdžiais. VKK esmė yra, kad kiekvienas gali įvykdyti programos punktus ir įgyti reikiamų įgūdžių: prižiūrėtojo rolės/veiksmai/atlikimo būdas turėtų padėti perteikti šią žinią dalyviams. Pavyzdžiui, prižiūrėtojas turėtų kaip įmanoma mažiau laiko dirbti su kamera, demonstracijos turėtų būti kiek tik įmanoma, trumpesnės.

Leisti kitiems dalintis savo stipriosiomis pusėmis

Kad ir kokia būtų grupė, kai kurie dalyviai jausis tvirčiau nei kiti naudodamiesi kamera ir video įranga. Kitiems geriau seksis imti interviu ar ruošti scenarijų. Svarbu

padrąsinti tokius dalyvius padėti kitiems per pratimus, visuomet įsitikinant, kad tai vykdoma tinkamai ir pozityviai. Leidimas dalyviams dalintis savo stipriosiomis pusėmis gali padėti pagerinti pasitikėjimą savimi ir abipusės paramos jausmą.

Motyvuoti grupę

Vykdytojas/prižiūrėtojas turi būti pasiruošęs minčių, kurios galėtų stimuliuoti grupę žemos energijos taškuose proceso metu; turi kviesti dalyvius dalintis savomis idėjomis, padėti žmonėms išreikšti, ką jie jaučia, suteikti jiems vidinės galios ir sustiprinti supratimą, kad jie gali atsiimti savo likimo ir gyvenimo kontrolę.

Paremti ir suteikti grįžtamąjį ryšį

Pasiūlyti pozityvių idėjų ir stimuliuojantį grįžtamąjį ryšį kiekvienos veiklos metu. Teigiamas grįžtamasis ryšys padeda sustiprinti dalyvių įgūdžius ir pasitikėjimą savimi, Taip pat taip suteikiamas paramos vienas kitam grupėje, modelis.

11. VKK procesas

11.1 1 žingsnis – grupės formavimas pasakojimu

VKK laboratorijos pradinis taškas yra šiltos ir stimuliuojančios aplinkos grupei, sukūrimas.

VKK veikla, paremta dalyvavimu, bendradarbiavimu ir bendra veikla, turi įtraukti dalyvius fiziškai, protiškai ir emociškai į šį multi-sensorinį potyrį.

Vienas kito pažinimas gali būti pirmas grupės formavimo žingsnis. Kitos veiklos (simuliacija, vizualizacija, vaidmenų žaidimai, laisvos diskusijos, minčių, klausimų ar potyrių verbalizacija, fiziniai veiksmai), paremti skirtingomis dalyvių istorijomis, gali duoti emocinę stimuliaciją ir individualiai ir grupės viduje.

Dalyviai gali dalintis savo išgyventomis patirtimis, nutikimais ir žiniomis, koks yra gyvenimas iš jų perspektyvos, pasidalinti savo požiūriu ir identifikuoti, prioritetizuoti bei įvertinti savo problemas.

Kuo patogiau jausis dalyviai, tuo efektyvesnė bus ši laboratorija.

Dalyvaujančių žmonių ir bendruomenių saugumas ir gerovė yra didžiausios svarbos visu projekto metu.

Galima pasiūlyti keletą veiklų grupės formavimui, tokių kaip:

Aktyvumo profilis

Žmonių klausiama apie jų kasdienę veiklą.

Konstruktivus bendravimas su dalyviais

Dalyvių apdovanojimas žodžiu ar suteikiant privilegijų už iniciatyvos ėmimąsi ar bet kokio veiksmo atlikimą. Visi turi žinoti, kad jų indėlis yra vertinamas. Net jei jų komentarai ar idėjos nėra praktiški, atsakymas gali prasidėti „Taip, tai geras pastebėjimas, bet ką manote apie...?“, ar „Įdomi idėja, ką apie tai mano kiti?“

Minčių lietus

Dalyvių prašoma sugalvoti idėjų, kokios tik ateina į galvą, ir jas visas užrašyti be jokio įvertinimo ar smerkimo.

Geras, blogas, ar per vidurį

Dalyviams parodomas nuotraukos su situacijomis, kurios galėtų būti interpretuojamos, kaip geros, blogos, ar per vidurį (vidutiniškos), priklausomai nuo požiūrio. Tada aptariamos galimos alternatyvos grupėje.

Kūrimas kartu

Dalyviams duodama medžiagų ir įvairių daiktų ir paprašoma ką nors iš jų sukurti. Vadovas turi panaudoti rezultatus bendradarbiavimo ir komunikacijos grupėje, aptarimui.

Įsitraukimo žaidimas

Kiekvienam dalyviui duodama po penkis pagaliukus ir pradedamas pokalbis. Visi, kurie pasisako, turi atiduoti po vieną pagaliuką už kiekvieną pasisakymą. Negalima kalbėti, jei nebeturi pagaliukų. Aptariamos dalyvių dominančios temos, kuriomis jie nori pasisakyti.

Potyrių pristatymas

Dalyvių prašoma papasakoti savo patirtis, susijusias su jų kasdieniu gyvenimu.

Problemų sprendimas

Sudaroma keturių stulpelių lentelė. Pirmajame stulpelyje išdėstomos dalyvių problemos, antrajame - galimi tų problemų sprendimai, trečiajam - kas kliudo pasiūlytus sprendimus įvykdyti, o paskutiniajame - kas padėtų tokias problemas išspręsti. Lentelė aptariama.

Dainos kūrimas

Dalyvių prašoma sukurti dainą apie tai, ką jie norėtų pasakyti ir kuo pasidalinti su kitais dalyviais (pvz. kaip pagerinti grupės bendradarbiavimą).

Pirmojo žingsnio veiklos:

- *padėti sukurti pasitikėjimą, savęs suvokimą, pasitikėjimą savimi, grupės narių tarpusavio artumą*
- *ugdyti asmeninę refleksiją*
- *skatinti dalyvių „vidinio vaizdo“ suvokimą*
- *kadangi visų nuomonės yra išsakomos ir išgirstos, skatinamas abipusis supratimas ir bendravimas*
- *ugdyti empatiją - sugebėjimą susitapatinti ir suprasti kito žmogaus jausmus ar sunkumus*
- *ugdyti klausymosi ir komunikacijos įgūdžius*

11.2 2 žingsnis – nuo istorijos pasakojimo iki siužetinės linijos kūrimo

Kai grupės dalyviai apsipranta tarpusavyje, prasideda viena iš pagrindinių VISTA projekto VKK fazių.

Kaip jau buvo minėta, šiame projekte VKK naudojamas kaip kolektyvinis istorijos pasakojimas, ir kaip pasakojimas, atitinkantis raiškos, siužeto ir identiteto poreikius. VKK yra labiau skirtas refleksijai, o ne pačiam produktui, nes viso proceso centras yra dalyvavimas ir pasakojimas.

Dalyviams pasakojant ir perpasakojant savo istorijas ir pokalbius, būtina išsiaiškinti, kokią istoriją, ar istorijas, grupė norėtų papasakoti ir nufilmuoti.

Turėtų būti organizuojami pratimai ir veiklos idėjų stimuliavimui, grupės pasitikėjimo stiprinimui, grupės narių istorijų pagyrimui ir skatinimui. Prižiūrėtojas turi pabrėžti, kad visi turi kokią nors istoriją, vertą papasakoti, ir teisę būti išklaustyti.

Kai kurie įrankiai ir daugiasensoriniai pratimai, stimuliuojantys kūrybiškumą, gali būti naudojami, pavyzdžiui, naudojant vaidmenų žaidimus, pratimus, ir grupinę veiklą ir taip pat praktines patirtis, kūno judėjimą, piešinius... Tam, kad žmonių vaizduotė įsigalėtų originalių istorijų kūrimui, kurios išeina už egzistuojančių temų ribų ir dalykų, patiriamų kasdien.

Šių istorijų dalinimasis yra svarbus ne tik dalyvių identiteto pajutimui, suvokimui, ir kitų atpažinimui, bet ir kaip kūrybiškos išraiškos forma ir atsiliepimas į problemas jų gyvenimuose.

Grupės nariai gali nutolti toliau nuo savo kasdienių patirčių tam, kad atskleistų poetines ir įsivaizduojamas savo vidinio balso interpretacijas, refleksijas, ir meniškai atskleistų savo pasaulį.

Tai gali būti pradinis grupės istorijos pasakojimo taškas, kuriame grupės nariai, pradę nuo jų pasakojimo, gali sujungti kelis elementus ir taip sukurti bendrą istoriją. Procesas prasideda kelių bendrų idėjų grūdu. Prižiūrėtojas turi užduotį padėti

dalyviams sujungti kelias skirtingas idėjas, požiūrius, patirtis ir vieną istoriją bendra tema.

Asmeninių pasakojimų scenarijaus sukūrimo koncepcija, tam tikra istorijos apmatų forma VKK projektui, iš esmės priklauso nuo prižiūrėtojo, jei dalyviai nepasitiki savimi, bet svarbu užtikrinti, kad šiam veiksmui vadovauja dalyviai, nes jiems ši istorija priklauso (geriau yra nenurodinėti ar siūlyti, bet padrašinti dalyvius sugalvoti ir išreikšti, ką būtent jie nori perteikti). Geresnis sprendimas būtų sukurti scenarijų naudojant visų dalyvių idėjas, kad jie pajustų, kad galutinis scenarijus yra dalis jų istorijos ir turi jų gyvenimų požymių, todėl jiems ir priklauso galutiniai scenarijaus apmatai.

Į tai galima žiūrėti kaip į džiazo dainą, su aiškia struktūra (bendra istorija), pajvairinta laisva improvizacija (pokalbiai/istorijos/dalyvių idėjos).

Šis darbo kartu procesas istorijai sukurti yra stimuliuojantis, ir gali suteikti daug vidinių jėgų.

Iš tikrųjų, planavimo įrankiai, tokie kaip istorijos apmatai, yra naudingi būdai įsitikinti, kad visi dalyviai įsitraukę taip pat ir lygiai.

Antrojo žingsnio veikla:

- identifikuoti ir analizuoti svarbias problemas, ir taip pradėti dinamišką dalinimosi ir keitimosi procesą.*
- sujungti skirtingas idėjas, požiūrius, metodus ir patirtis į vieną istoriją bendra tema, ir įgalinti dalyvius kūrybiškai įsivaizduoti ir padėti priimti bendra sprendimą*
- perteikti savo patirtį aiškiai ir perduoti idėjas ir jausmus vizualiai dominančiu būdu, skirtingose vietose ir skirtingais būdais*
- dalintis idėjomis ir perspektyvomis, organizuoti ką nors kartu*
- stimuliuoti bendruomenės narius vizualizuoti tai, ką jie tuo metu daro, kad kartu galėtų aptarti, ką ir kaip galima daryti geriau*
- plėtoti konstruktyvaus darbo grupėje įgūdžius*
- padėti suprasti, kaip vizualiai perteikti istoriją (turinčia pradžią, vidurį ir pabaigą)*
- formuoti kolektyvinę bendruomenės viziją, priimti bendrus susitarimus*

Tai - pagrindinė metodo dalis: iki šiol komanda prisistatė, pristatė savo idėjas, ir galutinį scenarijų savo video projektui; nuo šiol prasideda kūrybiškoji projekto darbo dalis.

Pro kameros lęšius jie turi galimybę pasirinkti, ką fokusuoti, į ką atkreipti dėmesį, kaip atskleisti aplinką ir „paliesti“ filmo žiūrinčiuosius per koherentiško judančio vaizdo projektą.

Tokiu būdu VKK metodas leidžia žmonėms tapti kūrėjais, kas yra didžiulis katalizatorius pokyčiams ir asmeninės jėgos suteikimui. Video tampa įrankiu ne tik dalyvių kasdienės realybės atskleidimui, bet ir jų potencialui pagerinti asmeninius ir socialinius įgūdžius.

Šis lygmuo padalintas į keturias fazes.

Pirmas etapas - kaip naudotis kamera

Tai pirmas dalyvių kontaktas su video kamera, kurio tikslas yra duoti jiems galimybę dirbti su įranga video įrašymui. Svarbu pabrėžti, kad dalyviai turi mėgautis ir nebijoti naudotis ir apžiūrinėti kamerą. Todėl kamera turi būti pristatyta kaip paprastas įrankis, ir praktikos metu turėtų būti paaiškintos pagrindinės jos savybės.

Dalyvis turi suprasti, kad klaidos yra dalis mokymosi proceso likti kartu ir dirbti toliau: nesvarbu ar kas nors naudoja ją netinkamu būdu. Viskas gali būti perdaryta, pritaikyta, perdėliota.

Dažniausiai naudojamas „vardų žaidimo“ pratimas, nes taip yra lengva pristatyti pagrindines kameros funkcijas praktiškai. Žaidimas aprašytas toliau sekančioje lentelėje:

- 1. Visi susėda ratu; visi esantys turėtų dalyvauti. Prižiūrėtojas taip pat dalyvauja.*
- 2. Prižiūrėtas paima kamerą krepšyje ir leidžia grupei ją išimti. Jis ar ji negali paimti kameros, kol neateina eilė filmuoti.*

3. Prižiūrėtojas turi paaiškinti žmogui A (tam, kas sėdi šalia jo/jos) kaip: laikyti kamerą, įjungti ar išjungti kamerą, kur yra įrašymo ir pauzės mygtukai. Svarbu, kad pats žmogus tai pabandytų. Prižiūrėtojas turi stebėti, kad visi grupės nariai klausosi.
4. Kol grupė apžiūrinėja kamerą, prižiūrėtojas paaiškina, kad įrašomas ne tik vaizdas, bet ir garsas. Jis/ji gali paprašyti kieno nors įjungti mikrofoną ir pademonstruoti, kaip jį laikyti pilvo lygyje ir nukreipti į burną.
5. Tada vykdytojas paprašo kieno nors kito atidaryti ekraną ir nuimti kamerų lęšių dangtelį, paspausti įrašymo mygtuką ir pradėti filmuoti, taip pat pasakydamas, kad trapiusios kameros dalys yra lęšiai ir ekranas (galbūt kartu paaiškindamas, kad jie yra kaip žmogaus akis, ir gal būti pažeisti pirštu ar nešvaros), todėl vėliau būtina vėl uždėti lęšių dangtelį ir uždaryti ekraną, kai kamera nėra naudojama. Per šį paaiškinimą, visi dalyviai turi išbandyti kameros funkcijas. Jei kai kurie dalyviai drovisi, prižiūrėtojas turi juos padrąsinti, sakydamas, kad jie sugebės tai padaryti ir nesvarbu, jei suklys.
6. Prižiūrėtojas paprašo vieną iš dalyvių pabandyti vaizdą pritraukti ir atitolinti (svarbu, kad instrukcijos neužtruktų per ilgai - greitai eikite prie filmavimo dalies, veiksmo!). Vienas žmogus gali nufilmuoti kitą. Jie laiko mikrofoną, pasako savo vardą ir keletą sakinių apie save, pavyzdžiui, kas juos domina, ar ką nors juokingo ar banalaus, pavyzdžiui, ką valgė pusryčiams... Tada pabando visi kiti. Dalyvis perduoda kamerą žmogui, sėdinčiam šalia (pagal laikrodžio rodyklę) ir kalbant žmogus taip pat perduoda mikrofoną - procesas yra kartojamas kol visi sėdintys rate turėjo galimybę ir filmuoti, ir šnekėti, įskaitant ir prižiūrėtoją.
7. Kai kamera perduodama iš rankų į rankas, dalyvis (o ne prižiūrėtojas), paaiškina, kaip ja naudotis.
8. Kai visi nufilmuos (įskaitant ir prižiūrėtoją), vienas iš dalyvių turės užduotį (padedamas prižiūrėtojo), atsukti juostą ir sujungti monitorių, o tuomet leisti visiems grupėms dalyviams peržiūrėti nufilmuotą medžiagą.

Kiekvienas dalyvis paeiliui yra apklausiamas, nufilmuoja interviu, ir paima interviu iš kito dalyvio (tai filmuojama).

(Adaptuota iš "Insights into Participatory Video: a Handbook for the Field by Nick and Chris Lunch)

Trečiojo žingsnio pirmojo etapo veikla:

- suteikti pasitikėjimo naudojantis kamera ir keletą pagrindinių įgūdžių, kaip ją naudotis: įjungti/išjungti, įrašyti/pauzė, kaip ją laikyti, kaip nufilmuoti kadra, kaip įrašyti garsą.
- patyriminis mokymąsis (t.y. visi dalyviai patiria, ką reiškia būti filmuojamam...) padeda tapti jautresniais.
- mokytis apie vienas kitą kaip apie grupę, nes visi stengiasi dėl bendro tikslo ir patiria panašias emocijas žaidimui progresuojant
- pagerinti santykius ir grupinę dinamiką tarp prižiūrėtojo ir grupės (santykiai sulyginami valdžios prasme)
- visus svarbiausius techninius įgūdžius dalyviai išmoksta patys

Nuostabu, kiek galima išmokti ir pasiekti šiuo paprastu žaidimu, ir techninio mokymosi prasme ir kuriant grupės dinamiškumą.

2 etapas - rolės grupėje: vaidmenų paskirstymas

Ši fazė susijusi su komandos rolių pasiskirstymu video realizacijai. Rolės gali būti paskirstomos lanksčiai.

Paskelbus ir apibūdinus pagrindines komandos roles (operatorius, jo asistentas, garso/vaizdo stebėtojas, interviu ėmėjas, produkcijos koordinatorius, redagavimo asistentas, kas jie yra, ką jie daro, kokios jų pareigos), kiekvienas dalyvis gali rinktis, kur norėtų dalyvauti: lengviau susitelkti į video projektą, kai visi žino, ką būtent turi daryti.

Svarbu pabrėžti, kad kiekvienas dalyvis šiame projekte dalyvaus kaip aktorius. Tačiau jei kas nors nenori vaidinti priešais kamerą, jis ar ji gali būti naudingi dirbdami už kameros ribų.

Planavimo įrankiai, tokie kaip scenarijaus apmatai, taip pat yra naudingi norint užtikrinti lygų ir prasmingą visų dalyvių įsitraukimą į projektą. Idealiu atveju, visi dalyviai turėtų turėti lygias galimybes imtis visų rolių produkcijos procese. Rolės, tokios kaip „kameros operatorius, ar „režisierius“ yra ypatingai galingos (jie sprendžia, kas yra filmuojama, o kas - ne) ir dėl to gali būti patrauklios tiems, kurie gali norėti dominuoti procese.

Dalyviai turėtų būti skatinami dažnai keistis rolėmis, kad būtų išvengta individų rolės „pasisavinimo“.

Gali būti, kad kiekvienam dalyviui išbandyti kiekvieną poziciją filmuojant, gali būti sunku. Tokiu atveju, galima organizuoti mažas grupes. Pavyzdžiui:

- Maža grupė žmonių gali imtis redagavimo proceso atsakomybės, ir taip išreikšti savo nuomonę dėl galutinio vizualinio filmo stiliaus.
- Kita maža žmonių grupė bus atsakinga už kamerą, kaip filmavimo asistentai filmuojant.
- Maža grupė gali imti interviu.
- Viena maža grupė gali imtis ieškoti ir išrinkti vietas, kuriose bus filmuojama pasakojama istorija.

Tada grupės gali būti keistis.

Tokiu požiūriu VKK visus „sulygina“. Hierarchijos, egzistuojančios už sesijos ribų, yra linkusios suirti. Dalyviai dažnai keičia savo vaidmenis, iš kameros operatoriaus į subjektą, iš režisieriaus į aktorius, todėl valdžios dinamika nuolat keičiasi.

Trečiojo žingsnio antrojo etapo veikla:

- padėti dalyviams suprasti, kad kiekvienas grupės narys yra išskirtinis ir turi vertingų pasiūlymų
- skatinti pozityvų požiūrį
- ugdyti komandinio darbo įgūdžius, klausymo įgūdžius, savivertės skatinimą
- pagerinti motyvaciją, skatinti jautrumą aplinkai ir sukurti aktyvias roles dalyviams
- kurti pasitikėjimą ir pagarbą komandoje
- padėti sukurti „šventą erdvę“, kurioje visi žmonės galėtų būti savimi ir būti gerbiami

3 etapas – darbo aplinka : dalyviai režisuoja ir filmuoja

Nuo dabar komandos scenarijus tampa realybe. Dalyviai yra režisieriai, žiūrovai, veikėjai... VKK metodas įgyja savo finalinę formą.

Tai yra laikas pradėti video produkto kūrimą filmuojant parašytą istoriją ir jai suteikiant balsus ir veidus.

Dalyviai turi nufilmuoti filmą pagal scenarijaus apybraižą kuri, mūsų atveju, yra tam tikra pagrindinė pasakojimo struktūra, pagal filmavimo tvarkaraštį, kuris padaliną scenarijų į atskiras scenas.

Kol filmuojama, scenarijaus apybraiža yra pagalbinis šaltinis, bet dalyviai gali elgtis lanksčiai. Tai ne scenarijus, į kurį nuolatos turi būti žiūrima filmuojant, tai tik pagrindinė linija, kuri padeda procesui.

Šioje fazėje prižiūrėtojas turi pasirūpinti, kad visi dalyviai turi savo rolę ir turi padėti grupei, užtikindamas filmavimo proceso progresą ir padrašindamas dalyvius.

Be spaudimo įvykdyti iš anksto numatytus rezultatus, šio kūrybiško projekto prižiūrėtojas gali tikėtis netikėto. Kai žmogus pasijaučia pažeidžiamas, kai yra filmuojamas, jis ar ji tampa daug jautresni naudodami kamera filmuoti kitiems. Augant asmeniniam pasitikėjimui ir pasitikėjimui grupei, stipriai gali pasikeisti dalyvių požiūriai. Tai, kas atrodė neįmanoma, tampa įmanoma. Naujas vidinių jėgų pajautimas, jų įgijimas, gali vesti grupę. Ši fazė įgalina žmones tapti kūrėjais, o tai yra galingas katalizatorius veiksmui ir pokyčiams.

Video gali tapti įrankiu ir dalyvių realybės atspindėjimui, ir parodymui, kad jie turi potencialo šia realybę pakeisti. Pro kameros lęšius jie turi galimybę rinktis, ką nori pabrėžti, ir atskleisti savo aplinką žiūrovams, taip juos paveikiant.

Aišku, geriausi rezultatai gaunami kai dėmesys sutelkiamas į procesą, o ne į produktą.

Kalbant apie procesą, svarbu, kad prižiūrėtojas, vadovas, nepradėtų filmuoti tol, kol dalyviai nepradėję naudotis kamera. Tai siunčia aiškią žinutę, kad VKK yra kas kita, nei tradicinis filmavimas kamera, ir kad prižiūrėtojas yra dalis filmavimo komandos, o ne režisierius. Darbui judant į priekį, skirtumai tarp prižiūrėtojo ir dalyvių dar sumažėja: visi jie yra tos pačios komandos nariai. Tokiu etapu prižiūrėtojui jau taptų natūralu kartais naudotis kamera (pvz. nufilmuoti kelis kadrus, kaip bendruomenės

nariai naudojami kamera, kad būtų parodytas VKK veiksmas ir procesas, ar iškirpti kelis kadrus ar sužymėti nufilmuotą medžiagą, kad būtų aišku kas, ir kur nufilmuota). Aišku, visuomet turėtų būti koncentruojamasi į pagalbą dalyvių pasitikėjimo ugdymui naudojant įrangą ir, galų gale, jų kontrolės projektui ugdymą.

Dalyviai itin greitai lavina savo filmavimo ir interviu įgūdžius nuolatos peržiūrėdami savo nufilmuotą medžiagą. Šis reflektyvus, savęs vertinimo metodas yra VKK širdyje (žiūrėkite kitą fazę).

Šis filmavimo procesas gali būti labai smagus dalyviams, ir ugdyti jų pasididžiavimą savo pasiekimais. Jis gali lavinti pasitikėjimą savimi ir savivertę, ir, aišku, leisti grupei plėsti savo įtaką projektui ir kontrolę.

Trečiojo žingsnio trečiojo etapo veiklos:

- padėti dalyviams suprasti, kad visi klysta - taip mes mokomės*
- ugdyti lankstumą ir kūrybiškumą*
- lavinti pasitikėjimą savimi ir pasitikėjimą kitais grupės nariais*
- padidinti galios ir kontrolės jausmą filmavimo procese*
- ugdyti savivertę ir asmeninius sugebėjimus*
- išmokyti dalyvius savikritiškumo*
- išmokyti dalyvius didžiuotis savo pasiekimais*
- nuosavybės jausmo puoselėjimas*

4 etapas – nufilmuotos medžiagos peržiūra

VKK metodas kviečia išreikšti naujas ir originalias idėjas, tai grupinės dinamikos instrumentas, kuris patvirtina individualumą.

Todėl svarbiausias būdas, kuriuo VKK skatina sąmoningumą yra tai, kad procese yra periodiška galimybė peržvelgti veiksmą.

Video formato galimybė iš karto peržiūrėti nufilmuotą vaizdą, naudojant peržiūros funkciją, sukuria gyvybingą grįžtamojo ryšio ratą, ir taip atspindi „mūsų realybę“.

Ratas **filmuoti - peržiūrėti - diskutuoti** yra vienas iš pagrindinių video kūrimo kartu aspektų ir yra itin svarbus visose projekto fazėse ir etapuose.

Nufilmuotos medžiagos peržiūrėjimas ir apmąstymai apie sėkmes, iššūkius, klaidas, ir išmokus dalykus, yra gyvybiškai svarbi kiekvienos fazės dalis. Dalyviai itin sparčiai mokysis pastebėti ir spręsti identifikuotas problemas ir išmoks daryti pagrįstus sprendimus apie tai, ką filmuoti toliau, ir kaip tą daryti. Svarbu sukurti peržiūrų sistemą ir apsvarstyti filmuotos medžiagos žymėjimą, kaip VKK dalį.

Peržiūrų ir filmuotos medžiagos refleksijos svarba, įtraukta į žaidimus ir pratimus pirmosiose projekto fazėse, nesibaigia, kai pradedamas filmavimas. Kaip tik - jų svarba net padidėja. Peržiūros (arba tiems, kurie filmavo, ar platesnėms auditorijoms) turėtų vykti kiekvieną kartą, kai kas nors yra nufilmuojama, taip suteikiant galimybę visiems dalyvauti diskusijose, ir daryti sprendimus.

Refleksija apie nufilmuotą medžiagą yra atsiribojimo fenomeno pratimas, identifikacijos su pasirodymu praradimas, ir perėjimas į meta-rolę, kurioje aktorius prisijungia prie režisieriaus, ir iš šios pozicijos įvertina savo pasirodymą iš auditorijos požiūrio „kampo“.

Dėl šio sustojimo ir refleksijos, įmanoma ugdyti sugebėjimą ir net įprotį, matyti kelis požiūrius, ir taip palaipsniui sukurti savo asmeninį vidinį stebėtoją.

Šis procesas remia ir skatina dalyvius dalyvauti visuose proceso aspektuose, tokiuose kaip įrangos paruošimas, projekto pristatymas, video parodymas, diskusijų pradėjimas ir grįžtamojo ryšio išsaugojimas. Dalyviai yra įsitraukę į procesą ir taip pat gali suprasti, žingsnis po žingsnio, savo tobulėjimą ir įgūdžių lavėjimą. Jų noras ir

pasitikėjimas prižiūrėtojo užduotimi padalinti atsakomybę taip pat gali būti pastebėtas ir vertinamas

Šioje svarbioje jungiamojoje fazėje prižiūrėtojas turi kruopščiai suplanuoti peržiūros struktūrą ir turinį, apsvarstydamas kiekvieno dalyvio rolę procese ir sugalvodamas keletą pagrindinių klausimų grįžtamojo ryšio ir diskusijos stimuliavimui. Labai geras pratimas būtų išsiaiškinti ko, dalyvių manymu, trūksta ar kas galėtų būti pagerinta.

Trečiojo žingsnio ketvirtas etapas sustiprina:

- sugebėjimą ir net įprotį keisti požiūrio „kampą“*
- kritišką suvokimą ugdant savo asmeninius resursus ir iš naujo įvertinant save bei pasitaisant suklydus*
- asmenybės ugdymą santykyje su aplinkiniais*
- pasitikėjimą, socializaciją ir santykių įgūdžius efektyviam tarpusavio bendravimui*
- bendradarbiavimą ir komunikaciją*
- pasitikėjimo formavimą grupėje ir už jos ribų*
- tikslų išskėlimą*
- suvokimo kompetencijas, kontrolę ir asmeninės galios įgijimą*
- konfliktų sprendimą*
- įprotį dalintis, skatinant supratimą ir jautrumą aplinkai*

11.4 Ketvirtas žingsnis - montavimas

Šioje fazėje prižiūrėtojas vykdo svarbų vaidmenį, skatindamas dalyvius formuoti nufilmuotą medžiagą, net jei vykdytojai šioje fazėje tebėra pati grupė.

VKK veikia geriausiai, kaip grupinė užduotis, tam kad per nenutraukiamą filmavimo ir peržiūrų ciklą grupėje, dalyviai visus sprendimus apie tai, ką parodyti, o ką - ne, darytų kartu. Sudarant susitarimą galima išvysti tikresnį ir geresnį subalansuotą vaizdą.

Dirbant tokiu būdu, vaizdai filmavimui yra išrenkami pačių dalyvių, kurie išsirenka ką ir kaip parodyti.

Techninis redagavimo procesas gali būti vykdomas paties prižiūrėtojo (po to, kai grupė išsirenka norimus vaizdus), prižiūrėtojo su keliais grupės nariais (tais, kurie nori dalyvauti ir techninėje video realizacijoje), visų dalyvių (jei visi nori dalyvauti ir šiame procese). Neįmanoma visų įtraukti į redagavimo procesą, ir daug žmonių nebus susidomėję ar neturės laiko, bet nedidelės grupelės patarėjų turėjimas padalina redaguotojo galią keliems žmonėms.

Reikėtų nepamiršti, kad šiais laikais redagavimas jau nebėra tik profesionalų darbas, mat daugelis modernių kompiuterių gali greitai tapti redagavimo studijomis ir šiuolaikinės redagavimo programos yra pakankamai lengvai naudojamos, taip leidžiant kurti trumpus filmus gana greitai ir patogiai.

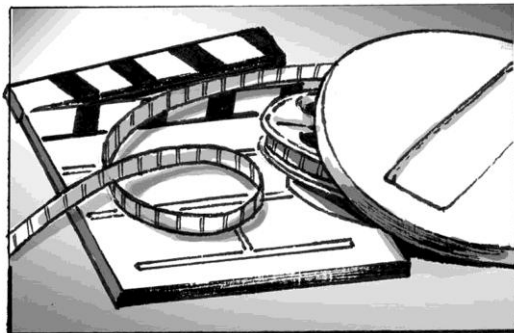
Bet kokių atveju, išlaikyti dalyvavimo etosą gali būti didelis iššūkis, šioje proceso fazėje, kaip ir gauti grupės dalyvių grįžtamąjį ryšį ir pritarimą. Net pats mažiausias filmuotos medžiagos pakeitimas, pavyzdžiui, pridėti pavadinimus filmo pradžioje ir gale ar pridėti muzikos į kai kurių kadru foną, gali padėti sukurti labai profesionaliai atrodantį produktą.

Galiausiai, kadangi galimybė redaguoti reiškia, kad trumpi, intriguojantys, kartu sukurti filmai gali turėti didelį sklaidos potencialą, dalyviai taip pat turi prisidėti prie savo filmukų, visiškai realizuoto produkto, sklaidos organizavimo, kartu nusprendami,

kas galės matyti galutinį produktą ir organizuodami renginius visuomenei, suinteresuotiems asmenims, taip pat donorams, aukotojams, moksleiviams, studentams, kitiems ekspertams...

Taip pat, tai svarbus laikas grupei dar kartą peržiūrėti susitarimus, sudarytus projekto pradžioje ir pasikalbėti apie savo patirtis.

Gali būti, kad tik šiuo metu, kai kurie dalyviai suvoks tikrąją galią to, ką jie sukūrė, todėl gali būti naudinga su jais dar kartą aptarti visą procesą ir patirtį kuriant VKK.

III DALIS – VISTA GYVOJI PATIRTIS: EUROPOS VIDEO KŪRIMO KARTU LABORATORIJOS

12. Kelios įžanginės pastabos

Kaip jau buvo minėta, VISTA projekto seminarų metu buvo išbandytas video kūrimo kartu metodas, nukreiptas į skirtingas tikslines grupes šešiose Europos valstybėse:

- Jungtinė Karalystė: Jungtinėje Karalystėje prieglobsčio siekiančios moterys pabėgėlės
- Italija: senyvo amžiaus žmonių grupė, gyvenančių kaimynystėje
- Lietuva: romų tautybės suaugusiųjų grupė.
- Vokietija: imigrančių moterų iš Turkijos grupė.
- Graikija: suaugusiųjų su fizine bei protine negalia grupė
- Ispanija: socialiai pažeidžiamų, ilgalaikę bedarbystę išgyvenančių žmonių grupė.

Kiekvienoje eksperimentinėje grupėje dalyvavo apie 15 skirtingo lygio socialinės atskirties lygio žmonių; kiekviena grupė sutelkė dėmesį į konkrečią sritį.

Kiekvienas seminaras truko nuo 60 iki 80 val., bei buvo padalintos į $\frac{3}{4}$ valandos trukmės susitikimus (bendras seminarų laikas priklausė nuo prižiūrėtojo, filmo kūrėjo nuožiūros ar grupės poreikio).

60 valandų buvo suskirstytos į šešias fazes:

- grupės formavimas pasakojimais – „susipažinimas“, kurio tikslas – dalyvių integracija; siekiama atpažinti dalyvių problemas bei įvertinti jų svarbą
- istorijų pasakojimas, siekiant nubrėžti VKK istorijos liniją ir sukurti bendrą istoriją, kurios pradžia – grupės dalyvių pasakojimai. Proceso užuomazga – idėjos, kurios sieja kelis grupės dalyvius. Prižiūrėtojo užduotis yra padėti dalyviams sujungti skirtingas idėjas, požiūrius, metodus ir patirtis į vieną bendrą temą
- pirmo kontakto su video kamera fazė, kurios metu dalyviams buvo suteikta galimybė naudoti vaizdo įrangą, siekiant juos supažindinti su ja (mokymasis iš patirties)
- VKK vaidmenų paskirstymo ir filmavimo etapas, kurio metu dalyviai skatinami keistis vaidmenimis
- istorijų filmavimas bei montavimas: baigiamasis VKK metodo etapas

Į šį etapą įtraukiama reguliari filmuotos medžiagos peržiūra. Šis refleksinis, savęs įvertinimo metodas (filmuoti – žiūrėti – aptarti) yra VKK metodo esmė.

- baigiamoji sesija, aptarimas, įvertinimas, „ką aš palieku po savęs, o ką pasiimu su savimi“.

Šių fazių ribos nebuvo griežtai apibrėžtos, išskyrus pradžios ir pabaigos dienas; bendruomenės gyvenime jie veikė nuolat.

Tiek kiekvieno susitikimo, tiek viso tyrimo metu jie turėjo sau skirtą laiką ir erdvę.

Kruopštus dalyvavimo procesas apėmė eksperimentinį mokymąsi, refleksijas ir adaptaciją, dėka kurių mes pamatėme savo klientus kaip kolegas, o savo projektą – kaip bendrą darbą.

Mes pamatėme VKK „galią“ prikelti sąmoningumą, prikelti bendruomenes ir išlaisvinti paslėptą energiją pozityviam kolektyviniam kitimui.

Savo akimis pamatėme, koks transformatyvus VKK projektas gali būti. Pamatėme VKK projekto transformatyvumo galimybes, kaip per malonias kolektyvines veiklas jis gali individams suteikti pasitikėjimo savimi ir savo jėgomis jausmą; pastebėjome, kaip dalyvavimo projekte dėka keitėsi žmonių požiūris, išmanymas ir jų kasdienybė.

Kaip žinome, VKK iš esmės yra apie dalyvius bei jų sugebėjimą išsakyti savo problemas. Todėl VKK procesas potencialiai gali padėti dalyviams suvokti jų galimybes tai padaryti; ir tai būtina turėtų būti tęstinė patirtis.

VKK procesas skatina tam tikrą dalyvių entuziazmą, pasitikėjimą ir tikėjimą. Tačiau mes taip pat susiduriame ir su sunkumais, iššūkiais, kliūtimis, problemomis. Dažnai nutikdavo taip, kad pirminė euforija nuslūgdavo, nors ir buvo išlaikytas susidomėjimas bei pasitikėjimas procesu.

Mes pastebėjome augantį dalyvių poreikį įsitraukti į procesą, todėl VKK projektas turi būti kuriamas atsižvelgiant į dalyvių kontekstą ir į tai, ko jie tikisi.

Taip video kūrimas kartu gali inicijuoti požiūrių ir praktikos kaitą, kuri prisideda prie ilgalaikių socialinių pokyčių net sudėtinguose atskirties, socialinių sunkumų, nepalankios padėties kontekstuose bei konfliktų paveiktose vietovėse.

*„Dalyvavimas projekte mane pakeitė...
Dabar aš galiu kalbėti be baimės.“
Vienas iš dalyvių*

Lietuva

"Aš turiu svajonę" – VKK keičiant stereotipus apie romus

„Aš norėčiau paprieštarauti dabartinei romams klajuojamai „etiketei“ ir per mūsų svajonę skatinti geresnį romų bendruomenės vaizdinį“

Grupė

Grupės dalyviai atvyko iš romų gyvenvietės Vilniaus rajone, Kirtimuose. Gyvenvietę sudaro apie 115 atsitiktine tvarka išdėstytų namų, kuriuose gyvena apie 500 žmonių. Gyvenvietėje yra prasta infrastruktūra, jos gyventojai kenčia dėl socialinės atskirties, dauguma jų yra siejami su nusikaltimais, prekyba narkotikais bei kitomis antisocialinėmis veiklomis.

Keli anksčiau gyvenvietėje gyvenę tačiau vėliau persikėlę kitur grupės dalyviai vis dar palaiko ryšį su ten likusiais draugais bei šeimos nariais. Kiti grupės nariai iki šiol gyvena toje gyvenvietėje.

Keli dalyviai neoficialiai filmavo, patys buvo filmuojami, dalyvavo pokalbiuose bei kitaip prisidėjo prie video kūrimo.

Prižiūrėtojas/lektorius/video kūrėjas

Proceso prižiūrėtojas yra profesionalus filmų kūrėjas, jis kūrė filmą bei jį montavo. Jis taip pat yra ilgalaikis socialinis darbuotojas romų bendruomenėje, dalyvauja daugelyje reikšmingų projektų. Prižiūrėtojas palaiko draugiškus santykius su daugeliu gyventojų iš Kirtimų gyvenvietės (pagrindinės romų bendruomenės Vilniuje), kur ir vyko didžioji dalis filmavimų.

Tiek dėl techninių su filmavimu, filmų kūrimu bei montavimu susijusių prižiūrėtojo žinių, tiek dėl jo asmeninių savybių bei ryšio su dalyviais, buvo sukurta profesionali, bet vis dėlto neformali ir šilta darbo atmosfera. Neabejotina, kad jos dėka dalyviai jautėsi patogiau bei buvo atviri patiriamiesiems išgyvenimams.

Prižiūrėtojui asistavo:

- Romų visuomenės centro direktorė, kuri, dėka savo kasdieninio darbo gyvenvietėje, palaiko labai gerus santykius su grupės dalyviais. Ji taip pat labai gerai išmano šios

bendruomenės vadinamąsias „povandenines sroves“ bei subtilybes, kas buvo itin svarbu kuriant ir įgyvendinant projektą

- profesionalus socialinis darbuotojas, kuris, be savo kasdieninio darbo gyvenvietėje, turi reikšmingą universitetinį išsilavinimą bei darbo patirties su kitomis socialinės atskirties grupėmis.

Mikroklimatas laboratorijos pradžioje ir grupės formavimo metodologija

Atsižvelgiant į grupės specifiką, jos formavimo procesas buvo pritaikytas prie grupės narių poreikių. Grupės formavimas vyko gan sklandžiai, kadangi grupės nariai pažinojo vienas kitą dar iki projekto pradžios.

Prieš pirmąjį susitikimą grupės nariai gavo pakvietimus prisijungti prie laboratorijos, kurią sudarė įvairių užduočių (tarp jų – ir VISTA užduočių) derinys. Grupės nariai buvo supažindinti su filmavimo teorijos pradmenimis bei dalyvavo praktiniuose mokymuose. Pradžioje buvo svarbu, kad visi dalyviai kuo greičiau priprastų prie filmavimo kameros, išmoktų jos naudojimo esminių principų bei patys išmėgintų filmavimo procesą. To reikėjo norint pasiekti, kad nuo pat pirmųjų projekto dienų grupės nariai būtų aktyvūs viso proceso dalyviai, o ne pasyvūs įgyvendintojai.

Filmavimai vyko romų gyvenvietėje Kirtimuose, o interviu – Tautinių bendrijų namuose bei Vilniaus romų visuomenės centre.

Pasirinktas pasakojimas/pasakojimai

Grupės dalyviai pristatė kelias istorijas, ir po ilgų debatų būsimiems filmams buvo išrinktos trys temos:

- Bažnyčios romų bendruomenėje statyba – „Sielos šventovė?“
- Jaunų romų laisvalaikis – „Nesibaigiančios atostogos?“
- Romų moterų savarankiškas darbas – „Mes galime“.

Vis dėlto ganėtinai greitai ir ankstyvoje proceso stadijoje grupės nariai sutarė pasirinkti vieno iš dalyvių pasiūlytą bažnyčios statybos gyvenvietėje temą.

Ši istorija nėra apie konkretų įvykį; tai dar neįgyvendinta svajonė. Grupė identifikavo bendrą idėją Kirtimų gyvenvietėje įkurti pirmąją Lietuvoje romų bažnyčią, kuri būtų viena iš nedaugelio ir visame pasaulyje.

Tuomet dalyviai rinko gyventojų nuomones šia tema, filmuodami gyventojus jų įprastinėje aplinkoje, atliekant jų kasdienes darbus. Gyventojų nuomonė buvo arba teigiama, arba labai teigiama. Vėliau grupės dalyviai kalbėjosi su Bažnyčios atstovu (kunigu), Lietuvos Respublikos vyriausybės atstovu (iš Kultūros ministerijos), romų bendruomenės lyderiais bei romų bendruomenės nariais.

Rezultatas – gan išsamūs ir įtikinami bei tinkamai pristatyti argumentai. Pavadinimas „Aš turiu svajonę“ siejamas su Martinu Liuteriu Kingu, tiek Lietuvos, tiek visos Europos romams reikšminga asmenybe.

Dalyviai buvo „užsidegę“ filmuoti daugiau nei buvo iš pradžių susitarta, tad jie tęsė filmavimus net ir pasibaigus darbo sesijoms.

Dalyvių tikslas yra sukurti filmą, „verbalizuoti“ savo idėjas į nuoseklų ir pozityvų bendruomenės pasakojimą (bažnyčios statymas), taip pat kovoti prieš diskriminaciją bei neigiamą nusistatymą prieš romus.

Gyvoji VKK laboratorija

Filmavimo kameros naudojimas

Grupei nuo pat pirmosios dienos duota filmavimo kamera ir nariai buvo nuolat skatinami kaip įmanoma aktyviau dalyvauti filmavimo procese, todėl grupės ryšys su video kamera gali būti vertinamas gerai.

Siekiant, kad tiek filmuojami, tiek patys filmuodami dalyviai jaustųsi jaukiai, buvo atlikti tam tikri pratimai, kurie nariams taip pat suteikė ir techninių filmavimo gabumų. Netrukus paaiškėjo, kad palyginus su kitais kai kurie dalyviai jaučiasi geriau tiek kai jie yra filmuojami, tiek kai jie patys filmuoja; todėl grupės prižiūrėtojo užduotis buvo užtikrinti, jog visi nariai turi vienodas galimybes dalyvauti procese.

Kiekvienos filmavimo sesijos pabaigoje vyko trumpesnė ar ilgesnė diskusija apie tai, ko dalyviai tą dieną išmoko, su kokiais sunkumais jie susidūrė. Ši užduotis ypač svarbi tam, kad projektas galėtų toliau progresuoti ir vystytis.

Rolės grupėje: vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas

Siekiant, kad kaip įmanoma didesnis dalyvių skaičius įsitrauktų į procesą, vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas nuo pat pradžių buvo lankstus, tad eigoje galima buvo keisti vaidmenimis ir užduotimis. Pasiskirstymas buvo vien savanoriškas ir paremtas tik dalyvių išreikštais pageidavimais.

Po kelių sesijų tapo aišku, kad kai kurie dalyviai yra daugiau įsitraukę į procesą ir norėtų imtis dominuojančių pareigų. Ši keturių dalyvių grupė pakeitė savo roles iš vaidinimo į filmavimo.

Kiti dalyviai jautėsi įvairiai atsidūrę priešais kamerą; vieniems tai nesukėlė nepatogumų, kiti jautėsi nejaukiai. Tai paaiškinama paplitusiomis specifinėmis priežastimis: nefotogeniškais ar neiškalbingais save laikantys dalyviai nenori vaidinti priešais video kamerą. Kita priežastis yra tai, kad dabartiniais laikais video kameras dažnai naudoja policijos pareigūnai; tai romų bendruomenės stigma.

Vis dėlto visiems grupės nariams patiko dalyvauti, jie mėgavosi procesu, nors kai kurie ir paprašė nebūti įtraukti į galutinę filmo versiją.

Filmo kūrimo metu dalyviams buvo sudarytos vienodos galimybės imtis visų rolių.

Darbo aplinka: dalyviai filmuoja ir režisuoja

Reikia paminėti, jog filmavimo procesas plėtojosi projekto eigoje.

Projekto pradžioje prižiūrėtojo vaidmuo buvo ganėtinai svarbus, jis atliko dalį filmavimų; tačiau projekto eigoje grupės nariai ėmė rodyti daugiau iniciatyvos, jie tapo aktyvesni.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad filmavo daugiausia tie grupės nariai, kurie dažnai rodė norą padaryti daugiau nei iš pradžių planuota. Jie tęsė filmavimus ir pasibaigus sutartam grupės darbo laikui.

Šie „namų darbai“ vėliau buvo rodomi kitiems grupės nariams, jie buvo aptariami diskusijose, o galiausiai – ir įtraukti į galutinę filmo versiją.

Filmuotos medžiagos peržiūra

Projekto metu siekta surengti kaip įmanoma daugiau filmuotos medžiagos peržiūrų, kadangi ši VKK metodo dalis yra be galo reikšminga. Dėl logistinių priežasčių bei laiko ribotumo filmuotos medžiagos peržiūra vyko pasibaigus filmavimo sesijoms.

Po kiekvienos ar po kelių filmavimo sesijų grupės nariai kartu su prižiūrėtojais peržiūrėdavo nufilmuotą medžiagą. Dažniausiai dalyvių reakcijos buvo ganėtinai emocionalios. Pasirinkta filmo tema nesukėlė dalyviams ypatingai sunkių ar prieštaringų jausmų, tad bendra peržiūrų atmosfera buvo optimistiška ir lengva. Dažniausiai pasitaikanti dalyvių reakcija į filmuotą medžiagą buvo juokas, taigi grupės nariai mėgavosi vėl išgyvendami filmavimo akimirkas.

Peržiūrų metu atsiskleidė tam tikri su privatumu susiję diskutuoti klausimai: kai kurie grupės nariai kategoriškai prašė galutinėje filmo versijoje uždengti jų veidus bei

kitus bruožus, kurių pagalba būtų galima atpažinti nufilmuotą žmogų. Vis dėlto ne visi grupės nariai to reikalavo, kai kurie dalyviai buvo patenkinti būdami matomi.

"Aš turėjau svajonę, ir šios patirties dėka galiu sakyti, kad ją įgyvendinau"

Jungtinė Karalystė

“Prieglobstis yra žmogaus teisė” - VKK suteikiant galimybę pasisakyti pabėgėliams

“Dieve mano, kaip aš galiu nutraukti tą tylą!!!”

Grupė

VKK seminaruose dalyvavo Jungtinėje Karalystėje gyvenančios pabėgėlės moterys, susiduriančios su sunkumais gauti šioje šalyje prieglobstį. Daugelis jų patiria persekiojimą nukreiptą prieš jas kaip moteris, t.y. prievartavimas, priverstinė santuoka, nusikaltimai prieš jų garbę bei prekyba žmonėmis siekiant įtraukti į priverstinę prostituciją. Grupės moterų amžius bei gyvenimo patirtis yra skirtinga, skiriasi ir tai, kiek laiko jos jau praleido būdamos Jungtinėje Karalystėje bei jų anglų kalbos įgūdžių lygis. Dalis grupės narių anglų kalba sklandžiai, tuo tarpu kitos vargiai surezga sakinį. Dalyvės atvyko į JK iš tokių šalių kaip Kenija, Uganda, Iranas, Irakas, Pietų Amerika, Etiopija, Sudanas, Afganistanas, Sirija, Libanas, taip pat kelios buvo kilusios iš Eritrėjos. Šios moterys nenoriai įsisavina prevencinę medicininę pagalbą, joms būdingi psichikos sveikatos sutrikimai, tokie kaip potrauminis stresas, depresija bei nerimas.

Prižiūrėtojas/lektorius/video kūrėjas

Šios grupės prižiūrėtoja yra VKK proceso ekspertė: ji dirbo „InsightShare“ organizacijoje (reikšmingiausia VKK naudojanti organizacija) laisvai samdoma filmų kūrėja bei vizualine antropologe, o nuo 2007 m. – vyresniąja prižiūrėtoja. Magistro kvalifikacijos baigiamajam darbui ji sukūrė filmą apie įvairių kartų bengalų tautybės žmones, gyvenančius Londone. Su „InsightShare“ organizacija ji dalyvavo projektuose Azijoje, Afrikoje ir Europoje, kur įgijo darbo patirties su įvairiomis grupėmis, taip pat ir su moterimis, jaunimu, žemdirbiais tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Ji itin domisi moterų tematika ir jau ne viename projekte yra dirbusi su keliomis moterų, imigravusių į JK, grupėmis siekdama joms padėti sustiprinti pasitikėjimo savimi, kalbos mokymosi įgūdžius bei nagrinėjant integracijos galimybes ir sunkumus.

Mikroklimatas laboratorijos pradžioje ir grupės formavimo metodologija

Siekdama paspartinti grupės formavimo bei dalyvių susipažinimo procesą, prižiūrėtoja projektą pradėjo žaidimu, kuris dalyviams palengvino įsiminti vieni kitų vardus. Tuomet ji pristatė siūlomą projekto eigos grafiką, panaudodama vaizdinę medžiagą, paaiškinančią bei palengvinančią suprasti projekto eigą. Į pristatymą įtraukti paaiškinimai apie VKK atsiradimo istoriją, filmo kūrimo tikslą bei kokia yra tikslinė šio filmo auditorija. Visi grupės nariai pasirašė sutikimo dalyvauti projekte formą. Grupės nariai padarė plakatą „Klysti yra nuostabu“, taip parodydami, kad sutinka dalyvavimą projekte vertinti iš mokymosi perspektyvos, priimdami savo klaidas tam, kad galėtų iš jų pasimokyti. Visa tai padėjo grupės narėms laisviau jaustis mokantis naudotis video įranga bei nebijoti ją išbandyti.

Visų veiklų tikslas buvo grupės formavimas, veiklos buvo interaktyvios ir jų metu buvo naudojami įvairūs mokymosi metodai. Pavyzdžiui, filmavimas mažose grupėse kaip fizinė ir grupės formavimo veikla, po to peržiūrint filmuotą medžiagą ir išreiškiant su savimi bei su kitais susijusius jausmus (refleksija).

Grupės pasirinktas pasakojimas/pasakojimai

Dalies sesijų metu buvo žaidžiami žaidimai bei atliekamos užduotys, kurių tikslas – praktika ugdant technines žinias bei mokymasis dirbti grupėje. Šie užsiėmimai buvo pagrįsti ne kalbėjimu, bet linksmomis veiklomis mokantis drauge, jie buvo smagūs ir malonūs, tad moterys turėjo galimybę mėgautis dirbdamos tiek visos kartu, tiek ir mažesnėmis grupėmis. Kitos sesijos metu dalyvės diskutavo, apie ką turėtų būti jų kuriamas filmas, dalis veiklų buvo skirta padėti joms suprasti numanomą filmo auditoriją dar iki siužeto linijos sukūrimo. Grupė jau buvo apsisprendusi filmą kurti apie siekiančių prieglobsčio JK moterų skurdo problemas. Taigi, veiklų tikslas buvo sutelkti dėmesį ir išgirsti dalyvių pasakojimus būtent šia tematika.

Gyvoji VKK laboratorija

Filmavimo kameros naudojimas

Siekdama supažindinti dalyves su filmavimo įranga ir geriau pažinti vienai kitą, prižiūrėtoja pasitelkė į pagalbą įvairius žaidimus. Grupė atliko tokias užduotis: Vardų žaidimas – video kamera perduodama vis kitam žmogui, kaskart filmuojant kitą grupės narę: prižiūrėtoja išmoko pirmąją dalyvę, ji – kitą grupės narę, ir t.t. Prašoma pasakyti savo vardą ir papasakoti ką nors apie save.

Filmuotos medžiagos peržiūra – vyksta naudojant projektorių ir garso kolonėles. Moterų buvo klausama, kaip jos jautėsi būdamos priešais video kamerą ir už jos? Ką jos jautė matydamos save? Tai buvo galimybė grupės narėms pasidalinti nerimu ir susijaudinimu bei padėti viena kitai pirmą kartą bandant filmuoti. Nagrinėta, kas joms patiko, o ką kitą kartą darytų jau kitaip?

(Ko išmokta: kaip laikyti bei įjungti video kamerą, prijungti mikrofoną bei ausines, kaip šviesa įtakoja vaizdą, kaip fiksuojamas garsas, ar gražiau atrodo, kai kadre matosi daugiau žmonių, ar tik vienas, kokią įtaką turi fonas, kaip stabiliai laikyti video kamerą).

Rodyk ir kalbėk – grupės padalinimas į tris komandas, kurios išėjusios iš patalpos 10 minučių ką nors filmuoja, kiekvienai suteikiama galimybė ir filmuoti, ir kalbėti, tuomet grįžtama.

Techninio mokymosi akimirkas prižiūrėtoja užfiksavo atvirutėse. Tai sukėlė daug juoko ir buvo mėgaujamosi mokantis iš klaidų.

Rolės grupėje: vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas

Visų žaidimų ir užduočių metu nuolat buvo keičiamasi vaidmenimis, o prižiūrėtoja užtikrino, jog kiekviena dalyvė turėtų galimybę ir filmuoti, ir kalbėti, kai ji filmuojama. Filmo planavimo metu prižiūrėtoja pasirūpino, kad norinčioms papasakoti savo istoriją būtų suteikta ši galimybė, o kitos grupės narės jas palaikytų ir prisidėtų kuriant filmą. Grupėje buvo kelios moterys, nenorėjusios rodyti savo veidų. Jų dalyvavimas buvo užtikrintas peržiūrų metu bei į galutinį filmą įtraukiant jų pasisakymų garso, o ne vaizdo įrašus, taip pat joms buvo suteikta galimybė filmuoti. Buvo sudėtinga užtikrinti tolygų visų moterų dalyvavimą įvairiais vaidmenimis, kadangi jų lankomumas įvadinėse įgūdžių lavinimo sesijose buvo nevienodas. Be to, skyrėsi ir jų norai dėl įsitraukimo į projektą lygio.

Grupėje buvo keletas moterų, kurios nenorėjo būti matomos vaizdo įrašė. Tokio sprendimo priežastys buvo įvairios, tačiau galima teigti, jog dažniausiai tokį sprendimą lėmė baimė pačioms tapti persekiojamoms arba baimė atkreipti tokį dėmesį į savo šeimas; taip pat nenorėta filmuotis ir dėl tolimesnių giminių, likusių jų gimtojoje šalyje. Projekto dalyvės galėjo tarpusavyje pasidalinti tokiais savo nuogastavimais, padrašinti viena kitą, tad ši baimė projekto eigoje kiek atslūgo.

Prižiūrėtoja taip pat vedė individualius pokalbius su tomis grupės narėmis, kurios nebuvo tikros dėl savo noro dalyvauti. Prižiūrėtojai negalint to padaryti, šios veiklos ėmėsi kitos.

Darbo aplinka: dalyviai filmuoja ir režisuoja

Filmo siužeto linija buvo taip apgalvota, kad būtų įtraukti moterų, kurios norėjo papasakoti savo asmeninę istoriją, pasakojimai. Kitos scenos filmuotos „ad hoc“ būdu, kadangi planuota sekti moteris jų vizito parlamente metu, susitinkant su JK Parlamento nariu.

Prižiūrėtoja pati filmavo tik tokiais atvejais, kai grupės narės norėjo visos būti viename kadre ir daugiau nebuvo ką pasitelkti į pagalbą. Pavyzdžiui, tokios aplinkybės kelis kartus buvo vizito į Parlamentą metu.

Filmuotos medžiagos peržiūra

Kasdien, išskyrus vizito į Parlamentą dieną, po filmavimų grupė peržiūrėdavo medžiagą. Moterys popieriuje pavaizduodavo skirtingus poskyrius, sukurdavo popierinį montažą, o aptarusios, ko dar trūksta, filmavo trūkstamas dalis. Dalis grupės narių vertino istorijos diversiškumą, kurį filmui suteikė kelių žmonių skirtingos patirties istorijos. Kitoms atrodė, jog dėl to žinia, kurią perteikia filmas, nėra pakankamai išreikšta. Grupė vieningai pritarė, jog tai gera priemonė skatinti sąmoningumą ir jos galėtų supažindinti su juo ir kitas moterų grupes.

Filmą suredagavus visai dalyvių grupei, jį baigė montuoti prižiūrėtoja, ir parodė galutinį rezultatą dalyvėms, kad gautų jų pritarimą viešam filmo demonstravimui. Paskutinės sesijos metu žiūrėjome filmą ir klausėme savęs, ar žinia, kurią norime paskelbti, yra aiški? Ar dar galime ją išreikšti aiškiau? Galbūt dar reikia ką pridurti? Grupės narės kartu sugalvojo pavadinimą, parinko muziką, taip pat įtraukė keletą kadru, kurių jų nuomone trūko. Taip pat viena moteris, kuri iki tol nebuvo įtraukta į filmą, trumpai reziūmavo istoriją. Grupė diskutavo, ar nurodyti šalis, iš kurių kilusios projekto dalyvės. Nors kai kurios moterys norėjo nurodyti šią informaciją, tačiau kitos nesijautė dėl to saugiai, bijodamos, kad Jungtinėje Karalystėje yra daug šnipų, galinčių jas susekti bei deportuoti, taip pat sukelti pavojų grupės narių šeimoms ir draugams.

Visos grupės moterys nustebusios džiaugėsi, kaip sustiprėjo jų pasitikėjimas savimi, galimybė atvirai pasisakyti bei kovoti už save. Pasiekusios tokį pasitikėjimo savimi lygį, jos galėjo atvirai papasakoti savo asmenines istorijas JK Parlamento nariui. Tai itin reikšminga, kadangi moterys paprastai yra linkusios kalbėti bendrinėmis frazėmis nei dalintis savo asmenine patirtimi. Tačiau netgi Parlamento atstovas pabrėžė, kokios svarbios yra asmeninės istorijos, kurios geriau atspindi esamą situaciją ir siekiant parodyti realų poreikį imtis veiksmų šiai situacijai spręsti.

Projekte dalyvavusios moterys išmoko dirbti kartu, dalintis idėjomis; jos sugebėjo sukurti palaikančią atmosferą ir paskatinti moteris dalintis jų istorijomis. Taip pat prižiūrėtoja inicijavo sesiją, kurios metu padėjo moterims suvaidinti oficialų susitikimą. Sesijos metu buvo aiškinamasi tokių susitikimų tikslai, kas kuriuo metu turi kalbėti, kas ir kaip turėtų susitikimą filmuoti. Tai padėjo moterims suvokti, kaip kontroliuoti situaciją susitikimo metu bei sugebėti išsakyti savo nuomonę.

*"Pažiūrėjusi šį filmą manau, kad jis yra be galo išraiškingas
ir mes turėtume labai didžiuotis savimi bei tęsti kovą
už siekiančių prieglobsčio moterų teises visame pasaulyje:
mes pradėsime šią kovą čia!"*

Italija

"Kai mano kaimynystėje buvo gera gyventi" – individualūs prisiminimai kolektyvinėje atmintyje

"Ar šis metodas gali atgaivinti mano prisiminimus apie šias apylinkes, ar video juostoje įmanoma užfiksuoti ir perteikti juos mūsų vaikaičiams?"

Grupė

Šios grupės dalyvius atrinko Città di Castello miesto savivaldybės socialinių paslaugų skyrius. Grupės tema pasufleravo, jog dalyviai turėtų būti senyvo amžiaus žmonės, gyvenantys istoriniame miesto rajone. Rajonas, apie kurį kalbame, kadaise buvo itin gyvybingas, tačiau dabartiniais laikais šioms apylinkėms gresia socialinė atskirtis. Suaugusieji šiame rajone gyvena socialinėje izoliacijoje dėl nepakankamų sąlygų atvykti į socialinių veiklų vietas. Senoliai ėmė jausti socialinės komunikacijos bei grįžtamojo ryšio trūkumą.

Prižiūrėtojas/lektorius/video kūrėjas

Projekto procesą prižiūrėjo suaugusiųjų švietimo ekspertas, socialinis operatorius bei keli filmų kūrimo specialistai.

Prižiūrėtojai nusprendė į procesą taip pat įtraukti ir vietines organizacijas (palaikančias vietinius gyventojus, jos vadinamos „pro-loco“), kurių pagrindinis veiklos tikslas yra remti bei išsaugoti vietines apylinkes. Šios organizacijos kasdien palaikė kontaktą su VKK laboratorijoje dalyvaujančiais grupės nariais ir be kitų užduočių jų veikla buvo orientuota į senyvo amžiaus žmonių socialinę integraciją.

Mikroklimas laboratorijos pradžioje ir grupės formavimo metodologija

Visi grupės nariai pažinojo vieni kitus dar iki projekto pradžios, jie visi jautė izoliaciją ir nematė jokių socializacijos galimybių. Daugelis dalyvių artimai nebebendruoja su šeimos nariais (jų sūnūs bei dukros dažnu atveju gyvena toli ir aplankyti tėvų atvyksta tik retais atvejais). Kai kurie grupės nariai yra našlės ar našliai. Dauguma grupės narių yra patyrę itin negatyvių periodų, kurie sutrikdė jų asmeninį vystymąsi. Grupės narius vienijo samprata, jog geriausia jų gyvenimo dalis jau buvo toli praeityje ir jokia socializacija nebeįmanoma toje aplinkoje, kurioje jie dabar gyvena. Viena iš priežasčių

yra ta, jog dauguma vietovėje gyvenančių šeimų yra ne vietinės, o atvykusios iš kitur, tad senoji karta juos laikė „įsibrovėliais“.

Kai kurie dalyviai jautėsi nepatogiai būdami grupėje ir kalbėdami priešais kitus.

Grupė nebuvo homogeninė, jos nariai skyrėsi socialine kilme, socialine klase, kultūros bei išsilavinimo lygiu.

Siekiant sukurti ryšį tarp grupės narių, buvo nuspręsta, jog susipažinimui kiekvienas narys papasakos savo istoriją (lyg trumpą autobiografiją), o ne prisistatys kaip būtų įprasta. Prižiūrėtojas nusprendė šio susitikimo metu leisti jiems kalbėti nefilmuojant. Po prisistatymų filmo kūrėjai atnešė video kamerą ir paprašė dalyvių papasakoti, kaip jų nuomone yra sudėtinga ja naudotis! Kai kuriems grupės nariams buvo tekę anksčiau naudotis video kamera, tačiau daugumai tai buvo „itin sudėtinga mašina“, skirta naudotis jaunesniems vartotojams.

Grupės pasirinktas pasakojimas/pasakojimai

Visus grupės dalyvius vienijo socialinės izoliacijos problema; dauguma jų teigė, kad jų gyvenamoji vietovė „nebe tokia, kokia būdavo anksčiau“. „Anksčiau“ jie turėjo galimybių bei vietų, skirtų bendriems susitikimams ir socialiniams susibūrimams.

Grupės nariai nusprendė atkurti vietovės identitetą iš naujo atrasdami apylinkes, taip papasakodami jaunesnei kartai apie tai, kaip jie gyveno čia anksčiau.

Dalyviai taip pat sutarė filmuoti apylinkes pasakodami istorijas apie tas vietas bei dar visai neseniai ten gyvenusius žmones.

Gyvoji VKK laboratorija

Filmavimo kameros naudojimas

Pirmasis bandymas buvo labai nemalonus ir pavojingas. Dalyviams niekad nebuvo tekę naudotis video kamera, vos keli jų anksčiau yra fotografavę išmaniuoju telefonu. Ir netikėtai jie turi filmuoti kažką apie save, pasakoti istorijas.

Dalyviams kiek pramokus naudotis video kamera, prižiūrėtojai pasiūlė veiklą, sukurtą remiantis „vardų žaidimu“: visi dalyviai susėdo prie apskrito stalo ir vienas paskui kitą filmavo kurį nors grupės narį, prašydami papasakoti juokingą istoriją, nutikusią jiems gyvenant šiose vietovėse.

Dauguma grupės narių šiuos pasakojimus pradėjo žodžiais „kai aš buvau dar vaikas, arba berniukas/mergaitė“

Po šios užduoties grupė pradėjo mėgautis video kamera, jie ėmė filmuoti beveik viską aplinkui, taip parodydami, jog jiems smagu laikyti video kamerą rankose.

Rolės grupėje: vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas

Kiekvienas dalyvis pasakojo ne tik istorijas apie gyvenimą šiose vietovėse praeityje, tačiau taip pat ir apie sudėtingą dabartį. Kai kurie grupės nariai nenorėjo būti filmuojami, tad su kitais nariais jie pasakojimais dalijosi tik VKK laboratorijų metu.

Daugumai dalyvių buvo sudėtinga „atlikti vaidmenį“, jiems priimtinau vadintis istoriju, kuriomis naujoms kartoms perduodami pasakojimai apie vietovę, „gidais“. Prižiūrėtojai perėmė šį terminą ir jo apibrėžimą.

Darbo aplinka: dalyviai filmuoja ir režisuoja

Grupės nariams priėmus sprendimą dėl VKK turinio, buvo sudėtinga juos priprašyti vėl naudotis video kamera, tad prižiūrėtojas turėjo mėginti juos įkalbinti vėl tai pabandyti ir mėgautis filmavimu. Po pirmųjų bandymų ir „kelionių“ po apylinkes, dienos pabaigoje dalyviai netgi „grūmėsi“ dėl video kameros. Pastebėta tendencija, jog grupės narės buvo drovesnės, nei nariai vyrai. Kai kurie jų netgi prašė leisti pasinaudoti video kamera ir pasibaigus laboratorijoms. Grupė keliavo po tris pasirinktus rajonus: kiekviena grupė prieš išvykstant nusprendė, kur keliaus ir su kuo susitiks.

Scenarijus nebuvo galutinis, o prižiūrėtojai prašė trumpai aprašyti esminius dienos istorijos bruožus, jie apibendrino diskusiją.

Remdamiesi grupės narių autobiografijomis ir jų atsiminimais, prižiūrėtojai bandė apibūdinti minčių srautus, taip siekdami atgaivinti kuo daugiau prisiminimų.

Filmuotos medžiagos peržiūra

Vietoje to, kad filmavimo metu grupė nuolat peržiūrėtų trumpus vaizdo įrašus, dalyviai paskyrė kelias darbo sesijas, kurių metu iš pradžių peržiūrėjo visą nufilmuotą medžiagą, o vėliau – pirmas redaguotas scenas ir galiausiai jie kartu peržiūrėjo galutinę filmo versiją.

Matyti save ekrane grupės nariams buvo reikšminga patirtis. Jie visi buvo sujaudinti bei didžiavosi tuo, ką nufilmavo ir ką filmavimo metu pasakė.

Filmuota medžiaga peržiūrų metu sukėlė karštų diskusijų, be galo naudingų filmui. Šios diskusijos suteikė galimybę dalyviams apsiukeisti nuomonėmis, bendradarbiauti vieniems su kitais ir ieškoti kompromisų. Grupės narių indėlis į filmą bei suvokimas,

kad kiekvieno nuomonė yra svarbi, suteikė jiems pasitikėjimo savimi. Dalyviai taip pat turėjo galimybę pažvelgti kitaip į faktus, kuriuos prisiminė, taip atrasdami įvykių priežastis, suprasdami įvykių formas bei eigą.

Tokiu būdu individualių prisiminimų dėka buvo atskleista kolektyvinė atmintis, kurioje vis dar išlieka ryškūs atskiri bruožai. Grupės nariai sukūrė portretą, atsiskleidžiantį laiko tėkmėje: praeities vaizdai leido grupei atpažinti save per filmuotų vaizdų tęstinumą. Projekto pabaigoje, žvelgdami į savo praeitį, grupės nariai jautėsi stipresni, tapo sąmoningesni savo identiteto laike atžvilgiu.

"Aš taip didžiuojuosi mūsų darbu!!! Šis filmas yra tiltas tarp mūsų ir jaunosios kartos".

"Po dalyvavimo VKK, aš beveik nuolat naudojuosi video kamera ir esu dažnai kviečiamas dalyvauti pažįstamų šventėse, kurių metu filmuoju bei kuriu trumpus video filmus aplinkinėse vietovėse gyvenantiems šeimos nariams bei draugams"

Riccardo, 79 m.

Vokietija

"Tarp pasaulių" – imigrantų žmonių iš Turkijos istorijos

*"Aš vis laukiau, laukiau ir laukiau... Bet nieko neįvyko!
Mano vyras vis kartojo, kad ketina vežtis ir mane kartu, tačiau kada? Jau trejus metus
gyvenu viena! Jau maniau, kad daugiau nebeištversiu! "*

Grupė

Grupę sudarė imigrantės iš Turkijos. Grupė dirbo gimtąja narių kalba; to tikslas – sukurti mikroklimatą, kuriame dalyvės galėtų pasitikėti vienos kitomis, laisvai dalintis savo patirtimis bei problemomis, ištrūkti iš jas varžančios izoliacijos bei kartu rasti sprendimus iškilusiems sunkumams. Grupės narių amžius siekė nuo 18 iki 65 metų: vyresnės projekto dalyvės buvo pensininkės, anksčiau dirbusios pardavėjomis, virėjomis, valytojomis, ar buvo namų šeimininkėmis; jaunesnės kartos atstovės projekte yra namų šeimininkės, pardavėjos, viena dalyvė dirba mokytoja, taip pat dalyvavo viena studentė.

Visų dalyvių gyvenimiška patirtis yra skirtinga, tačiau jas visas vienija tai, kad į Vokietiją moterys atsikraustė gyventi iš Turkijos. Visos jos atvyko čia skirtingu metu; pirmoji darbininkų banga atkeliavo į Vokietiją XX a. 6-ajame ir 7-ajame dešimtmečiais, antroji karta – jų vaikai – gimė jau šioje šalyje, o trečioji karta – tai šių imigrantų vaikaičiai. Sunkumai, su kuriais susiduriama, skiriasi priklausomai nuo to, kuriai kartą moteris atstovauja. Vis dėlto jas visas vienija nedarbo problema, vietinės kalbos nemokėjimas bei socializacijos su vokiečių bendruomene trūkumas. Vyresnės kartos atstovėms taip pat kyla sunkumų dėl to, jog dar gyvendamos Turkijoje jos nelankė mokyklos, tad yra neraštingos bei neturi kvalifikacijos tinkamam darbui gauti. Tuo tarpu jaunesnės kartos atstovėms, užaugusioms jau Vokietijoje, integruotis yra lengviau, jos jaučiasi esančios vokiečių bendruomenės narėmis. Nepaisant to jau mokykloje, o vėliau – ir darbo rinkoje, jos susiduria su išankstiniu priešišku nusistatymu.

Šios moterys jaučia, jog vis dar yra vertinamos kaip „vargšės imigrantės“, negalinčios nieko nuveikti; tačiau situacija toli gražu nėra tokia. Filmo kūrimo idėja buvo sutikta be galo entuziastingai, kadangi grupės narių manymu žmonės apie jas žino gerokai per mažai; jie neįsivaizduoja, ką šioms moterims yra tekę patirti, kokį ilgą kelią joms teko įveikti, kaip toli jos pažengė ir ką jos sugeba. Žmonės daug kalba apie

darbininkus, atvykusius į Vokietiją, tačiau ar nepamirštamos Turkijoje likusios jų žmonos, kurios tik po kelerių metų atsekė paskui sutuoktinius į šią šalį? Kaip jos susitaikė su pokyčiais? Grupės narės norėjo parodyti į kitą šalį atvykusio darbininko gyvenimo istoriją žvelgiant iš naujos perspektyvos, būtent moters akimis. Dalyvės norėjo parodyti, kokios stiprios ir patyrusios jos yra.

Prižiūrėtojas/lektorius/ video kūrėjas

Laboratorijos prižiūrėtojais buvo du socialiniai darbuotojai ir VKK ekspertė (VKK įmonės „mano požiūris“ Kiolne, Vokietijoje, įkūrėja ir vadovė). VKK ekspertė turi jau 7 metų darbo šiuo metodu patirtį, nors savo veiklos pradžioje ji net nežinojo, kad šis metodas vadinamas video kūrimu kartu. VKK metodą ji daugiausiai taiko socialiniame darbe, dažniausiai dirbdama su jaunuoliais iki 25 metų, tačiau taip pat ir su suaugusiais. VKK prižiūrėtojams itin svarbu nusibrėžti tikslus atsižvelgiant į dalyvių poreikius, tačiau prižiūrėtojai negali pradėti darbo jau numatę būsimo filmo koncepciją. Sprendimus priima patys dalyviai, atsižvelgdami į tai, kaip projekto eigoje rutuliojasi įvykiai.

Dėl šių priežasčių VKK projekto tikslas yra inicijuoti tokius procesus:

- kūrybiška savo paties istorijos ir socialinių aplinkybių analizė
- vidinis savęs ugdymas
- socialinių įgūdžių stiprinimas
- išankstinio nusistatymo griovimas komunikacijos pagalba
- požiūrių kaita
- dialogas ir supratimas tarp supriešintų ir konfliktuojančių grupių
- tikslus problemos apibrėžimas bei jos išviešinimas

Mikroklimas laboratorijos pradžioje ir grupės formavimo metodologija

Grupės narės pažinojo viena kitą dar iki projekto pradžios. Dalyvės buvo labai susidomėjusios galimybe pačioms sukurti filmą, tad visa grupė nuo pat pradžios buvo itin motyvuota. Projektą moterys pradėjo kartu pagamindamos gausius turkiškus pusryčius (kuriuos ir suvalgė). Tuomet grupės narės pažaidė kelis žaidimus, kurie padeda rasti visas dalyves vienijančias idėjas (taip-ne-galbūt, imti vienai iš kitos interviu, minčių srautas, dalijimasis patirtimis, dainavimas bei šokis). Dalyvių įsitraukimas į veiklą buvo akivaizdus, tad prižiūrėtojams nereikėjo skirti laiko jų motyvacijai kelti nei projekto pradžioje, nei vėliau.

Grupės pasirinktas pasakojimas/pasakojimai

Grupės narės turėjo aiškia viziją, apie ką jos nori papasakoti pasauliui savo sukurtu filmu, tačiau joms reikėjo laiko ir pagalbos nusprendžiant, kokia forma jos gali pateikti savo pasakojimus bei į kuriuos aspektus jos nori sutelkti dėmesį. Besirenkant temas buvo papasakota gausybė anksčiau nutylėtų istorijų. Dalyvės pačios be galo nustebė supratusios, kad nepaisant to, jog jau ilgą laiką yra pažįstamos, tačiau iki šiol dar nebuvo girdėjusios daugumos jų pasakojimų. Dalyvės buvo itin atviros ir nuoširdžios, dalinosi tiek geromis, tiek ir blogomis patirtimis. Visas idėjas ir pasakojimus prižiūrėtojai užrašė ant lentos, tačiau buvo be galo sunku pasirinkti, kadangi visos istorijos buvo įdomios bei jaudinančios. Grupės narės nebuvo susižavėjusios filmu apie sugalvotą istoriją, jos buvo suinteresuotos dokumentiniu žanru. Visos dalyvės sutiko, kad istorija yra labiausiai tikroviška bei įtikinama tada, kai pasakojama ją išgyvenusio asmens. Taigi, jos sutarė imti interviu iš kiekvienos grupės narės, sutinkančios papasakoti savo istoriją, tuomet atrinkti su bendra tema artimiausiai susijusias pasakojimų dalis ir tuomet susikoncentruoti į filmo kūrimą. Nuolat matant istorijų sąrašą lentoje buvo paprasčiau išskirti svarbiausias mintis ir grupės nars siejančias temas. Labai greitai dalyvės išskyrė centrinę liniją – „Kartos“, bei nusprendė pradėti darbus nuo šios temos. Vyresniosios kartos moterys turėjo daug ką papasakoti apie laikotarpį, kai, jų vyrams išvykus dirbti į Vokietiją, jos vienos liko gyventi Turkijoje ir dar kelerius metus turėjo kantriai laukti, kol galės vykti pas sutuoktinius. Kita centrinė siužeto linija buvo atvykimas į Vokietiją ir pirmosios su šeima bei darbu susijusios patirtys svečioje šalyje. Kita grupės narių išskirta tema – kartų požiūrių, mąstysenos, galimybių ir gyvenimo būdo skirtumai. Kaip buvo anuomet, prieš 30-40 metų, ir kaip yra dabar? Visos grupės narės projekto eigoje akcentavo vieną aspektą: nors jos ir norėjo filme atskleisti sunkumus, su kuriais susidūrė, tačiau netgi dar labiau jos siekė pabrėžti gerąją įvykių pusę ir parodyti, jog tuos sunkumus galima įveikti, o esant dideliame norui ir pasiryžimui, galima susikurti geresnį gyvenimą.

Gyvoji VKK laboratorija

Filmavimo kameros naudojimas

Grupės narės žinią apie galimybę naudotis video kamera sutiko su dideliu džiugesiu. Itin „užsidegusios“ buvo vyresnio amžiaus dalyvės, kurioms iki tol dar nebuvo tekę jos laikyti rankose. Neatrodė, kad moterys būtų išsigandusios nežinomos įrangos, priešingai, jos troško išbandyti kamerą. Vis dėlto grupėje buvo kelios išimtys –

moterys, kurios jautėsi nejaukiai filmuodamos ar filmuojamos. Po bendros įvadinės informacijos apie pagrindines video kameros funkcijas, prižiūrėtojai dalyves padalino į tris mažesnes grupes ir kiekvienas prižiūrėtojas dirbo su viena grupele. Pirma, video kamera buvo perduodama kiekvienai dalyvei, kad visos galėtų apžiūrėti mygtukus, išmoktų kamerą įjungti bei išjungti, filmuojant laikyti ją stabiliai. Vyresnėms moterims reikėjo kiek daugiau laiko priprasti stebėti filmuojamą vaizdą video kameros ekrane, kadangi kamera negali „matyti“ filmuotojo akimis. Visos grupės narės trumpai paklausinėjo kaimynę ir tuomet perdavė video kamerą išmėginti kitai dalyvei. Tuomet grupės narės su dideliu džiugesiu peržiūrėjo ką tik nufilmuotą medžiagą, taip pamažu jos visos atsipalaidavo ir priprato prie minties, jog yra filmuojamos. Kitos užduoties metu prižiūrėtojai prašė grupes pabandyti suvaidinti įvairias emocijas (nuostabą, pyktį, juoką, ir t.t.), o viena grupės narė šiuos bandymus filmavo įvairiomis perspektyvomis (iš viršaus, iš apačios, iš arti bei iš toli). Šios užduoties tikslas buvo pamatyti, kaip perspektyvos įtakoja fiksuojamą vaizdą. Dalyvės visose trijose grupelėse taip pat sužinojo keletą esminių filmavimo „taisiklių“, pavyzdžiui, kad nereikia vaizdo artinti automatine kameros funkcija, reikia naudoti išorinį mikrofoną...

Rolės grupėje: vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas

Susidarė įspūdis, jog vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas įvyko pats savaime. 3-4 moterys natūraliai prisiėmė „organizatorių“ vaidmenis, tuo tarpu didžioji dalis likusių grupės narių buvo pasiruošusios ir labai norėjo būti filmuojamos. Dalyvės sutarė, jog jos visos dalyvaus „už kadro“, kol bus imami interviu, visos uždavinės klausimus, o kartkartėmis interviu pavers diskusija. Filmuojant ir kitas scenas būsimam filmui grupė visad aptardavo, kaip jos nori tą padaryti. Tarp dalyvių nebuvo jokių ginčų dėl vaidmenų pasiskirstymo.

Darbo aplinka: dalyviai filmuoja ir režisuoja

Pagrindinę filmo dalį sudarė interviu su projekto dalyvėmis. Grupės narės drauge išrinko vietą, kur bus imami interviu bei paruošė ją filmavimui. Viena moteris filmavo, tuo tarpu kitos sėdėjo už kameros, priešais filmuojamąją, uždavinėjo jai klausimus bei dalyvavo diskusijoje. Filmuoti šias scenas nebuvo sudėtinga, tad projekto dalyvės galėjo tai daryti pačios.

Kitų scenų filmavimui prižiūrėtojai suderino specialų laiką tiems, kurie turėjo dalyvauti tos scenos filmavime. Pavyzdžiui, kelios grupės narės vieną šeštadienį susitiko Dortmund Hörde traukinių stotyje nufilmuoti „atvykimo traukiniu“ sceną; taip pat

buvo paskirtas laikas ir vieta „pusryčių ruošimo“ scenai Westfallen parke. Grupė taip pat filmavo skaitymo, dainavimo, muzikavimo scenas.

Viso projekto metu dalyvės išlaikė aukštą motyvaciją. Prižiūrėtojus jos nustebino ne tik savo atvirumu bei nuoširdumu diskutuojant tokiomis sudėtingomis temomis, bet ir išlikdamos pozityviai nusiteikusios nepaisant tragedijų bei itin sunkių laikotarpių, kuriuos išgyveno. Moterys buvo itin entuziastingos galėdamos viešai papasakoti savo istorijas, būti išgirstos žmonių, kurie taip mažai apie jas žino.

Filmuotos medžiagos peržiūra

Filmavimo metu ne tik vyko trumpos filmuotos medžiagos peržiūros; tam tikslui buvo paskirti dar du susitikimai: pirmojo metu buvo peržiūrėta visa nufilmuota medžiaga, o antrojo susitikimo metu peržiūrėtos scenos po pirmųjų video medžiagos redakcijų. Taip pat projekto pabaigoje visiems būnant kartu peržiūrėta ir galutinė filmo versija.

Grupės narėms buvo reikšminga pamatyti save ekrane. Pirmomis akimirkomis jos visos jaudinosi ir buvo kiek susigėdusios, tačiau taip pat didžiavosi tuo, ką nufilmavo ir ką pasakė, kol buvo filmuojamos. Filmuota medžiaga peržiūrų metu sukėlė karštų diskusijų, itin reikšmingų filmui (pavyzdžiui, ar dalyvė turėtų dėvėti galvos apdangalą, kai ji filmuojama, ar ne?; taip pat ar galima filme taip atvirai vaizduoti šeimos narių konfliktą?). Šios diskusijos suteikė galimybę dalyvėms išsakyti savo nuomonę, bendradarbiauti tarpusavyje bei ieškoti kompromisų. Grupės narių indėlis į filmą bei suvokimas, kad kiekvieno nuomonė yra svarbi, suteikė joms pasitikėjimo savimi.

Projekto dalyvės ne tik įgijo techninių žinių, jos taip pat daug sužinojo apie save bei apie kitas grupės nares. Moterys pasidalijo savo patirtimi, požiūriais ir nuomonėmis, jos aptarė visoms aktualius klausimus. Taip pat dalyvės išmoko susidūrusios su iššūkiu dirbti komandoje, bendradarbiauti, pasiekti kompromisą, išklaudyti bei kartu priimti sprendimą. Dar vienas dalyvių pasiektas rezultatas – tai jų bendro darbo vaisius, kuriuo jos visos itin didžiuojasi; filmas, kuriuo jos gali pradėti dialogą tiek savo bendruomenėje, tiek su platesne publika.

"Galbūt žmonėms yra tekę girdėti istorijas apie vyrus, atvažiavusius iš Turkijos į Vokietiją ieškoti darbo ir geresnio gyvenimo...

tačiau kaip jų žmonos, likusios Turkijoje ir tik po kelerių metų išvykusios pas sutuoktinius?

Kiek laiškų mes esame parašę, kiek sunkumų turėjome įveikti, su kokiais vargais turėjome kovoti ir kaip sudėtinga mums buvo vykti į Vokietiją!"

Ispanija

“Pabandykime dar kartą” – motyvacija rasti naują darbą bei pradėti gyvenimą iš naujo

“Tik išgyvenęs nedarbą žmogus supranta, koks sunkus yra bedarbio gyvenimas”

Grupė

Grupės dalyviai buvo atrinkti iš „AEDL“ (Vietinės darbo ir plėtros agentų) sąrašo; tai tinklas, padedantis darbo rinkoje vietos nerandantiems suaugusiesiems.

Atrankos kriterijai buvo šie: vyresnis nei 30 metų amžius, ilgalaikė bedarbystė.

Grupė buvo suformuota iš 45-55 metų amžiaus suaugusiųjų, ilgą laiką esančių bedarbiais, gaunančių nedideles lėšas bei dėl nepasitikėjimo savimi susiduriančių su sunkumais įsidarbinti. Grupę vienijantis bruožas – ryžto pakeisti savo esamą situaciją trūkumas, menki asmenybės gabumai parodyti savo stipriąsias puses; tai asmenys, neturintys gabumų suvaldyti savo nusivylimą, jiems būdingos menkos socialinės ir santykių kompetencijos, žemas emocinis balansas. Dėl šių priežasčių tokie žmonės turi itin menkas galimybes pasiekti sėkmę darbo rinkoje.

Prižiūrėtojas/lektorius/ video kūrėjas

VKK procesą prižiūrėjo sociologas, psichologas (abu specialistai, turintys kelių metų profesionalios grupinės terapijos, psichodramos metodo taikymo bei pagalbos teikimo aktyviai ieškant darbo patirtį) ir VKK ekspertas, turintis gilių žinių kaip derinti filmo kūrimo ir terapijos procesus.

Mikroklimas laboratorijos pradžioje ir grupės formavimo metodologija

Grupės dalyviai iki projekto pradžios nepažinojo vienas kito, tačiau juos visus siejo keli bendri bruožai: emocionali prigimtis, nusivylimas, gėda, pyktis, bejėgiškumas, neviltis, pasipiktinimas bei nepasitikėjimas savimi. Visos šios emocijos kliudė sklandžiai vystyti VKK veiklas, kadangi pagrindinis dalyvių siekis buvo rasti darbą.

Skirtingi dalyvių įgūdžiai ir kompetencijos suskaidė grupę, ir nors dėl to nekilo konfliktiškų situacijų, tačiau tai sumažino grupės motyvaciją.

Siekdami sukurti ryšį tarp grupės narių, visi dalyviai prisistatė papasakodami kitiems apie savo gyvenimą.

Šios užduoties metu prižiūrėtojams paaiškėjo, kad pagrindinė dalyvių problema (bedarbystė) paveikė jų prisistatymus labiau, nei tikėtasi. Taigi, prižiūrėtojai nusprendė artėjančių sesijų metu dirbti dviem lygmenimis:

- pasitikėjimo savimi/savęs pažinimo ir empatijos skatinimas: kiekvienas dalyvis turėjo pasistengti perduoti partneriui teigiamą žinią. Tokia metodika, kai kiekvienas dalyvis turi apibūdinti jo gyvenime pasiektą sėkmę, vadinama „sėkmės grandine“
- ryšio tarp grupės narių kūrimas: komandos formavimui naudojama „veidrodžio“ technika bei video kamera; filmuojamas grupės narys pasakoja apie savo gyvenimo patirtis, prisistato, apibūdina savo baimes, viltis bei pasako, ką kiekvienas jų gali suteikti kitiems. Šios užduoties tikslas buvo pasitelkiant kognityvinę restruktūrizacijos grandinę sužinoti pasitikėjimo savimi lygį, priversti dalyvius pamatyti, kaip jų mintys apie save gali įtakoti jų kasdieninę realybę.

Grupės pasirinktas pasakojimas/pasakojimai

Grupės narius vienija ilgalaikės bedarbystės patirtis; taigi, visos siūlomos temos buvo susijusios su „darbu“.

Norint pasirinkti siužeto temą, buvo surengta idėjų kūrimo sesija, kurios metu kiekvienas dalyvis pasiūlė jiems aktualią interesų sritį. Sesijos pabaigoje grupės dalyviai nusprendė panaudoti šią patirtį filme parodant savo vertę ir pabrėžiant, jog 40-50 metų amžiaus žmonės vis dar turi gabumų, reikalingų įsitraukti į darbo rinką.

Norėdami atskleisti šią temą, grupės nariai siekė parodyti tikrąją darbo Ispanijoje ieškančių žmonių situaciją, įtraukdami į pasakojimą ir pramonines sritis, kuriose veikia daug uždarų įmonių. Filme užfiksuotos scenos, kaip atrodo darbo ieškančio žmogaus diena: kelionė į Ispanijos darbo biržą, laikraščiuose, internete, įdarbinimo agentūrose skelbiamų laisvų darbo vietų peržiūra, ir t.t., visada tikintis rasti naują darbą ir gyvenimą pakreipti kita linkme.

Gyvoji VKK laboratorija: keturios VKK proceso fazės

Filmavimo kameros naudojimas

Dalyviams anksčiau nebuvo tekę naudotis video kamera, vos keli iš jų naudojo mobiliuoju telefonu. Nepaisant to, pirmasis patyrimas buvo spontaniškas: dalyviai patys pasiėmė video kamerą, bandė paaiškinti vieni kitiems pagrindines šios „naujos mašinos“ funkcijas.

Tuomet prižiūrėtojai pasiūlė „naują žaidimą“ ir visai netrukus grupės nariai ėmė filmuoti vienas kitą bei peržiūrėti nufilmuotą medžiagą. Tai buvo jiems galimybė aptarti problemas bei nesėkmes filmuojant. Šios filmavimo sesijos metu prižiūrėtojai, siekdami pagerinti grupės narių gebėjimą naudotis video kamera, supažindino dalyvius su paprasčiausiomis techninėmis ir vaidybos koncepcijomis, tokiomis kaip kompozicija, apšvietimas, skirtingi kadru tipai, garsas, kameros judėjimas, vaizdo priartinimas, filmavimas kampu ir t.t. Šias žinias papildė praktiniai filmavimo pratimai, filmuotos medžiagos peržiūra ir vertinimas.

Rolės grupėje: vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas

Projekto pradžioje dauguma grupės narių norėjo filmuoti, ir tik nedaugelis buvo aktorais: jie gėdijosi filmuojami, bijojo išreikšti save viešumoje. Veikla paspartėjo vienam iš dalyvių pradėjus vaidinti darbo ieškantį bedarbi, ir netrukus kiti grupės nariai įsitraukė į šį filmavimo procesą.

Vyriškų bruožų turinčios moterys itin nenorėjo vaidinti prieš kamerą, tad jos į filmavimą įsitraukė paskutinės. Vis dėlto po kelių bandymų jos priprato prie kameros ir moterys ėmė mėgautis šia patirtimi. Grupės nariai, kuriems geriau sekėsi vaidinti priešais video kamerą, paskatino dalyvauti ir kitus bei atlikti savo vaidmenis.

Darbo aplinka: dalyviai filmuoja ir režisuoja

Grūpei priėmus sprendimą dėl VKK turinio ir sukūrus scenarijaus projektą, prižiūrėtojai pasiūlė scenų seką, kuri galėtų būti tinkama filmui. Šis pasiūlymas buvo koreguojamas grupės nariams išsakant savo idėjas, pasiūlymus ir parinkus labiau filmavimui tinkamas vietas.

Filmavimo seką ir pokyčius kiekvieno pasirodymo metu lėmė filmuojamų aktorių sprendimai.

Seka buvo kartojama tiek kartų, kiek jų manymu reikėjo; tai kėlė juoką ir dėl to šis VKK projektas yra malonaus patyrimo pavyzdys. Dalyviai žinojo, kad filmavimo darbų tikslas yra ne VKK projekto produktas, bet pats filmavimo procesas.

Nors projekto pradžioje buvo sudėtinga sutelkti dėmesį į tikslą ir padėti žmonėms suvokti projekto siekį (ypač atsižvelgiant į tai, jog dauguma veiklų buvo kartojamos kelis kartus), tačiau eigoje grupės nariai rodė vis didesnę susidomėjimą daryti kažką gerai ir nufilmuoti gerą filmą.

Proceso metu prižiūrėtojai galėjo stebėti dalyvių progresą jiems pasiekiant VKK metodologijos taikymo rezultatus: grupės nariai įgijo naujų įgūdžių, susijusių su šiuo

atveju svarbiausiais tikslais, t.y. pasitikėjimo savimi skatinimu bei nusivylimo valdymu.

Filmuotos medžiagos peržiūra

Filmuotos medžiagos peržiūra įkvėpė naują norą nutraukti neigiamų emocijų ir minčių grandinę, kuri susidarė dėl bedarbystės negalint patenkinti asmeninių poreikių.

Dalyviai taip pat turėjo susidurti su iššūkiu atitraukti dėmesį nuo savo problemos. Tai buvo reikalinga tam, kad jie labiau įsitrauktų į veiklas tiek mintimis, tiek veiksmais. Tokiu būdu pamatydami tą pačią problemą iš „tinkamos“ perspektyvos grupės nariai galėjo pagerinti dėl ilgos bedarbystės smarkiai sumenkusią savivertę.

Dėl šių priežasčių grupės nariams vaidinimo procesas kuriant filmą pats savaime laikytinas sėkme; jis padėjo dalyviams sustiprinti savo atsparumą, gebėjimą susitaikyti su nesėkme, padėjo atpažinti iki tol paslėptus asmeninius gabumus.

Kita unikali šios patirties savybė yra ne pats filmo panaudojimas, bet greičiau specifinis darbo su filmavimo įranga būdas: dalyvavimas procese, kurio pagrindas – asmeninių tikslų pasiekimas. Šis VKK projektas – tai socialinė intervencija.

Dalyvaujant VKK procese grupės nariams buvo suteikta nauja galimybė: nutraukti depersonalizaciją bei iš naujo atrasti savo vertybes, tuo pačiu sustiprinant tikėjimą nepriklausomo vidinės renovacijos proceso galimybe.

"Aš supratau, kad vaizdo įrašė stebint asmenybės, sistemas bei savęs pristatymo atvaizdą mes galime ir vėl atrasti kadaise pamirštas realybes".

Graikija

«Diena be apribojimų....» - Įvairovė – istorija, kurią reikia papasakoti

"Aš norėčiau, kad kiekvienas pažiūrėtų mūsų sukurtą filmą, kad kiekvienas pamatytų, jog fiziniai sutrikimai – tai ne negalia, o įvairovės forma, kurią reikia suvokti ir gerbti. Tačiau kokia yra įvairovės prasmė? Mes visi esame tokie skirtingi...."

Grupė

Grupės nariai – fizinę negalią turintys suaugusieji (tetraplegiją, hemiplegiją, spastinę paraplegiją, cerebrinį paralyžių). Grupės narių amžius svyravo nuo 18 iki 55 metų. Tiek jų išsilavinimas, tiek ir požiūriai yra įvairūs. Kai kurie grupės nariai yra socializuoti, tad jie nejaučia socialinės atskirties; tuo tarpu kiti savo fizinę negalią vertina kaip kliūtį bet kokiam pasitenkinimui, šie grupės nariai kenčia dėl menkos savigarbos ir pasitikėjimo savimi trūkumo.

Prižiūrėtojas/lektorius/ video kūrėjas

Šios grupės prižiūrėtojai buvo du socialiniai darbuotojai bei audio ir video technologijų specialistas, daug metų mokantis fizinę negalią turinčių asmenų grupes naudotis video kamera bei fotografuoti.

Mikroklimas laboratorijos pradžioje ir grupės formavimo metodologija

Grupės nariai dar iki projekto pradžios pažinojo vienas kitą, jiems yra tekę kartu dalyvauti kitose programose. Ši grupė pasižymėjo didele motyvacija dalyvauti VKK laboratorijoje.

Nepaisant to, nuo pat pirmųjų susitikimų prižiūrėtojai prašė grupės narius atlikti tokias užduotis kaip veiklos aprašas, minčių srautas, kūrimas kartu, patirčių pristatymas bei dalyvaujantieji vaidiniai. Visos užduotys buvo atliekamos filmuojant. Tokie pratimai padėjo grupės nariams labiau atsipalaiduoti ir jaustis jaukiau.

Grupės pasirinktas pasakojimas/pasakojimai

Prižiūrėtojai išskirstė dalyvius į dvi mažesnes grupes, kuriose nariai pristatė savo istorijas siekdami atrasti jose bendrus bruožus, kuriuos galima būtų panaudoti filmo siužeto linijai.

Po prisistatymų du grupės nariai, pasinaudodami visų prezentacijų elementais, aprašė galutinį scenarijų. Pagrindinė siužeto mintis yra visiems parodyti kasdienį fizinę negalią turinčio žmogaus gyvenimą, kas gero ir blogo jiems nurinka. Filmo tikslas yra parodyti, jog žmonėms su negalia laikas ne tik slenka, bet netgi jiems gyvenimas gali būti gražus.

Gyvoji VKK laboratorija: keturios VKK proceso fazės

Filmavimo kameros naudojimas

Projekto pradžioje keli dalyviai jautėsi nejaukiai naudodamiesi video kamera, tačiau tik dėl to, kad bijojo padaryti klaidų ar ją sugadinti. Tuo tarpu kiti jautėsi labai patogiai ir norėjo filmuoti nuolat.

Grupės formavimo pratimų metu patys dalyviai filmavo save, taip jie pradėjo geriau jaustis ir įveikė savo baime.

Svarbiausia užduotis buvo visiems susėdus ratu filmuoti kitus grupės narius, kurie tuo metu pasakojo apie save. Pabaigę užduotį dalyviai kartu peržiūrėjo filmuotą medžiagą bei aptarė jos metu patirtas emocijas.

Rolės grupėje: vaidmenų ir pareigų pasiskirstymas

Šiame etape grupė susidūrė su problema, kadangi keli „lyderiai“ norėjo būti pagrindiniais filmo kūrėjais.

Kita vertus, grupėje buvo ir kuklių dalyvių, kurie netroško vaidinti prieš kamerą.

Prižiūrėtojai šiuo momentu sustabdė kūrimo procesą ir pradėjo diskusiją apie laboratorijos tikslą ir pagrindinę projekto idėją: dirbti kartu, klausytis vienas kito, suteikti galimybę pasireikšti ir kitiems, sukurti galimybę dalyvauti visiems.

Grupės nariai suprato, jog filmas skirtas visiems dalyviams ir kiekvienas čia esantis turi savo vaidmenį; jie nusprendė, į kurį filmo kūrimo etapą norėtų įsitraukti.

Darbo aplinka: dalyviai filmuoja ir režisuoja

Visi dalyviai norėjo dalyvauti filmuojant, net jei ir buvo sutarta dėl kitokios jų veiklos projekte. Kiekvienas norėjo išsakyti savo nuomonę, todėl kartais scenos keitėsi atsižvelgiant į naujai iškeltą idėją. Nariai drąsino vieni kitus ir nenorėjo sustoti iki pasibaigiant scenai.

Prižiūrėtojai filmavimo etape pabrėžė, jog kiekvienas dalyvis turi savo vaidmenį, jie padėjo grupei užtikrinti filmo kūrimo progresą bei drąsino dalyvius proceso eigoje.

Pagrindinė prižiūrėtojų užduotis buvo užtikrinti VKK dalyvių suvokimą, jog filme atskleista idėja yra skirta visų pirma patiems grupės nariams. Dalyvių tapimas kūrėjais yra svarbus pokyčių ir veikimo katalizatorius.

Filmas gali ne tik atspindėti dalyvių realijas, tačiau taip pat ir atskleisti jų potencialą pakeisti tą realybę. Filmavimas buvo kartu ir smagi veikla, ir priemonė ugdyti išdidumą. Šis procesas skatino savigarbos ir pasitikėjimo savimi augimą ir, be abejo, suteikė grupės nariams projekto kontrolės jausmą.

Filmuotos medžiagos peržiūra

Galimybė tučtuojau peržiūrėti nufilmuotą medžiagą padėjo sukurti gyvą grįžtamąjį ryšį bei sudarė sąlygas atspindėti „realybę“.

Filmavimo-peržiūros-diskusijos modelis buvo taikomas visos VKK laboratorijos eigoje, įvairių jos etapų metu.

Kiekvienoje pakopoje viena esminių veiklų buvo peržiūrėti filmuotą medžiagą, nagrinėti užfiksuotas sėkmes, iššūkius, padarytas klaidas ir išmokus naujus dalykus. Dalyviai sparčiai mokėti pastebėdami ir reaguodami į iškeltus klausimus, jie galėjo greitai priimti pagrįstą sprendimą ką ir kaip filmuoti toliau.

Filmuotos medžiagos peržiūrų metu pastebėta tokia grupės dalyvių refleksija: kritinis požiūris, tos pačios temos ištyrimas iš naujo, savęs pataisymas, bendradarbiavimas, tikslų nustatymas, įprotis keisti požiūrį, mokymasis diskutuoti ir spręsti iškilusias problemas, mokymasis iš kitų.

Filmo redagavimo procese grupės nariai taip pat norėjo patys priimti svarbiausius sprendimus. Jie norėjo prisiimti atsakomybę pasirenkant, kurias scenas filme rodyti, o kurias – iškirpti. Grupės nariai taip pat turėjo puikių idėjų parenkant muziką, bei antraščių pasiūlymų filmo pradžiai ir pabaigai.

VKK laboratorijoje įgyta patirtis socialinius pokyčius paverčia realia galimybe. VKK metodas yra nuostabi terapeutinė priemonė dirbant tu pažeidžiamais suaugusiaisiais. Šis metodas – tai lengvas ir inovatyvus būdas ugdyti socialines kompetencijas, identifikuoti ir analizuoti svarbius klausimus. VKK padeda apjungti skirtingas idėjas, požiūrius, metodus bei patirtis į vieną pasakojimą visiems aktualia tema. Tai priemonė, padedanti išgirsti balsus, kurie priešingu atveju taip ir liktų nebylūs.

"Tai patirtis, skirta tokiems žmonėms kaip aš; žmonėms, kurie gyvena socialinėje atskirtyje ir mano, kad jų balsas niekas negirdi. Visada yra malonu dalyvauti veikloje, kurioje jautiesi atliekantis svarbų vaidmenį. "

Bibliografija

Barrett, H., Lewin-Jones, J., Mitra, B., & Williamson, S. (2009) *Evaluating the Use of Video in Learning and Teaching: the Blended Learning Research Project*. 8th Learning and Teaching Conference Support the Student Learning Experience iš internetinio puslapio <http://www.worc.ac.uk/adpu/1124.htm>

Chambers, R. (2003) *Participatory Workshops - a sourcebook of 21 sets of ideas and activities* (Earthscan)

Cohen, Sylvie I. (1996). 'Mobilizing Communities for Participation and Empowerment'. In Servaes, Jan, Jacobson, Thomas L., White, Shirley A. (eds). *Participatory Communication for Social Change*. Naujasis Delis: Sage Publications.

Gomez-f. M. A. (2006) *Evaluation of the Uses and Benefits of Participatory Video*. Galima atsisiųsti: www.insightshare.org

Huber, B. (1998) *Communicative aspects of participatory video projects: An Explanatory Study*. Galima atsisiųsti: www.zanzibar.org/maneno/New%20Pages/articles.htm

Lunch, C. & N. (2006) *Insight into the participatory Video: a handbook for the field* Išleista Insight - pirmasis leidimas vasarį, 2006

Lunch, C. (2004) 'Participatory Video: Rural People Document their Knowledge and Innovations', IK Notes, rugpjūtis, No.71. Galima atsisiųsti: www.worldbank.org/afr/ik/iknotes.htm

Lunch, C. (2004) 'Participatory Video: Rural People Document their Knowledge and Innovations', IK Notes, rugpjūtis, No.71. Galima atsisiųsti: www.worldbank.org/afr/ik/iknotes.htm

Nathanials, N.Q (2006) *Implementation of Cocoa IPM in West Africa. Participatory Video. A guide to getting started* (CABI) Kontaktai: www.cabi-bioscience.org

Okahashi, P. (2000) 'The potential of Participatory Video', paskelbta *Rehabilitation Review* 11(1) sausį, 2000, pp.1-4. Galima atsisiųsti: www.vrri.org/rhb0100.htm

Panos, (2003). *Giving Voice - Practical guidelines for implementing oral testimony projects*. Kontaktai: www.panos.org.uk

Ramírez, Ricardo (1998). *Participatory learning and communication for managing pluralism*. Procedural Paper submitted in Part Fulfilment of a PhD at the University of Guelph, Guelph, Canada; spalio 1998.

Robertson, C. and Shaw, J. (1997) *Participatory Video: A Practical Approach to Using Video Creatively in Group Developmental Work* (Routledge)

Shaw, Jackie and Robertson, Clive (1997). Participatory video: a practical approach to using video creatively in group development work. Londonas: Routledge.

Stuart, Sara (1989). 'Access to media: placing video in the hands of the people'. Paskelbta žurnale Media Development. Specialus leidimas 'Video for the people'.

Su Braden, Than Thi Thien Huong; Video for Development: A Casebook from Vietnam; Oxfam Publishing, 1998 - Social Science

White S.A., Participatory Video: Images that Transform and Empower. Thousand Oaks: Sage Publications, 2003